

23

*Magyar*

**PAPI EGYSE'G**



# MAGYAR PAPI EGYSÉG

a külföldi magyar katolikus papság lapja

---

1963. Húsvétján

23.sz.

## TARTALOM

### LELKI ÉLET

Varga László: Új teremtmény 3

### JÓPÁSZTORI SZELLEM

Török Jenő: Apostoli szellemű lelkipásztorkodás (2. rész) 14

### MAGYAR NÉPÜNK PAPJA

András Imre: Magyar népünk papja a nagyvilágban (3. rész) 30

### RÓMA SZAVA

A Szentatya záróbeszéde 43

A pápa levele a zsinati atyákhoz 45

Örsy László: Fructus Concilii: A zsinat gyümölcsei 46

Horváth Kálmán: A keresztények egysége és a II. Vatikáni Zsinat 53

### HAZAI HIREK

Hazai helyzet 57

A magyar zsinati atyák Rómában 60

### PAPI ARCÉL

Adriányi Gábor: Scitovszky János püspök megtámadtatása és primási kinevezése 1849-ben 62

### MISSZIÓ

Erdő Ferenc: Mosolyapostolkodás 69

Egyházüldözés a missziókban 77

Missziós hírek 78

## IMAHADJÁRAT

Varga Bertalan: Örömmel csatlakozom	80
Népünk kedves imádsága: a szentolvasó	82
Ő.M.: Rózsafüzér a táborban	84
Cser László: Az esti szentolvasó	86

## HALOTTAINK

Magyary Gyula: Marczell Mihály	88
Bozi Ferenc: Biró Vencel	90
Marosi László: Dr. Beöthy György	91
Marosi László: Gangyi Ferenc	92

## NÉHÁNY VISSZHANG

13, 68, 85, 87

A lapot szerkeszti: Öry Miklós SJ. - A kiadásért felel: Marosi László.

Levelezés, megrendelés, kéziratok Marosi László címére küldendők:  
Spittal/Drau, Kapellengasse 15. Austria Europa.

---

**MAGYAR PAPI EGYSÉG** (Einheit Ungarischer Priester) Klerusblatt der ungarischen Priester im Ausland, erscheint viermal im Jahr. - Mit Druckerlaubnis des Erzbischöflichen Ordinariates, Wien. - Eigentümer, Herausgeber und Verleger: Ladislaus Marosi, Spittal/Drau, Kapellengasse 15. - Im Selbstverlag als Manuskript vervielfältigt bei Österreichisches Seelsorge-Institut Pastorale Ungarnhilfe, Wien I. Stephansplatz 3/III. Für den Inhalt verantwortlich: Ladislaus Marosi.

### ÚJ TEREMTMÉNY

A teremtmények még alig veszik észre azt a finom zavart, amely a mai szellemi élet egyes köreibben jelentkezik. Nagynevű tudósok, főleg az élettan és orvostudomány mesterei egyre többen hirdetik: valahol lecsúsztunk a jó útról, valahol súlyos tévedés van a számításban, mert éppen akkor szakadt ránk a legnagyobb válság, amikor egészen úrrá lettünk a természet fölött. Minden siker, minden vívmány egyszerre az ember ellen fordult, és valami sötét merénylet áldozata lett a világ. P. Lippert ezt egyszer így fejezte ki: a fényes tehetséggel épült rendszerben váratlanul csődöt mondott az emberi tényező.

Elég egy jelenséget jobban megfontolni, hogy a kérdés iszonyatos súlyát megérezzük. Századunk legnagyobb alakja az orvos, mert a mai társadalom szemében a legfőbb érték a testi jólét, amelyet a magyar pártatlan finom meglátással egészség-ségnek mond. Ami régen a papság volt, az lett most az orvosi kar: az egészség titkának a tudósa, az egészség őre és megmentője. Valamikor az isteneket nevezték mentőnek, most az orvosokat tisztelik így. A legfőbb erkölcsi törvény: védeni az egészséget, és ezért semmi költséget, semmi fáradságot nem sajnálnak. Az orvosi karok, a kórházak, gyógyszertárak, biztosítószervezetek száma rohamosan, megállás nélkül nő, és mégis ebben a században a művelt nyugati népek milliósáma ölték le egymás ifjúságát, és milliósáma tették nyomorékká az egészséges fiatal férfiakat. Micsoda pokoli varázslat játszik hát velünk? Micsoda örület szállta meg a művelt világot? - kérdezik joggal a legnagyobb orvosok! Mire való a rokkant, kóros egyéneket gondozni, amikor nemzetek színe-javát ész nélkül szórják a halál malmára? Valóban ez a csőd teljes, és végzetes hiba van a számításban. Vagyis, amikor azt hittük, hogy úrrá lettünk a természetén, a legfőbb, az emberi természet kicsúszott a kezeinkből és újra kezdhettünk mindent. Hatalmas tömegek ma már egyáltalán nem tudják: mi az ember, mi lakik benne, és mire jó az a természet, amelyben ekkora a belső ellentmondás. A tudós szemé e-lől az ember a titok homályába veszett és a legtöbben már azt sem tudják, miért, és hogyan történt ez. Még kevésbé sejtik, mit is kezdjenek ezzel a közveszélyes lényel.

Egyedül a keresztény hit kezében van a titok kulcsa, de

ma még a legtöbb papnak sincs fogalma arról, mekkora felelősséggel jár ennek a tudásnak a birtoka. A szellem történetében páratlanul izgató jelenség az, amit ma tapasztalunk: aki nem ismeri Istent, az előtt ködbe vész az ember is. Nem lesz többé személy, hanem csupán dolog, és a hatalmi örület áldozata. Más szóval a mai barbároknak újra kell tanítani az igazi műveltség sarkalatos tételét: Mindazoknak pedig, akik befogadták, hatalmat adott, hogy Isten gyermekeivé legyenek, azoknak akik hisznek az Ő nevében, akik nem vérből, sem a test ösztönéből, sem nem a férfi indulatjából, hanem Istenből születtek. Ez annyit tesz, hogy a kereszténységben az ember több lesz mint ember, a mai pogányság pedig lefokozza a saját természetes szintje alá. A cselekvést pedig elsősorban az öntudat irányítja, s azért ha az öntudat nemes, nemes lesz a cselekvés is, és ha az öntudat hitvány, olyan lesz a magatartás is. Ezért kell ma újból alaposan megtanulni: mit ér az ember az isteni világrendben és mit jelent a hittanban ez a kifejezés: megszentelő kegyelem.

#### Isteni ember

Szent Ágoston a megváltás lényegét így mondja ki: Deus factus est homo, ut homo fieret Deus; Isten emberré lett, hogy az ember Istenné legyen. A mai teremtmény alig hisz a fülének, amikor ezt hallja és káromkodásnak vélné, ha nem volna kénytelen meghódolni Ágoston tekintélye előtt. Hacsak néhányszor ismételjük előtte: megdöbben, de nem veszi komolyan az ígét, mert egészen más szellemben nevelték. Igen, valami siralmas fonákság volt abban a katolikus nevelésben és igazában most fáj tőle a fejünk. A hitoktatásban többnyire a bűnt, a bűnbánatot, a megalázódást és az engedelmisséget hangsúlyozták, mert a megtört, félték lelkeket lehet kényelmesen kormányozni. Nem állítom, hogy ez a szándék tudatos volt, de a háttérben ez is meghúzódott. Azután a papság is legfőbb sikemek tartotta, ha egyszer-másszor jól meggyóntatta a híveket, és aztán meg volt elégedve. Röviden mondva, örültek, ha legalább a szolgálai félelem kapcsolja a híveket az Egyházhoz. Az ilyen riadt nyájából aztán nem is lett rendezett haderő, mert hiányzott benne a diadalmas világnézet és a győzelmi öntudat. Az alázatosság föltétlenül szükséges, de abból még nem él meg a lélek, mert az alkotó cselekvéshez önértzet is kell. Mi a kevélységet akartuk letörni, de nem ültettünk helyébe keresztény önértzetet. Egyik beszédében XII. Pius is éppen a keresztény öntudat hiánya miatt panaszkodott. Utóbbi időben ugyan vékonyan többen hangoztatták ezt, de tudatosan és hatékonyan nem nevelték erre a népet. Jórészt ez a fonákság oka annak a nyomornak, melyben az emberiség most vergődik.

Még világosabb lesz az egész dolog ha egy pillantást vetünk a hitetlen világba. A bolsevista párt egyszerűen megveti, csak darabszámba veszi

az embert. A műveltebb nyugaton pedig hódft a keserű pesszimizmus, a megalázott gög pedig továbbra is gög marad, s a megalázott pogányból nem lesz alázatos ember, hanem csak káromkodó kárhozott, aki az életundorban keresi a nevetséges fölényt az étellel szemben. Ebben a romboló világban kell most nekünk menteni az embert, a méltóságot, a rangját, a reményét, a jogos büszkeségét, Isten-adta fölényét, királyi öntudatát és egész jövőjét. Minden túlzás nélkül mondhatjuk: a föld sorsa a kezünkbe van téve, mert egyedül mi tudjuk, mit ér az ember és milyen életlehetőséget adott neki a Teremtő. Ha ezt a küldetést vállaljuk, majd bennünk is feltámad az igazi keresztény öntudat, és megszabadulunk attól a fojtogató kisebbségi érzéstől. attól a szomorú belső nyomortól amely megbénítja bennünk az igazi, a hódftó cselekvést. Akkor megszületik bennünk a teljesen szabad, keresztény jellem, az isteni ember, akinek szépsége magával ragad, vezet és parancsol.

Lelkünk az Isten képmása

Az ember már természete szerint is nagyon hasonlít Istenhez. A Teremtő lényegében két uralkodó tehetség van: az igazat látó értelem és a minden jót bíró szeretet, és ebben van az Istenség föltétlen boldogsága. Az isteni természet végtelen gazdagsága csak három személy birtoka lehet, de véges mértékben az ember lelkében is megvan e két képesség s azért a mi lelkünk felsőbbrendű szellemi valóság. Az állat csak látni, érezni, az ember azonban érteni akar; az állatot az ösztön hajtja, az ember szabadon keresi a jót; az állat az anyagi környezetben él, az ember a végtelen vándora, és nem éri be semmivel, ami kevesebb mint minden. Az állat csak valami, az ember valaki; az állat csak tárgy, az ember személy; az állat csak hasznos vagy káros, az ember lehet jó vagy rossz; az állat kénytelen, az ember köteles; az állat felelőtlen, az ember felelős, és azért az embernek önértéke van és sohasem lehet merő eszköz, mint az állat. Ennek ára, az embernek pedig méltósága van, mert hasonlít az Istenéhez. Az állat a természethez tartozik, az ember a természet föltt áll. Teste szerint ugyan hasonlít az állathoz, a lelke szerint azonban csak Istenben van otthon. Azért mondja helyesen Pascal: Az ember végtelenül meghaladja önmagát. Van benne valami, ami nem leli helyét a világban és folyton azt keresi, ami a világon túl van. Teste a földhöz köti, a szelleme Istenhez kapcsolja és a végtelen nagy szépségét keresi. Ezen az alapon mondhatjuk, hogy bizonyos értelemben már természeténél fogva Istennek a rokona, mert van benne valami abból, ami Istennek a lényege. Mivel ez a létbeli kapcsolat már a tudat előtt megvan, az ember nem

is képes kiszabadulni Isten köréből. Természete Istenre van szabva, Isten szerint van mintázva. Perdöntő bizonyossága ennek az a tény, hogy amikor Istent tagadja, kénytelen a mindenséget Isten tulajdonságaival felruházni, amikor a világot tekinti egyetlen valóságnak, kénytelen állítani, hogy a világ örök, halhatatlan, magátólvaló, határtalan és mindenható. Amint az igazság nélkül sötétben érzi magát, ugyanúgy koldus a tiszta szeretet nélkül is és azért helyesen mondta az egész emberiség nevében Ollé-La-prune: Élni annyi, mint szeretni és az a D' Annunzio, aki erről lemondott, kénytelen volt magáról kijelenteni: én sasszárnyú sertés vagyok. És Nietzsche is bevallotta: éjszakában vagyok és szívem csak egyet kíván: a halhatatlan örömet. Ezek mind az örök ember vallomásai arról, hogy a lelkünk Isten képmása.

Az ember természetfeletti célja

A mi világrendünkben azonban az ember ennél is lényegesen több valami, mert a célja természetfölötti. Más szóval jog szerint, vagyis helyesebben Isten szándéka szerint ebben a rendben nincs természetes cél; - ez a kereszténység sarkalatos tétele, és még ma is csak kevesen érzik milyen hallatlanul merész állítás ez abban a világban, ahol a legtöbb ember a természet szintje alatt él. Eláll bennünk a lélekzet, ha az élet mindennapi valóságát és a keresztény embertan fenségét egybevetjük. Azért is olyan vérszegény a keresztény öntudat, mert a legtöbb hívőben hiányzik a szellem merészsége ahhoz, hogy ezt a két véglelet egyszerre állítsa, pedig mindkettő tiszta valóság. Ha valaha, most kell élesen meglátni: két emberfajta lakja a földet, az egyik több mint ember, a másik pedig kevesebb. Látó és gondolkozó főnek van-e izgatóbb látvány, mint ez a tény: egy időben egy levegőt szívt Don Bosco és Marx, Kis Teréz és Lenin, Anatole France és X. Pius, Goretti Mária és André Gide, Prohászka és Kún Béla, és ezt a felsorolást szinte vég nélkül lehetne folytatni. Az egyik szent, a másik gonosz; az egyik isteni, a másik ördögi; az egyik az üdvözülés, a másik a kárhozat útján jár. Az óriási szürke tömeg is e szerint oszlik meg, és rengeteg a bukdácsoló, az ide-oda lökődő nép, de természetesen ember nincs. Elvben lehetséges, de a valóságban nincs természetes szent és természetes gonosz, amint sem Krisztus, sem a Sátán nem áll a tiszta természet vonalán. Tehát az emberi lét célja a természet fölött van és ez a hittudomány nyelvén mondva a boldogító látás. Ezt nyilván csak isteni kijelentésből tudjuk, bár van bennünk valami vágy e látás után, de igazi igény és képesség nem lehet. A boldogító látásban a lélek úgy látja Istent, amint önmagában van, színről-színre, és nemcsak a teremtés tükrében. Márpedig a teremtett értelem erre magától nem képes, mivel Isten lényegénél fogva fölfoghatatlan és kimondhatatlan lény.



Másképpen Krisztus ezt így mondta: örülj jó és hű szolgám... menj be a te Urad örömébe! Ámde Isten örömét élvezni, Isten belső életében részt venni, nem jár ki az embernek, és merőben ingyenes ajándék, amire semmi igényünk nem lehet, és azért is nevezzük kegyelemnek. Mindig ezt a végső célt kell szem előtt tartani, ha érteni akarjuk, mit tesz a kegyelem állapotában lenni. A boldogító látás a nagy titkok egyike, a mi hitünkben. Még a kegyelmi állapot sem elegendő hozzá, hanem az Egyház tanítása szerint az üdvözült lélek új képességet kap, a dicsőség fényét (lumen gloriae), hogy Isten lényegét színről-színre láthassa. Mivel Isten tiszta szellem, azért vele közvetlenül egyesülni csak a szellem, vagyis az értelem és akarat képes. A test csak élvezni tud, egyedül a lélek képes örülni, azért is olyan nagy a különbség élvezet és öröm között, sőt az élvezet bizonyos határon túl megöli az örömet. Tehát az isteni öröm nem is lehet más mint szellemi tény, aminek semmi köze az anyaghoz és a testhez. Ebben áll az ember örök boldogsága. Mivel Isten végtelenül nagyobb mint a teremtmény, a mi lelkünk az Isten belső életében csak akkor vehet részt, ha teljesen hozzá hasonult és lényeges változáson megy át, és emberi helyett valamiképpen isteni természete lesz.

#### Isteni élet

Világosabb lesz az igazság, ha szemügyre vesszük a kinyilatkoztatás szavait. Első tekintetre így látszik, mintha az első három evangélium semmit sem mondana a kegyelemről olyan értelemben, amint most vesszük. Ám ez csak látszat, mert éppen Máté, Márk és Lukács közlik az Oltáriszentség alapítását. Igaz, csak néhány szóban adják elő a tény, de pontosan egyet írnak és az Ósegyház gyakorlata mutatja, mi volt a szavak eredeti értelme. Jézus az utolsó vacsorán szentséget alapított, és ennek lényege az Ő teste és vére. Egész valója, embersége és istensége. Szent Tamás ezt így fogalmazza: manducatur Dominum pauper servus et humilis: az Urat eszi a szegény és utolsó szolga. A szentség azt adja, amit jelent, márpedig a bor és kenyér táplálék és jelenti a Krisztust mint táplálékot. Ámde az Isten csak isteni élet kenyere lehet. Tehát Jézus híveiben isteni élet van, amelyet Isten önmagával élelmez. Szóval le nem írható ez a titok, mert aki belenéz, azt föltétlenül elfogja a megsemmisülés rémülete. Ki tudná csoda nélkül elviselni, ha a hiten túl tapasztalni tudná ezt a tény? Teljesen meg lehet érteni, ha valaki minden idejét e kenyér előtt szeretné tölteni, sőt még azt is lehet érteni, ha sokan gúnnyal vagy gyűlölettel megvetik, mint esztelen babonát, de egészen oktan ama keresztények viselkedése, akik ugyan hisznek, mégis olyan szürke lélekkel nézik az oltár Kenyerét, mintha közönséges asztali kenyér volna. Fogalmuk sincs az ember isteni ragjáról, azért nem látják az Oltáriszentség fenségét sem.

Szent Lukács első fejezete már világosan kimondja, milyen a megváltott ember, amikor a legnagyobbat, Máriát így köszönti az angyal: Üdvözlégy, malaszttal teljes. A többieknek nem elég a hit és a bánat, mert a kereszténységre is szükség van, ha üdvözülni akarnak. Szent Jánosnál Krisztus világosan kimondja Nikodémusnak, ha valaki nem születik újjá vízből és Szentlélekből, nem láthatja meg Isten országát. A második születés új élet kezdete, amelynek forrása és szerzője maga a Teremtő Lélek. Olyan világosan állítja ezt Krisztus, hogy Nikodémus döbönt ámulattal kérdi: Hogyan születhetik az ember, ha már vén? Csak nem mehet be ismét anyja méhébe, hogy újjá szülessék? És Krisztus semmit nem módosít első szaván, sőt igen határozottan megerősíti azt a további szövegben. Az új születés pedig azért lehetséges, mert Isten teljesen szabad és mindenható.

### Új élet

Ugyanezt a titkot, ezt az új életet tanítja Kafarnaumban, amikor megígéri az Ő testének és vérének a szentségét. A nép botránkozása részben érthető, hiszen olyan hallatlanul hangzik ez a mondat: Ha nem eszitek az emberfiának a testét és nem isszátok az ő véré, nem lesz élet ti bennetek. Nyilván itt nem a test és nem a lélek természetes életéről van szó, hanem valami új életről, amelyről a hallgatóknak fogalmuk sincs. Jézus pedig egyáltalán nem tompítja a szavak élet és több formában ismétli az igazságot: Én vagyok az élet kenyere. Én vagyok az élő kenyér, amely a mennyből szállott alá. Amint engem küldött az Atya, és én élek az Atya által, úgy aki eszik engem, az is él én általam. Az utolsó vacsorán hasonlóan beszél: Én vagyok a szőlőtő, ti a szőlővesszők. Aki énbenem marad és én őbenne, az bő termést hoz, mert nálam nélkül semmit sem tehettek.

Fél az ember e szavakat magyarázni, mert a földi szó csak homályosabbá teszi Isten tiszta igéjét. Az egészen nagy isteni dolgokat csak ilyen egyszerű nyelven lehet kimondani, viszont a mi tudásunk beszédje hosszadalmas és bonyolult, mert mi csak következtetve, fáradságosan jutunk az igazság fényéhez, míg a sejtés és a tudatlanság éjszakáján átküzdjük magunkat, Jézusban azonban a látás maga beszél. Amyira új és hallatlan valami volt a kafarnaumi beszéd, hogy attól fogva sokan visszavonultak az Ő tanítványai közül, és már nem jártak vele. Mondá azért Jézus a tizenkettőnek: Csak nem akartok ti is elmenni? Ime így vélekedik az ember, amikor Isten meghirdeti a második teremtést és őt föl akarja emelni az isteni életbe. Nem csoda tehát, ha a világ nagy része még ma sem vette tudomásul, sőt a keresztények zöme sem érti igazán a Teremtő szándékát. Jól mondta az Úr, az Ő országa olyan, mint a kovász, és csak las-

san, csendben járja át a népek szétlen, nyers tömegét. Úgy működik ez a kegyelem, mint a kenyér a testben. Zajtalanul, belül a sejtekben építi a szervezetet, és mennyi évezred kellett, míg a tudomány meglátta a titok nyitját. Pedig éppen ez a lényeges dolog és ez mindennek az alapja, amit alkotunk. Ha nincs sejtszövet, csont és velő, meg a kenyér, akkor nincs vasút meg iskola, nincs Egyház és szocializmus sem. Minél nagyobb, minél mélyebb valami az életben, annál finomabb valóság. Minél élőbb valami, annál inkább titok, és annál közelebb van az Istenhez. Innen van, hogy az ember gépet tud csinálni, de élő szövet nem képes alkotni, mert ahhoz nagyobb tehetség és hatalom kell, mint a miénk. Ha az élő élet ennyire Isten műve, még inkább az a kegyelem, és azért mondja Jézus: Nálam nélkül semmit sem tehettek. Ezt a tényt mindig szem előtt kell tartani, ha a lelki életről van szó. A gazda trágyázza, kapálja a földet, irtja a gyomot, megválasztja, ülteti, nemesíti, oltja, metszi, kötözi, permetezi a szőlőt, de a legfőbb munkát mégis a tőke végzi: az élteti, növeszti a vesszőket, a levelet, a virágot meg a fürtöt. Pontosan ezt mondja Szent Pál is a kegyelem kertjéről: Én ültettem, Apollo öntözött, de Isten adta a növekedést (1 Kor. 3).

#### Új teremtmény

A megváltással tehát új emberfajta lép a földre és Szent Pál a titkot ismerve így ír: Tehát mindaz, aki Krisztusban van, új teremtmény. A régiék elavultak, ime minden újjá lett. Mindez pedig az Istentől van (2 Kor. 5). A Galatáknak pedig ezt írja: Mert Krisztus Jézusban sem a körülmetélés nem ér semmit, sem a körülmetéletlenség, (vagyis zsidóság és pogányság), hanem csak az új teremtmény. És a római levélben kijelenti: Vagy nem tudjátok, hogy mi akik megkeresztelkedtünk, Jézus Krisztusban, az ő halálában keresztelkedtünk meg? Eltemetettünk tehát vele együtt a halálba a keresztség által, hogy amint az Atya dicsősége föltámasztotta Krisztust a halottaiból, éppúgy mi is éljünk új életet. Ha ugyanis egybenőtünk vele a halálnak a hasonlatosságában, úgy majd a föltámadásban is. (Róm. 6)

A keresztség Szent Pál szerint halál és föltámadás egyszerre. A szertartás is ennek a jelképe volt. A régi bűnös ember meghal Krisztus halálában és a kegyelmi életre föltámadva lép ki a keresztfüzből. A római levélben a legfeltünőbb szó: Egybenőtünk vele. Azt a titokzatos tényt fejezi ki, amelyet főleg az első korintusi levélben tanít az Apostol, ahol világosan hirdeti: Ti pedig a Krisztus teste vagytok, és egyenkint tagjai (1 Kor. 12). Márpedig a Fő és a test egy élő egész, egy szervezet, amelyben a Fő a test éltető elve, a test életének a forrása. Szent Pál egész gondolkodásából nyilvánvaló, hogy az idézett szövegekben csak a szoros

értelemben vett természetfölötti életről beszél. Vagyis azt tanfítja: Krisztus valami titokzatos módon a maga isteni életébe kapcsolja, iktatja és emeli híveit és azok Vele egyesülve egyetlen természetfölötti isteni szervezetet alkotnak. Így értette a Szentatyák között a legnagyobb, Agoston, és könyveiben valóságos közhely ez a tétel: A Fej és a tagok egy: Krisztus, az egész Krisztus. Sőt még élesebben azt is mondja: Krisztus és mi egy ember vagyunk. Végül ugyanezt tanfítja Szent Péter a második levélben: Valamint az életre és jámborságra szükséges összes javak az Ő isteni erejéből, annak ismerete által ajándékoztattak nekünk, aki minket saját dicsőségével és erejével meghívott, aki által a fölötté nagy és drágalátos ígéretekét ajándékozta nekünk, hogy ezek által részeseivé legyetek az isteni természetnek (2 Pét. 1). Mít is jelent ez a különös mondat a halázmester körlevelében? Erre a kérdésre felelnek a Szentatyák és a hittudósok.

#### Az isteni természet részese

A hagyományt, az egész katolikus közvéleményt így foglalja össze Szent Tamás. Az Isten egyszülött Fia azért vette magára a mi természetünket, mert azt akarta, hogy mi Istenségének a részesei legyünk, és Istenné tegye az embert az, aki emberré lett. Ágoston és Atanáz, Ambrus, Vazul és a nagy Gergelyek visszhangja ez a párisi egyetem doktorában. Az új teremtet úgy nevezik: theiózis, deificatio, megistenülés, ami által az ember Krisztusba öltözik, Istenbe változik. Hiszen már Szent Pál mondotta, élek pedig már nem én, hanem Krisztus él bennem. Vagyis más szóval, bennünk Krisztus élete folyik, és így joggal lehet mondani, mi valóban Krisztus vagyunk. Ám ugyancsak joggal hirdeti a hívő és gondolkodó lélek. Nem túlzás ez a beszéd, nem valami költői lendület ragadja el Isten szent fiait, amikor az érzelem hevében ilyen szokatlan módon énekelnek? Hiszen ez már tiszta pantheizmus, ha valaki azt mondja, Istenné lesz az ember; így eltűnik a különbség teremtő és teremtmény között, és abba a tévedésbe esünk, amely oly gyakran kísérti a keresztény gondolatot, azért az Egyház sokszor el is ítélte azt. Valóban ezt a tévelyt szorgosan el kell kerülni, de ugyanakkor bátran kell hinni és hirdetni a kijelentett igazságot is. Az ember személyisége és a teremtetett volta nem szűnik meg azzal, hogy részese lesz az isteni természetnek. Sem az egyik, sem a másik igazságból nem szabad engedni, mert ez az egyetlen helyes katolikus gondolkodás. Akkor tévedünk, ha akár az egyik, akár a másik dogmát elejtjük, mivel ez kényelmesebb a korlátolt emberi észnek. Az ember a kegyelem birtokában megistenül, ez biztos tény, de ugyanakkor titok is, mert egyedül a hit alapján, senki sem tudja megmagyarázni, miként megy végbe bennünk ez a csodálatos válto-

zás. Ez a tény nem a tudat tárgya, mert egyedül a hitből szerzünk róla tudomást, de azért némileg meg tudjuk közelíteni a titkot. Amíg a földön vagyunk, a lelket sem látja a lélek közvetlenül, hanem a lélek működéséből következtet annak a lényegére. A kegyelem valóságát pedig egyedül a hitből ismerjük. Ez a kegyelem bennünk élet, ez föltétlenül világos a kijelentés szavaiból. Már a természetes élet lényege is titok a tudomány előtt, tehát egyáltalán nem szabad csodálkozni, ha a kegyelem maga is titok. Sokat tudunk róla, de egészen föl nem foghatjuk. A kegyelem tiszta szellemi valóság, tehát közvetlenül semmi köze az anyagi világhoz, az ember lelkét ragadja meg, azt átalakítja és magasabb létrérendbe emeli föl. Valami hasonlót látunk az anyagi világban is. Az anyag önmagában nem tud érezni, látni, hallani. Ha azonban szem, fül, ideg és agy lesz belőle a testben, ha élő szervezet lesz, akkor a lélekkel egy új lényt alkot és már látni képes, de nem önmagától, hanem a magasabbrendű lélektől. Anyag marad továbbra is, mert a szem és agyvelő merőben anyag, de sokkal különb valami, mint a holt elemek, mielőtt a sejt részei lesznek. Tökéletesebb, jobb minőség lesz belőle, mivel életté válik, jobb, finomabb, gazdagabb valami, mint a földben lévő só, vagy a növényben fölhalmazódott szén és mész. A Hanság fekete földjéből a búzaszáliban liszt lesz és a lisztből gyúrt kenyér táplálja az emberi testet. Valami hasonló, de mondhatatlanul nagyobb változás megy végbe a lélekben, amikor megigazul. Leveti magáról a régi bűnöst, szakít a múlttal és a gonoszból jó, a hitványból értékes, a szennyesebből tiszta szfv lesz.

#### Isteni rang

Ám ez még nem minden, mert ugyanakkor a lélek fizikai természetete is megváltozik. Mert a puszta teremtmény bizonyos értelemben isteni lény lesz, és ha magyarul szabad mondani: isteni jó mód-ba kerül. A búza minőségben lényegesen jobb, mint a föld, amelyben nőtt, és a kenyeret fogyasztó ember minőségben sokkal különb, mint a kenyér. Nagy különbségek ezek, de mindez semmi ahhoz képest, ami a Teremtő és a teremtmény között van. Bizonyos értelemben ezt a végtelen létbeli és minőségi távolságot hidalja át a kegyelem, de az ember az örök boluogságban is ember marad, azonban nem merőben emberi, hanem isteni életet él. Létében teremtmény marad, de a hogyléte isteni lesz. Márpedig a hogylét fontosabb, mint a lét, ha rólunk van szó, mert a kárhozott is van, de szeretne nem lenni, mert a hogyléte pokoli. Valamiképpen így kell érteni, mit tesz az, az isteni természetben részesedni. Nem leszünk mi Istennek a részei, mert ez képtelenség, de részt veszünk isteni életében és boldogságában, vagyis úgy látjuk Őt, amint magát látja és szeretjük, amint önmagát szereti és önmagában minket. Vagyis a megváltásban

az ember előtt megnyílt az élet végtelen lehetősége, és egyedül rajta múlik, akar-e ezzel élni, vagy sem. Tehát annyit jelent Ágoston nagy tétele: Isten emberré lett, hogy az ember Istenné legyen. Az embert sohasem szabad imádni és a legfőbb értéknek tartani, de szabad imádni a bennünk lakozó Jézust, mert aki szereti Őt, abban lakást vesz a Szentháromság. Eleven szentségház lesz a keresztyény, amint az áldozás után, amíg a szentségi színek föl nem bolmlanak, valóban Jézust imádjuk magunkban.

#### Isten gyermeke

Még világosabb lesz a titok, ha néhány más szempontot is megfontolunk. A teremtmény lényegénél fogva szolgálja a Teremtő szolgája. Ez is nagy ajándék, nagy szerencse, mert Isten a jó szolgának jó gazdája. A szolgálja azonban nem családtag, és nem rokon, bért és jutalmat kap, de nem örökséget, hiszen amint láttuk, végtelen a létbeli távolság Isten és a teremtmény között. Más szóval a szolgálja viszony a természetes Isten és az ember között. A kegyelmi állapotban azonban lényegesen megváltozik ez a jogi helyzet. Mert ha a természetünk isteni, a jogi viszonyunk is ennek felel meg. Krisztusban Istennek a fia i leszünk, fogadott gyermekek, akik Isten családjához tartoznak és a szó komoly értelmében Istennek a rokonai. Sőt az első megváltott, Mária, az Úrnak egyenesen vérrokona is: azért illeti meg őt a sajátos tisztelet.

#### Krisztus barátja

A gyermek továbbá örökös, azért mondja Szent Pál: Mi Krisztusnak az örökös társai vagyunk. Tehát Istenhez is ennek megfelelő módon imádkozunk. Az Úr mindig urunk marad, de mi nyomban hozzátesszük: Urunk és Atyánk. Isten trónja ebben a világban a családfő trónja. E benső viszonyból önként fakad a fönséges barátság is, mert ez a legfőbb és legtisztább szeretet, s azért mondja Krisztus az utolsó vacsorán: Nem hívlek már benneteket szolgálóknak, hanem barátainknak. És senkinek nincs nagyobb szeretete, mint aki életét adja a barátaiért. Ennek az isteni barátságnak az élményéből fakadtak Szent Pál, Ágoston, Bernát, Kempis, Xavéri Ferenc és Szent Ignác vallomásai: az isteni barátság halhatatlan költeményei, amelyek mind egy szóban csendülnek ki: Mihi vivere Christus est et mori lucrum. - Az én életem Krisztus és meghalni nyereség, mert szeretett engem és odaadta magát értem.

#### Királyi öntudat

Az emberek ma már mindenhez értenek, és főleg ölni és pusztítani tudják egymást, mint még soha. De az élethez nem értenek, mert már százmilliók nem tudják, mit ér az ember és mire való az élet. Ma fönségesen ki van élezve a kérdés, mert a liberális idők polgára, a termé-

szetes szabad ember éppúgy csődbe jutott, mint a szociáldemokrata vagy az északi szőke ragadozó. Egyedül a szovjetember hirdeti harsányan a maga fölényét. De az erős hang csak a szorongó félelmét palástolja. A népek lelke mélyén néma hang sóvárog az igazán szabad, a megváltott ember után. Ám ezt a tiszta fajtát, amely az életre egyedül alkalmas, csak a kereszténység ismeri. Most is akadnak közöttünk, akikben az eszmény tökéletesen testet ölt. De a hívek zöme bennük csak kivételt lát, és nem tudja, hogy minden keresztény az isteni természet részese, akiben a jövő világ erői dolgoztak. Elsősorban a végzetes tudatlanság miatt nincs Krisztus nyájában semmi önbizalom, és csak egyet kér a világtól: hagyják őt csendben éldegélni, és ne vegyenek róla tudomást. Nincs meg benne a küldetés tudata, a királyi öntudat, amelyet Szent Péter annyira hangsúlyoz. Még mindig hiába mondjuk neki: Te isteni nép, választott nép, neked nemcsak jogod, de szigorú kötelességed a világot vezetni. Neked kötelességed alázatban uralkodni. Nem érted még most sem, mit mondott az Úr: nekem adatott minden hatalom az égen és a földön? Hatalmat adott nekünk, hogy Isten fiai legyünk és minden népet azzá tegyünk. Miért nem szánjuk meg ezt a vergődő világot, amely akkor is utánunk, a mi boldogságunk után sűr, amikor gyűlöl és üldöz minket.

A legtöbb embernek jobb a szőve, mint a feje, és ezért Krisztus parancsa is így szól: Elmenvén tanítsatok. A mai világcsődben az első teendő megismerni az új tudományt: a Krisztusban győzelmes emberfajtát, amely isteni, halhatatlan, egészséges, és életerőt hord magában, és azután ennek a fölényét és szépségét megmutatni a világnak. Újra föl kell fedezni a teljes evangéliumot az emberről, és hódító látomást kell adni róla a sötétség fiainak. Hagyjuk már abba a panaszt, a kesergést, az ideges nyavalygást, a pityérgő szepegést, és merjünk úgy viselkedni, mint amennyit értünk. Ne piszmoogjon az, akinek teremtenie kell, ne pislogó gyertyákat gyújtogasson az, akinek lángba kell borftania a világot, és merjünk végre Isten fiainak a szabadságában cselekedni, mert a világ csak akkor fog megint hinni az életben, ha a keresztények isteni rangjuk szerint élnek.

Varga László SJ

---

Az első MPE küldeményt a múlt év nyarán kaptam meg. Nagy örömet okozott és nagyon köszönöm. Mindig hálás imádsággal fogadom ezt a gyönyörű folyóiratot. Sokat segített lelkiéletemben. A 20. számban megjelent kis imádságot már rég szerettem volna megszerezni. Nagy öröm volt, hogy megkaptam. Azóta mindennap elimádkozom. Kérem a jó Istent és a Magyarok Nagyasszonyát, hogy áldja meg a mi drága papjainkat.

Mária Emerie, Szt. Ágoston missz. nővér, Kizu par Tshela, Congo

## APOSTOLI SZELLEMŰ LELKIPÁSZTORKODÁS

### II. rész

#### 4

Az egyházközség

Az egyházközség a Titokzatos Krisztustest legkisebb területi egysége - s mint ilyen az Egyház, egy kis, körülhatárolt területen. S mivel az Egyház „signum levatum in nationibus”, az egyházközség is jel kell, hogy legyen abban a városrészben. Ezért a franciák tömören így foglalják össze az egyházközségi pasztorációs törekvések irányelvét: a lehető leghitelesebbé tenni Egyházunkat területünkön!

Az egyházközség középpontja a szentély, az itt lakozó Úr, az áldozatbemutató oltár. Körülötte az Úr szolgálói s a hívők imádkozó közössége, akik az Áldozat, a szentségek és igehirdetés kegyelmi erejével töltekeznek, de ugyanakkor elvegyülten élnek lanyhákkal, közömbösökkel és hitetlenekkel, hivatva, hogy kovász módjára hassanak ezekre. Életük színtere - hívők és hitetlen szomszédoké egyaránt - túlnő az egyházközség területén. Hivatási és társadalmi életükben más személyekkel és közösségekkel érintkeznek, és területükön belül is és kívül is ki vannak téve a legkülönbözőbb behatásoknak. Ugyanakkor az egyházközség is szervesen beleilleszkedik nagyobb egyházi egységekbe (espereskerület, egyházmegye): vannak tehát a határan túlnövő egyházi feladatok, csakis azon kívül kielégíthető igények. Mindez indokolja, hogy az egyházközségi lelkipásztorkodás problematikáját nem lehet a nagyobb összefüggésektől elvonatkoztatva önmagában vizsgálni, nem is szólva a merev egyoldalúsággal űzött öncélú és kizárólagosságot követelő egyházközségi lelkipásztori gyakorlat lehetetlen voltáról.

Az egyházközségi lelkipásztorkodás terszerű felépítésének előfeltétele a külső és belső helyzet ismerete: a szociográfiai kép, a külső behatások vizsgálata s ezután a belső, mondjuk lelki térkép megrajzolása.

A szociográfiai kép

A szociográfiai helyzetfelmérés - kérdőívek útján való adatgyűjtés alapján - megmutatja, hogy milyen a hívők megoszlása kor és nem, valamint foglalkozás szempontjából, milyenek a kereseti és lakásviszonyok stb. Nem szorul bővebb kifejtésre, hogy mindez milyen fontos pasztorációs szempontból. Nem közömbös, hogy nyomorognak-e vagy magas életszín-



vonalon élnek a híveink. Nem érdektelen, hogy túlnyomóan munkás vagy földműves lakosságot pasztorálunk stb. stb. Ez általános és igen kézenfekvő szempontokon túl felmerülhetnek igen jelentős, időszakos szociográfiai mozzanatok is. Ilyen pl. manapság sok városi plébániánk hihetetlen cseppfolyós volta; a vándorlás (migration) problémája. A vándorlás lehet napi, heti vagy idényenkinti jelenség. Napi: Egy francia plébános mondta, hogy délben 20.000 híve van - éjjélkor 7.000. Nem nehéz eltalálni, hogy néhány gyár van plébániája területén. Heti: Burgenland püspöke szerint egyházmegyéjének legnagyobb városa - Bécs. Ugyanis több mint 100.000 „pendlíző” jár Bécsbe dolgozni. Viszont egy fürdőhely plébánosának a nyaralási idényben van sokszorta több híve, mint télen.

#### A külső behatások

Igen fontos a külső behatások vizsgálata. Először tudatosítsuk az általános hatásokat, amelyek akár a korszellemben vannak adva, akár átmeneti jellegűek (politikai nyomás, háború stb.), de erősen befolyásolók. Erre kár több szót vesztegetni. Inkább kiemelném a hivatási és társadalmi élettel járó igen jelentős környezeti hatásokat. Az átlagember életét sokkal jobban befolyásolja a munkahelye, valamint kedvteléseinek (szórakozás, sport, weekend) színhelye, mint lakóhelye. Sajnos ma már - egy szellemes megállapítás szerint - sok ember számára a lakás „az a hely, ahol munkája után arról álmodik, hol fogja eltölteni a weekendjét”. . . Ezért általános az a felismerés, hogy az intenzív plébániai pasztoráció mellett nagy gondot kell fordítani a híveknek a munkahelyén és szórakozásaik színterén „utánuknyúló” különleges katolikus akcióra. Továbbá sokhelyütt megfelelő várostervezéssel települési egységeket teremtve (több szomszédos plébániával) ide központostják a katolikus művelődési és szórakozási intézményeket.

#### A lelki helyzetfelmérés

Kivülről befelé haladva eljutottunk a nem kevésbé jelentős, belső helyzetfelméréshez, mondjuk a lelki térképezéshez. E belső térképet köralakúnak képzeljük el s koncentrikus körökben helyezük el a lelkipásztori felelősségünkre rábízott híveket a következő rétegezésben:

1. A középpont a Szentély, amely körül a legbelső körben helyezkednek el annak leggyakoribb vendégei, illetve ezek közül is csak azok, akik apostoli felelősségük tudatában dolgoznak is az Isten Országáért, akár mint egyházközségi munkatársaink, akár máshol, egyházi vonalon.

2. A következő körgyűrűben helyezkednek el azok a buzgó hívek, akiket ugyan gyakran látunk hétköznapi napokon is a templomban, illetve vasárnapokon ismételten az áldoztatóracsnál is, de akik még nem ébredtek apostoli felelősségük tudatára, még nem nőttek ki az egoista, individualista

vallásosságából. De hitükhöz, az Egyházhoz őszintén ragaszkodnak és áldozatvállalás árán is tudnak krizishelyzetekben Krisztus és Egyháza mellett dönteni. - Már eleve leszögezhetjük, hogy ezeknek apostoli aktiválása - akár „csak” az imaapostolságra - elsősorú programmpontunk kell legyen, mert csak így lesz elég munkatársunk a többi feladat elvégzésére.

3. A harmadik körgyűrűt már élesebb határvonal választja el: Itt helyezkednek el a vasárnapi és húsvéti „kötelezettségüknek” rendszeresen eleget tevő hívek, tehát a minimális vallási életre szorítkozók. Ez, a két eddiginél többszörte népesebb csoport belsőleg korántsem egységes. Általában azt mondhatjuk talán, hogy hitükben több a tradíció, mint a személyes meggyőződés, ezért válság esetén aligha döntenek Krisztus mellett.

4. A negyedik réteget alkotják a csak ritkán gyakorló, inkább csak „anyakönyvi” katolikusok.

5. A legkülső körben a távolállók, hitetlenek, egyházellenesek. - Ezzel felöleltük a területünkön lakó, felelősségünkre bízott személyeket.

Ezt a belső felmérést reális őszinteséggel kell végeznünk és szembe kell nézni a rideg valósággal, hogy megláthassuk feladatainkat.

Igy pl. egy ma nem is kedvezőtlen közep európai átlagot képviselő nagyvárosi egyházközséget tekintve - konkrét, közelről ismert példára gondolok - e rétegek így alakulnak: 1) A belső mag  $\frac{1}{2}$ %-ot, 2) a második csoport 2%-ot, 3) a harmadik 17,5 %-ot - vagyis a rendszeresen gyakorlók összesen 20 %-ot tesznek ki. A külső két körgyűrűben hozzávetőlegesen 40-40 % helyezkedik el.

Reálisabbá teszi a képet, ha megnézzük, hogy mi a korszerinti megoszlás e rétegeken belül. A példánkul szolgáló esetben az egyötödöt kitevő gyakorlók csoportjában a 20 és 50 év közöttiek csak 25 %-ot tesznek ki, ami az egésznek 5 %-a.

Még reálisabb képet nyerünk, ha a nemek szerinti megoszlást is vizsgáljuk: a példánkban szereplő 5 % egynegyede férfi, háromnegyede nő, de ettől eltekintve is tény esetünkben, hogy az életre befolyó, legaktívabb rétegeink csak 5 %-át értük el közvetlenül.

#### Feladataink, célkitűzésünk

Minél reálisabb a kép, annál világosabban adódnak a teendőink, munkánk irányai, célkitűzései.

a) Az első feladat a központ körüli belterjes munka: a legbuzgóbbakat életszentségre, apostoli felelősségből eredő közösségi munkára nevelni. Fáradszóró törekvéssel kijebb kell tolni a legbelsőbb kört, míg eléri a másodikat, ha ui. buzgóbbjainkat az Úr munkatársává is tettük.

b) A második feladat a középponti magból kifelé sugárzó hatás: ez a most már megnövekedett belső mag tanúságtételével, különösen mint liturgikus közösség és szeretetközösség erős vonzerőt gyakorol a lanyhábbak felé; a belső kör lassankint bővül. A cél, hogy gyakorlók híveink buzgó, hitüket élő keresztyénekké legyenek - az íztelen só ízes sóvá válják.

c) Ezt a belterjes munkát és tanúságtételt követi, illetve vele karöltve jár a kifelé ható, hódító munka a szeretetszolgálat jegyében; a ritkán gyakorlókat a városnegyedek apostoli munkája s a munkahelyükre utánuknyúló Katolikus Akció révén igyekszünk elérni. De a ritkán gyakorlókon túl a távolállók, hitetlenek körébe is behatol az apostoli munkatársi körünk. Ezeket néha liturgikus közösségeinkben is láthatjuk, sőt olykor, családi ünnepeken és egyéb rendezvények „nyitott ajtaján” keresztül, is kapcsolatba kerülhetünk velük.

E koncentrikus és párhuzamos akciók mind összefoglalhatók ebbe az elvbe: Valódi, hiteles keresztény tanúságtételre törekszünk a templom liturgikus közösségében és a lakónegyedek szeretetközösségében. A szolgáló szeretet jegyében akarjuk jelenvalóvá tenni az Egyházat híveink életének egész vonalán, tehát a templomon kívül is - nagy érdeklődést mutatva híveink „profán” problémáival s a „kivülállók” iránt. Összefoglalva, mint már említettük: a lehető leghitelesebbé akarjuk tenni Egyházunkat területünkön.

Mindez azonban feltételezi a lelkipásztorkodásban a rendszeres összmunkát („Pastoral d' ensemble”): a) a lelkipásztorok papi tevékenysége terén, egymásközi munkamegosztásban, b) a papok és világi munkatársak tervszerű, közös együttműködésében.

## 5

### A legbelsőbb kör

Menjünk sorjában: kezdjük a legbelsőbb körrel. Ezek az Úr leghűségesebb vendégei. A napi és heti áldozók, hétköznapi szentmiséink résztvevői (amennyiben ezt mi, városokban, az esti misék beállításával lehetővé tettük). Kezdetben ebből a legbelsőbb körből kell kiindulnunk. Vészes hiba volna „tabula rasa”-val kezdeni akarni. Az előzményekre, elődünk, elődeink munkájára kell szervesen továbbépítenünk.

A kiinduláskor meg kell teremtenünk a közös lelki, szellemi alapot: lelkigyakorlattal vagy megfelelő konferencia-sorozattal. Ebben meg kell adnunk a szükséges lényegi látást - sokaknál új lesz az a természetfölötti, közösségi szellem, amiről előljáróban szóltunk - el kell mélyítenünk lelkiéletünket, felcsiholni a bennünk szunnyadó Isten- és emberszeretetünket, hogy vállalják az áldozatot a hódító apostoli munkában. De erre fel is kell lelkesítenünk őket. Mi tegyük ezt és ne bízzuk meghívott lelkigyakorlatoztatóra, hiszen lelki kapcsolatot is kell teremtenünk leendő munkatársainkkal.

Legyen szabad a magam gyakorlatából a következő megoldást felhozni: Egy héten keresztül esténként két, kb. 40-45 perces elmélkedés (közben negyedórás szünettel és adorációs lehetőséggel), a végén közös - anyanyelven végzett - Completoriummal (elég egy zsoltár) és áldással. Vagy a hét három utolsó napján este ugyanígy és a teljes vasárnapon lelkinappal. Ideálisabb megoldás, aminek itt kint alig lehet akadálya, hogy a

hétvég beiktatásával zárt lelkigyakorlatot adunk.

Az előadássorozat címe ez volt: „A teljesebb élet” Tárgya a Krisztus Titokzatos Testében való életünk. Témái: A hit; a megtérés; a Krisztuskövetés (a hivatási és családi életben) a két főparancs vonalán megmutatva: 1. Imádság, Isten akaratának a teljesítése, önmegszentelés, főként 2. az „új parancs” jegyében: A felebaráti szeretet, „egyek legyenek”, apostoli felelősség. Ezzel eljutottunk a végső célhoz: a világi apostolság gondolatának a gyakorlati kifejtéséhez.

Az imaéletre és liturgiára való nevelés (szép közösségi misék, Prima, Completorium, adorációk, kereszttűt, rózsafüzér stb.) szervesen hozzátartoznak a lelkigyakorlathoz, csakúgy mint a kiosztott és együtt (étkezés közben) végzett megfelelő olvasmányok és a naponta, legalább egyszer tartott közös megbeszélés. Általában minden konferenciánk végén kérdésekkel meg kell győződnünk a megtért és visszhang fokáról. Az utolsó közös, ankétszerű megbeszélésen, nyíltan toborzunk munkatársakat Krisztusnak, akik önálló felelősséggel osztozva lelkipásztori munkánkban segítőtársaink hajlandók lenni. Az önként jelentkezők első munkatársaink.

Az első dolgunk, hogy az így toborzott munkatársainknak rendszeresen szolgálatukra állunk. Hetenkint egy konferencián, illetve alkalmasabban bibliára keretében alkalmat adunk hitük, lelkiéletük elmélyítésére és következetesen vezetjük őket a Krisztuskövetés útján, önmegszentelésükben - mindig a már említett evangéliumi és közösségi szellemben, a családi és hivatási kötelességek odaadó teljesítésére, a felebaráti szeretet mintaszerű tanúságtételére, apostoli felelősségükre irányítva figyelmüket.

E heti bibliák jelentősége felbecsülhetetlen. Nemcsak gyönyörű lehetőség katolikus elitünk lelki nevelésére, de lassankint meglátjuk, hogy itt egy kis, de jelentős ajtó nyílik új meg új apostolok szerzésére és nevelésére. Csakhamar jönnek a vendégek, akiknek idővel lelkinapon vagy újabb lelkigyakorlatos sorozattal pótlólag megadjuk a szükséges alapokat.

Ezzel újból bővül munkatársi körünk.

E munkatársakkal azután megkezdjük a rendszeres munkát. Erről később bőven lesz szó. Előbb azonban biztosítjuk a munka imádságos hátvédjét. Hétköznapi szentmiséken és esti ájtatosságaink alkalmával, a buzgó öregasszonyokból alkotott Oltáregylettel vagy a Legio Mariae imádkozó „segédlegionáriusaival” rendszeresen imádkoztatunk a lelkipásztori és apostoli munka foganatjáért.

## 6

### Templomunk szelleme

A most vázoltam, kisebb körben folyó, de elengedhetetlen aprómunka mellett párhuzamosan az első naptól kezdve természetesen el kell kezdenünk a templomi liturgikus életnek olyan szellemű alakítását, hogy állandó híveinkre építő hatású, de a ritkán betévedőkre is vonzó legyen.

Elsőben néhány szót templomi munkánk keretéről és színhelyéről, ma-

gáról a templomunkról. Legyen nemes ambíciónk tárgya, hogy minél szebb legyen. Legyen művészi a külső-belső kialakítása - a giccs nem méltó a Legfölségesebb hajlékához, hazug, és tisztító hatású az igényesebbekre, kívülállókra.

A giccs következetes itrogatása során terjedjen ki figyelmünk az érzelgős énekek és mondvasínált, édeskés imaszövegek kiirtására is.

Ne legyenek gátolásaink, ha előítéletekkel kell szembezállnunk, és legyünk fáradhatatlanok híveink szülésének a nevelésében is. Természetesen okos pedagógiával, tapintattal kell eljárunk. Így nem kezdhetjük mindjárt azzal, hogy az egyszerű hívek áhítatának a közkedvelt tárgyait - pl. egy Mária-szobrot - azonnal kicseréljük vagy pláne eltávolítjuk. Ezt lassú nevelőmunkának kell megelőznie.

Irányítsuk a figyelmet a lényegre. Ha nincs is modern vagy ókeresztény stílusban épült templomunk, ahol a figyelem önmagától ráirányul a főoltárra, igyekezzünk legalább a díszítésben mértéket tartani, a gyertyatartók, ereklyetartók és vázák számát csökkenteni. Bölcs önmérséklet a helyénvaló a szobrok tekintetében is. Nem lehet valamennyi áhítatgyakorlat számára egy-egy sarok, képpel vagy szoborral a templomunkban, - figyelmet P. Gutzwiller, elrettentő példaként említve egy rivierai templomot, amelyben összesen 9 Mária-képet számlált.

Jó hallást és rálátást biztosító szöszék és ambó, továbbá hozzáférhető keresztút (ezekre visszatérünk még!) elengedhetetlen.

Legyen templomunk mindig rendezés és tiszta: a hűséges gondozás hitünket sugározza, hogy szent az a hely, a Fölséges hajléka. . .

A hívek templomi viselkedése legyen tiszteletet mutató, összeszedettségre indító, fegyelmezett.

Itt a közös imádságon és éneken kívül a megjelenésre, ülésre, térdhajtásra, oltárhoz vonulásra is gondolunk: Neveljük híveinket pontos megjelenésre. A padbaüléskor a szélső helyeket hagyják szabadon és lehetőleg fokozatosan az első padokat töltsék meg. Mindez a közösségi nevelés lényeges mozzanata - ne kíméljük fáradságot e téren. Vonatkozik ez az oltárhoz vonulásra is szentáldozáskor: fegyelmezett rendben-történjék ez, egy irányban ki és a másikban vissza (ha csak lehetséges), a térdhajtás is úgy, hogy egymást ne gátolják és az időt se húzzák. Tehát segítsék és ne zavarják egymást: szeretetközösség és „jól rendezett sereg” benyomását keltsék a kívülállóknak.

Utoljára, de nem utolsósorban szólnunk kell itt a lelkipásztor templomi magatartásáról is. Hogyan váltjuk a gyakorlat aprópénzére a „hiteles tanúságtétel” említett irányelvét? Itt négy mozzanatot emelünk ki:

Elsősorban hitet kell sugározni a szolgálóknak. Csengjen a fülünk-

be papszentelésünk intelme: Agnoscite quid agitis - imitamini quod tractatis. Krisztus szolgálói, isteni misztériumok kiszolgáltatói vagyunk. Ezt kell észlelhetővé tennünk mozdulatainkkal, viselkedésünkkel, liturgiáinkkal. Ezért gondosan igyekszünk liturgikus szolgálatunktól az üzemszerűséget, rutint, stultalanságot (elsietés, elnyújtás, modorosság) távoltartani.

Ehhez szorosán kapcsolódik a szolgáló szeretet tanúságtétele. Hiszen Annak vagyunk szolgálói, aki szolgálni jött, nem uralkodni. Aki tanítványainak a lábát mosta és teljesen odaadta Magát érettük. Ennek a szolgáló szeretetnek a főbb megnyilvánulásai:

A szentmiseáldozat és a szentségek liturgiájának a magyarázatával vigyük közelebb híveinkhez a hit világát, értsék vagy legalább sejtsek meg, miben vesznek részt. A hívek együtt mutatják be a pappal a szentmisét, rájuk is vonatkoztatassuk a követelményt: agnoscite quid agitis.

A szolgáló szeretet szellemében alakítjuk az istentisztelet rendjét, hiszen mi vagyunk a híveinkért, tehát alkalmazkodunk igényeikhez, idejükhöz - és a „sacramenta propter homines” elve alapján inkább megkönnyíteni, mint megnehezíteni törekszünk a szentségek vételét.

Igy ma már városokban, az életnek este felé való eltolódását tekintve, súlyos pasztorációs vétek számomba megy a hétköznapi esti misétől való elzárkózás s általában a falusi életritmus korai időpontjainak erőltetése. Ezért próbálkoznak ma már a késő reggeli, 9 órás misével (a háziasszonyok számára) és nagyvárosok üzlet- és gyárnegyedeiben a déli misével is. Ezzel megkönnyítjük - a mai szentségi böjt mellett - a gyakori szentáldozást, gyóratószéki rendelkezésre állásunkkal pedig a vasárnapnál nyugodtabb gyónást. - A népes miséken a több áldoztató, a nem elnyújtott prédikáció is a híveket szolgálás készségét mutatja.

A szegények között, szegénysorban élő, első tanítványait a szegények közül választó Jézus a Mesterünk - és azt is tudjuk, hogy kevés büntető felannyira a mi népünk is a papnak, mint a pénzsóvárságot. Ezért kezdtek a francia külvárosi lelkipásztorok is azzal, hogy szegényen éltek híveik között és szigorúan száműztek a templomból minden pénzpolitikát és társadalmi különböztetést. Ez ma már általános irányelv kell, hogy legyen.

Emeljük ki például a házasság szentségének kiszolgáltatását. A legszegényebb ördögnek is ugyanazt az ünnepélyes esküvőt teszik lehetővé, mint a jómódú polgárnak. Amikor jelentkezik és a taksa után érdeklődik, azt modják: nem törődnek, fizet-e vagy sem, ha akarja, bedob valamit a perselybe. Jegyesoktatásban nincs különbség. A szertartásnál sem: szépen kivilágított szentélyben, virágdíszes oltárnál, pluvialében esket mindenkit a pap. Legfőbb külön szolgáltatásokért kell fizetni: pl. szőlisáknak, kántornak énekbetétekért, sekrestyésnek különleges díszfőmunkáért (pl. végigfutó szőnyeg). De elvszerűen nem a pap kezébe fizettetni.

Végül a közösségi szellem bizonyosságát is megkívánja a paptól a mai lelkipásztori munka. Nem nevelhetünk, alakíthatunk közösséget - ha magunk individualista módon élünk és működünk egymás mellett. Itt is a magával ragadó példa a legjobb pedagógia. Ez elsősorban a tervszerű együttműködésre vonatkozik: elvi kérdésekben egységesen járnak el.

A közösségi tanúságtétel terén elragadó élmény volt számomra Michonneau abbé plébániájának szentmiséje ebből a szempontból: A plébános éppúgy, mint a többi pap szembefordulva misézik, mialatt egy másik paptársuk karingben „vezeti” a misét: magyaráz, éneket vezet és prédikál. Közben legalább ketten (!) gyontatnak, és egy másik pap vagy diakonusként szolgáló laikus-testvér hátul körbejárva ellenőrzi az imakönyvek kiosztását, a közös éneket és recitálást, meg-megsegítve ebben a híveket. Áldoztatáskor legalább egy, tömeges misékkor két segítő is áldoztat a misézővel, hogy fölöslegesen ne tartsák fel a híveket, akik fegyelmezetten, ügyesen járulnak az áldoztatórácshoz. Végül amiről a hívek nem tudnak, csak hatását érezhetik: utána a papság megbeszéli a prédikációkat, amelyeket a hét elején közösen - témájában és főbb pontjaiban azonosak! - tűztek ki.

Különösen építőleg hat a hívekre, ha papjaikat közösen látják imádkozni. Ezért végzett a mi nagyszerű Vedress prelátusunk káplánjaival ebéd után közös templomi adorációt - tapasztaltam hatását a hívek között!

## 7

### A liturgia

Ezzel már el is jutottunk a liturgiához. Tekintsük meg kissé közelebbről, gyakorlati módon hogyan érvényesülnek itt az apostoli szempontok: közelebb hozni híveinkhez a misztérium világát, elmélyíteni hitüket, imáéletüket, imádságos közösséget formálni, amely vonzóan, hódítóan hat a távolállókra is.

#### A) Szentmiseáldozat

A liturgia középponti cselekménye a szentmiseáldozat. A Mediator Dei kiemeli: „A keresztereje a szentmiseáldozaton keresztül jut el hozzánk.” Világosan következik tehát ebből, hogy minden liturgikus törekvésünk homlokterében a szentmise kell, hogy álljon: hogy híveink minél jobban megértsék, átéljék és együtt mutassák be - egymással és egymásért imádkozva - a szentmiseáldozatot. Legyen széles skálája a szentmisék liturgikus alakításának.

A minimum, hogy a mise előtt kihirdetik, (esetleg az előimádkozó, vagy a sekrestyés) hogy mi a napi liturgia tárgya és hogy miről szól a miseszöveg (ami nem okvetlenül azonos pl. ha votivmisét mondunk), hozzáfűzve a megszükségesebb liturgikus magyarázatot, utalva az énekre és esetleg azt is megmondva kiért, illetve milyen szándéokra mondják a szentmisét.

A közös liturgikus alakítás legalsó foka a minimálisan megszabott közös recitálás lehetőségének kihasználása (Confiteor, Gloria, Credo, Sanctus, Pater noster, responsoriumok), esetleg népénekekkel.

A további fokozat a mindvégig (lektorral és) előimádkozóval végzett „missa recitata”, esetleg népénekekkel.

Időnkint igen hasznos magyarázott szentmisét „missa conferata”-t is beállítani, különösen olyan időkben, amikor többen vannak a távolállók (pl. délben). Ezek legyenek igazán vonzóak, ének és közös imádság fegyelmezett rendben történjék, egységes irányítással (az elszórta elhelyezett, gyakorlott hívek magukkal ragadják a többiek imáját, énekét). A nagymisék, a liturgikus korális újabb lehetőségeket nyújtanak a liturgikusan képzettebb közösségek aktív bekapcsolására.

Jelentősek a közös liturgikus akciók a szentmise kapcsán pl. nagyszombat éjjelén a keresztségi fogadalom megújítása égő gyertyával. Időnkint a felajánlási adománynak oltárhozvittele, vagy az áldozáshoz konzekrálandó kisostya odavitele ad tevékeny bekapcsolási lehetőséget. (Különösen zárt közösségek miséjén, lelkinapokon stb.)

A szentmiseáldozat közösségi átélése szempontjából nem lebecsülendő értéke van a „versum populum” oltárnak. Sokan úgy segítenek magukon ennek híjján, hogy legalább egyes alkalmakkor álltanak fel hordozható asztal-oltárt a szentély elülső részében és így miséznek, híveikkel szembefordulva, hogy így vigyék közelebb hozzájuk a szentmisét, pl. ifjúsági miséken, kisebb közösségek miséin, nagy ünnepeken - persze különösen gondos, szép közös alakítással.

Aki már megpróbálta ezt, sohase fogja elhagyni. Tewes müncheni plébános említ két jellemző reakciót a szembe-misézéssel kapcsolatban. Az egyik: „Nem jövök többet, mert ebből nehéz kivonnia magát az embernek.” A másik: „Úgy voltunk, mint az apostolok az utolsó vacsorának asztala körül”. Mindkét hozzászóló megérezte a lényegét.

#### Liturgikus főtörekvéseink

Tudatosítsuk időnkint magunkban, mire irányulnak elsősorban törekvéseink a szentmiseáldozat magyarázása és közös alakítása során s igyekezzünk, hol az egyik, hol a másik mozzanatot előtérbe tolva, legalább valamit tenni mindegyik irányban:

a) Legelső törekvésünk a misztériumok világának, hitünk igazságainak lehető megértetése, nemcsak szóval, hanem az élmény erejével. Sokszor elég csak egy-egy utalás a szentmise lényeges részeire, a liturgikus ünnep vagy évszak tartalmára, az időszerű misztériumra (pl. az invitorium, a Prefáció, az oráció egy-egy kifejező mondatával.) Máskor a tanító rész egy-egy gondolatát emeljük ki, vagy esetleg liturgikus homíliában a napi miseszövegen végigvonuló gondolatot mutatjuk be (vö. Parsch Pius Liturgikus homíliái). De valamit mindig éreztessünk meg az Áldozati cselekményből és az időszerű hittitokból magyarázatunkban.

E változatos, de lényegmutató konferálásnak Pantol Márton volt mestere. Hadd idézzem pl. a Hanc igitur-kor visszafojtva mondott szavait: „Elérkezett a legszentebb pillanat. Az utolsó vacsora valósággal megismétlődik. Krisztus Urunk a kenyér és bor színe alatt feláldozza Magát érettünk... Áhitattal boruljunk térdre, s amikor a miséző pap fölmutatja a kenyér és bor színeiben Megváltó Jézusunkat, hittel, szeretettel,



imádással tekintünk föl reá!" Vagy az ifjúságra oly hatással volt konferálása Ite missa est-kor: „Az Áldozat bemutatása véget ért. Részt vehettek a szent áldozati lakomán. A miséző pap elbocsátja a híveket: Menjete, küldetések van! Ti Krisztus kovásza legyetek a világban. Ehhez az apostoli munkához kapjuk Isten áldását. Áldjon meg minket...”

b) Ezzel párhuzamosan aknázzuk ki a kínálkozó lehetőségeket, hogy híveink a liturgia révén megtanuljanak jól imádkozni. Emeljük ki a különösen szép, magvas imákat, mutassunk rá a liturgikus ima nagy tárgyilagosságára, az elsősorban dicsőítő és hálát adó s mindig közösségi jellegére. Lassankint megtanulnak az Írás inspirált szavaival imádkozni. Egy-egy szép evangéliumi idézetet, zsoltárverset, vagy kánon-részletet szinte lopjunk bele észrevétlenül magánimáikba.

Idézzük újra Pantol Mártonnak az Úrfelmutatás utáni rögtönzését: „Mindenható Isten, aki már az Ószövetség áldozatait, Ábel, Melkizedek és Ábrahám áldozatát szívesen fogadtad, tekints kegyesen ez oltárra. Itt van a legszentebb áldozati adomány, Egyszülött Fiaid szent Teste és Vérére. Az áldozatbemutató pappal mi is „alázatosan kérünk Téged vited ezeket szent angyalod keze által égi oltárodra isteni fölséged elé, hogy mindnyájan, akik erről az oltárról szent Fiaid Testét és Véréit magunkhoz vesszük, minden mennyei áldással és kegyelemmel elteljünk. Ugyanazon Krisztus Urunk által.” Hívők: Amen.” Ilyen és hasonló imákkal eleinte megtörhetjük a kánonban annyira kívánatos csendet, hogy a hívők idővel fel is tudják használni e csendet.

c) Másik célunk a kánonban a közös Áldozat-bemutatásba és közösségi imába való aktív bekapcsolása. Nemcsak azért, hogy tudatosítsuk bennük az egyetemes papság gondolatát, hogy ők is együtt-bemutatói az Áldozatnak, hanem, hogy öntevékenységük révén saját élményüké is tegyék a liturgiát. Közismert lélektani igazság, hogy a legkisebb, jelentéktelennek is látszó öntudatos akcióval, vagy csak gesztussal együttjár a belső kapcsolódás és azonosulás - a pusztá benyomásból élmény lesz. Figyeljük csak meg a különbséget valamelyik egészen passzív, minden közös akcióból kimaradó, a közösségi istentiszteletben is „magánáhitat végző” hívőnk és egy másik, a zsúfolt templomból az oldalkápolnába kiszorult, de szívvel-lélekkel együtt éneklő-imádkozó hívőnk között.

d) Végül fontos igyekezetünk tárgya, hogy híveink ne csak egymással és „egymás mellett ülve, egyszerre imádkozzanak” - ez volt Michonneau abbé meglátása egy külföldön látott, bár fegyelmezett, de igen individualista jellegű istentiszteleten - hanem közösen egymásért, s a nagy közösségi érdekekért imádkozzanak. Ez sem megy magától. Erre is nevelni kell híveinket, mégpedig a következetes gyakorlattal.

#### Liturgikus közösségformálás

E pontnál meg kell állnunk. Hiszen alapvető célkitűzésünk a vonzó liturgikus közösség kialakítása. Ennek egyik legfőbb titka az egymásért mondott közös imádság közösségformáló ereje. - Lássuk a gyakorlatban:

Az első lehetőség: a megemlékezések. Elsősorban a szentmise élőként és halottakért mondott megemlékezései. Aknázzuk ki ezeket.

Hadd idézzem újra Pantol Márton szép konferálását a Sanctust követő ének után: „Közben a miséző pap megemlékezett (megemlékezik) az élőkről: mirőlünk, akik itt vagyunk és résztveszünk a szent Áldozatban, mindazokról, akik imáiba ajánlották magukat és végül minden előről. Gondoljunk mi is azokra, akikről a mai szentmisében különösen meg akarunk emlékezni: élő hozzátartozóinkra... barátainkra... jövendőinkre... ellenségeinkre... azokra, akik most nem vehetnek részt a szentmisén: a betegekre... azokra, akik ma különösen imáinkra szorulnak... akik imáinkba ajánlották magukat... gondoljunk édes hazánkra.” (A pontok a rövid szüneteket jelzik. Nem okvetlenül valamennyit soroljuk fel.) Sajátos jellegű misék sajátos megemlékezéseket kívánnak, pl. az ifjúsági misén a szülőkért, tanárokért, jövőkért, beteg iskolatársakért imádkozunk. - A halottakért mondott megemlékezésben az elhunyt rokonokért, barátokért, egyházközségünk új halottaiért imádkozunk.

Kiaknázandó meg az egyházért, pápáért, püspökért mondott megemlékezés is, valamint a közösségi érdekekért mondott esetleges oratio imperata-k (pápáért, zsinatért, püspök-szenteléskor, missziókért stb.) s esetleg a mise végén különleges alkalmakkor mondani szokott közös Miatyánk-Üdvözlégy (a missziókért, papi hivatásokért, a hazáért, az ifjúságért, családjainkért, a keresztények egységéért, a Hallgatás egyházáért, a békéért stb.) Továbbá rendszeresen imádkoztassunk a pápa szándékára is, megemlítvén annak tárgyát. - Németországban az offertoriumkor mondanak litánia-szerű invokációkat. - Ezek mind hozzásegítenek ahhoz, hogy kiemeljük hrveinket saját énjük szűk köréből és lassankint megtanítsuk őket a világegyház méreteiben gondolkozva a „teljes Krisztussal” (Szt. Ágoston) imádkozni.

A missziókért, missziós hivatásokért imádkozást, s általában a világmisziók gondolatának az állandó ébrentartását a liturgia útján különösen szorgalmazták újabban. XII. Pius pápa missziós enciklikájában nyomatékosan figyelmeztet erre. Érezze a közösség, hogy az Áldozatot „pro totius mundi salute” mutatják be, hogy a távolban sok-sok tagja él a közös nagy családnak, térben és időben ugyan elválasztva, de szoros kegyelmi kapcsolatban - sőt az emberiség nagy családjának még sok tagja e család szoros közösségén kívül él, tehát annál inkább rászorul az értük is bemutatott Áldozat kegyelmeire. A mi kis közösségünk gondolja abban az arányban csökken, amely arányban magunkévá tettük az összes közösségek gondját (vö. 2 Kor. 11, 28). Hiszen a misszió a szomszédunknál kezdődik - s ha erős gondunk van a távoli pogánymisziókra, és általában az emberiség nagy családjának közös gondjaira, akkor intenzívebben fogjuk felkarolni a mi diaspora-hitetlenjeink ügyét - amint hogy nincs igazi értékes missziós-munka apostoli szellem nélkül - legföllebb merő staniolpapírgyűjtés.

Külső figyelmeztetés sem árt: Ezért mondották kívánatosnak az 1960 évi versailles-i liturgikus napon az istentiszteleti tér olyszellemű ala-

kftását, hogy „a helyi keresztény közösség megéljen valamit a világ-egyház teljességéből”. Michonneau abbé templomában a főoltár fölött függő viola bőjti leplen ott a világtérkép kontúrja az éhező területek kiemelésével - P. Leppich kis közösségei előtt a térkép, amelyen kis zászlócskák jelzik hol van épp akkor katasztrófa, éhínség, egyéb krízis.

Ne féljünk egy-egy hívőnk szándékára is imádkozni különleges alkalmakkor, a mise végén, amint a temetési miséken is szoktuk. Akár a szentmise szándékára, ezt meg is mondva: pl. egy édesapa megtéréséért - akár ettől függetlenül különös szükség esetén, pl. egy nagybetegünk az-napi operációja sikeréért. Az ilyen ima a szolidaritás érzését fejleszti és az érdekeltek hálásan őrzik meg emlékét.

Az Ily ima közösségformáló erejére szívesen felhozom egy kedves élményemet: Történt, hogy napokon keresztül minden szentmise végén és esti ájtatosságunkon közösen imádkoztunk egy kétségbeesett édesanya élet-halál közt vívódó egyetlen gyermekéért, akinek életbenmaradásában sz orvosok már nem nagyon reménykedtek és szinte úgy könyörög-tük vissza a halál torkából. Utána ismételtén újra közösen mondtuk a hálaadást. A boldog édesanya ezentől mindennapos hívőnk lett, mindenki vel szemben hálát érzett és mutatott s mindnyájan valahogyan egy nagy család élményében részesültünk.

Az egymásért való ima azért is jelentős, mert tanúsítja, hogy igyekszünk hívőink számára életük minden pillanatában, jelenvalóvá tenni az Egyházat. Éspedig túl a rendes és szokásos alkalmakon is, hiszen azt, hogy az Egyház ott áll szentségeivel életük fordulójánál a keresztségtől halálukig, a hívők megszokták és szinte hivatalos szolgáltatóként veszik. De nagyon hálásak, ha ezen felül, a leleményes szeretet megnyilvánulásaként mind-untalan észlelik az Egyház, jelesül az őket körülvevő kis közösség gondoskodását. E helyütt csak az egymásért való imádságot említsem (egyéb szere-tetszolgálatokról a lakónegyedekben folyó munka során lesz szó).

Az egymásért való imádságra hadd említsek még pár példát a jól bevált gyakorlatból: Hetenkint, de legalább havonkint szentmisét mondunk és ennek végén közösen imádkozunk a szülés előtt álló fiatal anyákért. Rövidesen meglátjuk, hogy milyen állandó, hálás közönségünk lesz a fiatal édesanyákból ezeken a miséken. - Felállíthatunk perselyt a tisztító tűzben szenvedő hívőinkért, akikért senki sem imádkozik vagy miséztet. Ebből azután hetenkint mondatunk szentmisét elhagyott szenvedő hívőinkért, imádkozunk értük és tudatosítjuk is hívőinkben, hogy így fokozatosan kiszabadíthatjuk régóta szenvedő, de elhagyott hívőinket. (Meglátjuk, hogy ez a persely sose apad ki!) E két alkalom érette-esse velük, hogy már születésük előtt - és még évtizedekkel haláluk után is jelen van számukra az Egyház nagy családja. Anyák Napján az édesanyákért, a Szent Család ünnepén a családokért imádkozunk közösen. Kitűnő alkalmak még az ezüst- és aranylakodalmak, papszente-lés-primicia, szerzetesi fogadalom stb. - A párisi St. Séverin templom-ból kiinduló érdekes új kezdeményezés: a templom bejáratánál nagy intenciós könyv van kitéve, amibe a hívők bejegyzik különleges ima-szándékukat; felajánlaskor az oltárhoz viszik s a miséző pap megemlé-kezik e szándékokról.

## Különféle jellegű misék

Az évek hosszú során keresztül közösen bemutatott szentmiseáldozat, a sok közös és egymásért végzett imádság kialakítja templomunk liturgikus közösségét. Tekintettel ennek fontos apostoli szerepére, még foglalkoznunk kell azzal a már érintett ténnyel, hogy a különféle szentmisék közösségének jellege különböző, ennek megfelelően igényeik és befogadóképességük is, tehát más és más lelkipásztori feladat elé állítanak minket és más és más szerep jut nekik az apostoli munkában. Vegyük a gyakorlati példát a városi pasztorációból, ebből levonható a következtetés a falusi gyakorlatra is.

Vasár- és ünnepnapokon más közönséget látunk a kora reggeli misén, mást a plébániai „nagymisén”, mást az ifjúsági misén és mást a déli misén (legvegyesebb az esti mise közönsége).

Jelentőségénél fogva kiemelkedik: 1) A plébániai mise, amikor az egész liturgiát ki kell bontakoztatnunk teljes szépségében és a legnagyobb közösségi élményt nyújtjuk: ez az egyházközség „családi” miséje. 2) A diák mise katechézissel - jelentősége kézenfekvő. 3) Apostoli szempontból jelentős a déli (s részben esti) mise, amikor a legtöbb a lanyha és ritkán gyakorló résztvevő, - ekkor tehát sem a rövid, magvas prédikáció, sem a bölcs mérséklettel végzett közös liturgikus akció, illetve időnkinti magyarázat nem maradhat el.

Apostoli szempontból különös jelentősége van a „sátoros” ünnepeken mondott szentmiséknek (különösen a déli és esti időben), amikor a legritkábban templomba járó híveinket is láthatjuk. Ezeket a szentmiséket különösen ki kell használnunk tehát a fentebb jelzett szempontok szerint.

Hétköznapokon is más arculata van a kora reggeli, a plébániai és az esti misének. De általában a hétköznapi szentmisék jelentőségét nem lehet eléggé felmérni. Itt találkozunk rendszeresen egyházközségünk munkájának hordozó magvával: munkatársainkkal, munkánk imádságos hátvédjével. A hétköznapi plébániai misén kell kialakítanunk a legbensőbb, családi közösséget - a fent részletesebben érintett módon - amely azután vonzóan hat az időnkint megjelenő vagy „betévedő” vendégekre.

Erre pedig többféle alkalom nyílik: 1) Lanyhább, ritkán gyakorló híveinket részben azzal is igyekszünk vallási életükben elmélyíteni, hogy szószékről, gyónatószékből, egyéni ráhatással s világi apostolaink révén rendszeresen biztatjuk arra, hogy a kötelező vasárnapi misén felül néha hétköznapokon is - legalább egyszer hetenkint - vegyenek részt a szentmisén, s különösen családi ünnepeiket üljék meg így, a szentségekhez is járulva. 2) Ezt megkönnyítjük híveinknek az esti szentmise révén és ezeken sort kerítünk - 10-15 perces prédikációban, lega-

lább egyszer hetenkint - a rendszeres, sorozatos felnőtt-hitoktatásra. Rövidesen ott fogjuk látni sok jóakarató és fogyatékos hitbeli ismeretét szívesen továbbfejlesztő hívünket, akik épp apostoli törekvéseik során érzik fájó módon az itt mutatkozó hiányokat. 3) Különös lehetőségek nyílnak még a halottakért mondott, különösen a temetési miséken.

Ide sokszor eljönnek a rokonságból a távolállók, hitetlenek is. Adjunk misefüzetet a kezükbe (ezek ott fekszenek kikészítve a padokon), ismételtel biztassuk a rokonokat a halott lelkiüdvéért felajánlandó szentgyónásra, szentáldozásra.

#### B) Keresztség, házasság

A dolog természetéből folyik, hogy e két szentség kiszolgáltatása alkalmával látjuk a rokon, társadalmi kapcsolatok révén távolálló hívűinket is. E szentségek kiszolgáltatásánál különösen kell arra vigyáznunk, hogy ne idegenítsük el hivatalos stílussal, rutinszerűséggel, gépiességgel a távolállókat, de ne is hagyjuk áthidalatlanul az űrt liturgiánk szépsége és vallási tudatlanságuk között. A szertartások megfelelő kerete - szépen kivilágított, feldíszített oltár, - az előzetes vagy párhuzamos rövid magyarázata a szertartásnak (esetleg a szertartást tartalmazó liturgikus füzetek kiosztása), az intelem atyai, sőt testvéri hangja nem marad hatástalan.

A keresztség szentségével kapcsolatban ma már közhely, hogy annak méltósága nem tűri az eldugott sekrestyében szinte titokban való kiszolgáltatást. Végezzük ezért feltétlenül a templomban: hacsak egy-két hívő is van ott a rokonságon kívül, ezek képviselik, miként a ministráns a misében, a hívő közösséget. Végeztessük közösen a keresztségi fogadalom megújítását s a végén együttesen imádkozzunk az újszülöttért, anya-avatás esetén a fiatal édesanyáért.

Végül nem lehet eléggé ajánlani a nyilvános, ünnepélyes keresztelőt (szószékről vagy ambórról való kiserő magyarázattal) nagy ünnepeken, plébániai misék vagy diákmisék végén.

A házasság szentségének a kiszolgáltatásával kapcsolatban a már említetteknek kívül néhány gyakorlati mozzanatot emelek csak ki. Talán egyetlen alkalom, hogy minden, legalább névkeresztény hívűnkkel is kapcsolatba kerülhetünk, élete jelentős fordulóján, amikor különösen fogékonyak - de egyben érzékenyek is. A házasságra való előkészítésre gondolok elsősorban, a hol a jegyesoktatás során - erről még mássutt lesz szó - feltétlenül nyílik alkalmunk a házasság szentségi voltáról és jelentőségéről, de általában hitünk alapvető igazságairól is beszélgetni velük, hiszen a gyónásra és áldozásra is előkészíthetjük őket, ha szükséges. Szívesen veszük, ha részletesen elmagyarázzuk, sőt elpróbáljuk velük a házasság szertartását is. A házassági intelemben sose hagyjunk el egy-egy elvi jelentőségű utalást a házasság szentségi értelmére, illetve céljára, javaira - inkább a rokonságot megcélozva, mint az izgalom és elfogódottság miatt alig figyelő jegyeseket - és ezért elvszerűen tartózkodjunk a merőben természeti síkon mozgó, akár anyakönyvvezetőtől is elmondható intelmektől. - Aknázzuk ki külföldön is a szép magyar esketési liturgia gyönyörű lehetőségeit.

Minél bensőségesebb, de ugyanakkor atyai és testvéri, szóval mélyen emberi magatartást tanúsít a pap e szentségek liturgiája során - minél harmónikusabban képviseli a misztérium világát és az emberi szolidaritás, a szeretetszolgálat szellemét - „pro hominibus constituitur!” (Hebr. 5, 1) - annál megnyerőbb hatást gyakorol a távolállókra.

### C) Zsolozsma

Végül nem hagyhatjuk említés nélkül az anyanyelven végzett liturgikus közös ima, a zsolozsma egy-egy órájának a jelentőségét a liturgikus élmény nyújtása, a közösség-formálás szempontjából. Elsősorban a Prima és Completorium jön itt számításba. (Nekünk most jó alkalmat nyújt erre a Jávor féle Misszálé függelékében közölt szöveg). Eleinte magyarázattal kell kísérnünk - de otthon tapasztalhattuk, hogy csakhamar mily népszerű lett a plébániai misék előtt mondott Prima és az esti mise után befejezés-képp mondott Completorium.

Nem mellőzhető szempont, hogy a zsolozsma révén könnyen bevihetjük a liturgiát lakónegyedeink kis közösségeibe, a magánlakásokba is. Természetesen sokkal csábítóbb volna szentmiseáldozatot bemutatni egy-egy háztömb lakói számára egy erre alkalmas helyiségben. Tömegesen erre aligha kerülhet sor. Viszont annak semmi akadálya, hogy bibliaóráinkat, házi csoportösszejöveteleinket este Completoriummal fejezzük be.

+

Összefoglalólag a liturgiáról még idekívánkozik e sokak tapasztalatából leszűrt megállapítás: Kevés olyan kitűnő lehetőségünk van arra, hogy élményszerűen megéreztessek, hogy valóságos élménnyé tegyük a titokzatos Krisztustest reális, bár titokzatos valóságát, mint épp a liturgia révén.

Legyen szabad itt felelevenítenem az első magyarul végzett Completorium-om szép élményét egy nyári ifjúsági AC-kurzuson. A templom szentélyében félkört formálva imádkoztunk. A vezető atya rövid bevezetésben ismertette a zsolozsma e gyöngyszemének szimbolikáját s utalt arra, hogy a világegyház minden pontján ezzel fejezik be a napot a kólostorokban, Pannonhalmától Montserratig és Zircről Solesmeig, de ezt imádkozzák magányosan a papok széles e világon a pápától a városka káplánjáig. Biztatott, hogy szívvel-lélekkel kapcsolódjanak bele ebbe az imádságos kórusba, mely áttöri a vasfüggőnyt is s mint az egész, továbbélt Krisztus imája száll az Ursten trónusa elé. A végén, a latinul énekelt Salve Regina után megilletődött csendben vonultunk ki, mikor hozzámlép egy hetedikes kongreganistám s ezt mondja: „Atya, most éreztem meg igazán, mit jelent a Krisztus Titokzatos Testének a tana valójában.”

Tudvalevően nemcsak a katolikusokra van ily hatással a liturgia, hanem másokra is. Horthy kormányzó ismételtlen mondotta, hogy protestáns létére a csendes szentmisén tud legjobban imádkozni. És ismeretes a kiváló ma-

gyar protestáns történettudós, középkor-kutató esete, aki egy cisztercita kolostorban időzött és részt véve a Completoriumokon, egy alkalommal e valomást tette: „csak most értem igazán, mi a középkor szelleme.”

Hogyan ne aknáznók ki e nagy kincsünket apostoli szempontból? Hogyan „állnánk útjába” Isten kegyelmének (vö. Ap. Csel. 11, 17)?

(Folytatjuk)

## Irodalom

A 4. résznél az említett összefoglaló műveken kívül felhasználtam P. Perrot-nak az Institut Catholique 1961. évi nyári kurzusán a francia lelképásztorkodás problémáiról tartott előadását, továbbá Francois Motte OFM zseniális könyvecskéjét: *Le prêtre et la ville*, Paris 1959 „Pilotis” sorozat (németül: *Der Priester in der Stadt*, Verlag Winfried-Werk Augsburg), továbbá Francois Houtart cikkét Greinacher-Seger: *Die Frohbotschaft Christi im Reiche der Arbeit (Alsatia) című művéből*. A szociográfia iránt érdeklődőket e két műre utalom: Boulard F.: *Premiers itinéraires en sociologie religieuse*, Paris 1954, Éditions du Cerf, (németül „Wegweiser in die Pastoralsoziologie”, München 1960, Manz Verlag) és Fichter J. H.: *Die gesellschaftliche Struktur der städtischen Pfarrei*, Freiburg 1957, Herder.

Az 5. részben szinte kizárólag a francia indítások nyomán történt saját próbálkozásainkra támaszkodom.

A 6. és 7. részre Rahner és Kirchgässner id. művein kívül, különösen a pedagógiai és gyakorlati vonatkozásokban sokat merítettem mestereim, Pantol Márton személyes útmutatásaiból. A tőle idézett szövegek az „A mi szentmiseáldozatunk” című közösen szerkesztett kéziratból valók, amely 1948-ban Sopronban ki volt szedve, de a nyomda államosítása miatt már nem kerülhetett kiadásra. Parsch Pius liturgikus homíliáit Klinda Pál, misemagyarázatát Szunyogh X. Ferenc, az „Üdvösség évé”-t Hantó Gyula fordította piarista munkaközösségével magyarrá. E művek most inkább ere detiben hozzáférhetőek (Volksliturgisches Apostolat, Klosterneuburg bei Wien). Híveink kezébe Parsch népszerű füzetkékjét adjuk: *Lernet die Messe verstehen* (kiadó m. fent). Igen jó még a St. Séverin papi munkaközösség műve: *La messe - Les chrétiens autour de l'autel* (Desclée de Brouwer, németül: *Die Messe leben! Christen um den Altar*, Bonifacius Druckerei Paderborn). Az előimádkozó és magyarázó számára kitűnő segédkönyv *Lercaro bborosérsek könyve: „A messa, figlioli”*, franciául leközli a „Paroisse et Mission” 1-3. száma, Párizs 1956 (a St. Séverin papi munkaközösség közlönye). Terjedelemben minden eddigit felülmúl a német „Lektorenbuch” (Für die Schul- und Gemeine Messfeier), Grafe Rudolf szerkesztésében, Verlag Bonifacius Druckerei Paderborn, 1961<sup>9</sup>, 663 l. A missziók pasztorációs vonatkozására vö. P. Betray Johannes SVD szerk.: *Mission und Heimatseelsorge. Missionsstundenwoche* Wien 21.-26. V. 1961, különösen P. Unzeitig, Thijssen és Glazik tanulmányait.

P. Török Jenő SP

## A MAGYAR HÍVŐ ÉS PAPJA A NAGYVILÁGBAN

3. rész, befejezés\*

A MPE kérdőíveivel kapcsolatos lelkipásztori elemzést technikai okokból két részre osztottuk. Az előző cikkben olyan tényezőket gyűjtöttünk össze, amelyek a külföldi magyar lelkipásztorkodást inkább kívülről szemlélilik, a mostani cikk a belső sajátosságokat veszi elemzés alá a már ismertetett módszerrel. Megállapításunk szerint három jellegzetes vonásban tér el a külföldi magyar lelkipásztorkodás az átlag-lelkipásztorkodástól: a szórvány jellegében, az idegen világban történő munkában és a karitativ szerep hangsúlyozásában. A cikk végén a tanulmány kidolgozása közben támadt benyomásainkat foglaljuk össze.

### A KÜLFÖLDI MAGYAR LELKIPÁSZTORKODÁS SZÓRVÁNY JELLEGE

A MPE többször hozott beszámolót külföldön dolgozó magyar pap tolalából (pl. 12. sz. 38-43, 14. sz. 34-37, 16. sz. 70-75, 18. sz. 58-61) arra vonatkozólag milyen fantasztikusan nagy néhol a terület, amelyen a magyarok lelki gondozását el kell látni. Az itt hozott anyag az átlagos magyar lelkipásztori munkakört tartja szem előtt. Így a mindennapi értelemben vett plébánosi munkakört is a szokatlan esetek közé számítjuk, mivel a leggyakoribb munkaterület a kis magyar csoportok szórványpasztorálása.

- Mintegy 30 helyen végzek papi munkát mozgó-misszió formájában. Az 1200 hívő 100-nál több helyen van szétszórva, főleg ipar-telepeken. Többségben vannak a magányos fiatalok, a számuk 800. Van még 180 család is.

- Az 1110 magyar kb. 60 csoportban él. Az 5 legnagyobb városi közösség létszáma 120 és 300 között van. A főprobléma az idő és útiköltség, hogy minden rábízottat fel tudjon keresni. A lehetőség szerint szaporítja a magyar miséket. Jelenleg 8 helyen havonta háromszor tart magyar misét, a többi helyen úgy ahogy sorra kerülnek.

- A tartomány területén, ahol dolgozik, 32 olyan város van, ahol magyarok is tanyáznak. Ezenkívül a városok környékén is élnek szét-szórva településekben.

---

\* Az 1. és 2. részt lásd a 18. és 20. számban.



- Az északi szigeten régi típusú öreg autójával keresi fel a magyarokat. Délre azonban a kocsit (ami még ki sincs fizetve) nem tudja elvinni, oda hajóval jár. A magyarok egyre jobban szétszédnek. A nőtlenek vidéki munkára mennek és nehéz utánuk menni, különösen, ha szokásuk szerint új cfmüket se tudatják - írja az Új-Zélandi beszámoló.

- „A hallatlan nagy távolságok okozzák a legtöbb nehézséget a lelkipásztorkodásban.”

- Működési területe: négy ország, amelyet tengerek választanak el. A 2500 magyar 70 %-a katolikus. A nagy paphiány miatt egyházmegyei területen a helybeliek pasztorációját is végzi. Lapot ad ki, havonta egyházközségi összejöveteleket szervez azoknál, akiket elér. „Ami tudok megteszek, de lehetetlenre az Isten sem kötelez. Evenkint egyszer sem tudok mindenhová eljutni, ” - írja valaki Európából.

Egy másik európai beszámoló szerint:

- A kontinens második legnagyobb kiterjedésű országában 20.000 magyarral, 12-14.000 katolikussal csak 6 magyar pap végez lelkipásztori munkát.

- „A terület olyan hatalmas - írják Európából - hogy 5-600 kilométert kell utaznia kocsival lelkipásztori feladatai végzésére. Erre a területre legalább még két magyar pap kellene és egy harmadik a főváros számára, hogy meg lehessen kéréselni a katolikus hit megőrzését ebben a protestáns országban.”

- A magyar miséken a szétszóródás miatt sokan nem tudnak résztvenni. Igyekeznek szaporítani a magyar misék számát, mert a helyi katolikus istentiszteletet aránylag kevés magyar keresi fel.

- „Az emigrációs magyar lelkipásztorkodás igazi missziós-feladat” - írja az egyik pap beszámolójában.

A szórvány-pasztorációban dolgozó lelkipásztort különösen fenyegeti a veszély, hogy a rábizott közösség egy részére korlátozza munkáját, a többi szem elől tévesztve. Nem kis önmegtágadást jelent az igényes lelkipásztornak a látszólagos megalkuvás a minőséggel a mennyiség javára: hűveit mindig éppen csak „bemelegíti” a vallásos életre, máris tovább kell rohannia. A mélyre nem alapozhat, hiszen „más városban is kell hirdetni az Evangéliumot” (Luk. 4, 43).

Az egyhelyben való leragadás belső igényét csak aláhúzza a közeledő hűvek ilyen irányú kívánsága: a vallásos összejöveteltől a disznótorig mindenütt maguk között szeretnék látni papjukat. Ha pedig valami kijármivólóról van szó a hatóságoknál, ismét csak a pap az, akihez fordulnak. A szegény lelkipásztort így a „bizalom-hálójával” kötik magukhoz a helybeliek. Egyik paptársunk emiatt kifejezetten panaszkodik.

## MAGYAR LELKIPÁSZTORKODÁS AZ IDEGEN VILAGBAN

A beilleszkedésről a közösség típusok kapcsán már volt szó. Most az embereket vesszük szemügyre akiket ott kollektív típusokba soroltunk és azt keressük, hogyan reagálnak az idegen világra. Forrásul ismét a kérdőívet használtuk. Szándékosan figyelmen kívül hagytunk más információs lehetőségeket, mert így a megkérdezettek élményvilágát hűségesebben tudjuk visszaadni.

### Észrevételek a magyarok vallási életéről:

- „Sok veszélynek van kitéve az idejövő bevándorló, főleg a magyar menekült. Más a templom, és a szentmisék alatt csend van a templomban. Nem értik a szentbeszédet. Ha értik, akkor sincsenek az egyhangon elmondott szentbeszéddel megelégedve. A protestáns templomok hasonlítanak az otthoni katolikus templomainkra. Még tornyuk is van. Az anglikán istentisztelet a vallásukat kevésbé ismerő magyarjainknak sokszor jobban tetszik, mint a katolikus istentisztelet. Hozzájárul még egyes erőszakos szekták ügyes, kitaró és megrévesztő családlátogatása, fanatizmusa.”

- „A vallási nevelésben komoly nehézséget jelent a helybeli anyagi jólét csábítása.”

- „A hűvek hosszú időn át el voltak szigetelve a vallásos élettől. Az átlagosnál nagyobb a vallási tudatlanság. Ateista propagandának voltak kitéve hosszú időn át. Teológiai problémák, morális kérdések, ellenszenv a vallásos élet iránt lépten nyomon: egyenként kell megoldozni minden megtérésért.”

- „Magyarjaink, egy-két kivételtől eltekintve, nem adakozók. Az otthon szokásban volt egyházi adóhoz vannak hozzászokva. amit itt, ha adnák is, nehéz beszélni.”

- „Az újak vallási szempontból nagy tudatlanságot és közönyt mutatnak. Még ha istenhívőknek is mondják magukat, nem értik a vasárnapi szentmishallgatás kötelezettségét.”

A hűvek anyagi gondjainak szintén van nyoma a vallásos életben. A megélhetésért való küzdelemben a magyarok néha gátlástalanok. Erkölcsi konfliktus árán vagy kétes forrásból (szekták) is elfogadnak anyagi támogatást.

- „Sok a baj s vallásilag egyáltalán nem szolgálnak dicsőségünkre honfitársaink. A maguk érdekeit keresik, nem törődve milyen úton. Vallásilag s erkölcsileg minden jó nekik, ha valahol előnyt látnak.”

- „Az embereket nagyon leköti a munkájuk, hamar szeretnének mindent megszerezni (ház, autó stb.).”

- „A kevés magyar eléggé el van hanyagolva. Többnyire ők maguk is hibásak. Rendesen csak anyagi segílyt várnak és kérnek az Egy-

háztól. Nincs senki, aki hivatásszerűleg utánuk járna és összetartaná őket."

Néhány magyar lelkész megpróbál munkásszervezeti vonalon is segítséget nyújtani a magyaroknak:

- „Mivel híveim szinte kivétel nélkül munkások, munkásifjak, a Keresztény Szakszervezet magyar tagozata foglalkozik anyagi, szociális és kulturális igényeikkel. A Szocialista Szakszervezetnek is vannak magyar tagjai."

Egyik magyar pap kapcsolatba lépett a helyi keresztény szakszervezettel és magyar szekciót állított fel.

- „A KIOE nagy segítség. Lassú erjesztő hatása eredményes." Egy másik lelkész szintén KIOE szervezéséről számol be, amelyet a JOC magyar tagozataként állított fel.

A lelképásztor munkája közben szemtanúja a magyarság pártpolitikai és világnézeti szétmargoltságának is:

- „Keresztény részről alakult egy magyar klub a szabadidő jó kihasználásának az elősegítésére. Van még liberális és szocialista színezetű klub is, ami a csekély létszámú és szétszórt magyartovább osztja világnézeti szempontból."

A legnagyobb gond, mint mindig, az ifjúság sorsa:

- „A legnagyobb probléma az ifjúság megtérítése. Nem vesztek el ők, csak még hatása alatt vannak egy korábbi romboló nevelésnek, ill. egyes társaik romboló befolyásának."

- „Mindenütt nagy a vallási közömbösség, különösen a fiatalságnál, de hitehagyás nincs."

- „A forradalom után jött fiatalság nehezen tudott beleilleszkedni a nagy szabadságba. Amíg meg nem nőülnek, nem tudnak takarékoskodni. Azt mondják, nem győznek eleget szórakozni. A magyar diákok általában jól tanulnak, mint munkások is jó munkaerők."

- „Lelkipásztori tapasztalataimat jól jellemzi a következő részlet egy 20 éves diák leveléből: 'Az új menekültek eleinte jártak mícsére, mert kötelességnek érezték a sok jószágot meghálálni. Most már a magunk lábán élünk, nem érezzük ezt a kötelességet.' A fiatal magyarok azt vallják: 'Magyarok maradunk, de papi vezetésre nincs szükség.' A szabad élet szabadossá teszi őket. 'Függetlenek akarnak lenni mindentől és mindenkitől. Újra meg kell hóditani a lelkeket.'"

Paptestvérünk aggodalma a miénk is. Az elnyomás alatt élő ember nem tanulja meg szabadságának a helyes használatát és ha megszűnik az elnyo-

más, az ellenkező szabados végetbe csap át, különösen a fiatal. A mostani magyar fiatalság magatartásában mégis pozitív vonás: emberien őszinte, levetette az elnyomás alatt kötelező képmutatást és felelősséggel akarja kezébe venni sorsa irányítását. Ha a „papi vezetés” nem kell neki, ez azt is jelentheti, hogy nem igényli már a lelkipásztorok annyi munkát adó pátriárkális gyámkodását, hanem fiatal kora ellenére is szeretné, ha felnőttként kezelnék.

A külföldön élő egyetemi ifjúság sorsát különös érdeklődéssel kíséri mind az otthoni, mind a külföldi magyarság. Egyik főoka ennek az, hogy ők a magyarság legrepresentatívabb csoportjához tartoznak. Véleményünket a következőkkel okoljuk meg: A külföldi magyar egyetemista számára az idegen világ a legkevésbé meglepő, kellemetlen. Az ő helyzete szinte teljesen ugyanaz, mint a mindenkor külföldet járó magyar egyetemistáé. A menekült sors nehézségeit ő érzi aránylag a legkevésbé. Anyagiakban, életkörülményeiben nem áll rosszabbul, mint az átlag külföldön tanuló magyar egyetemista. Az otthonnal való kapcsolata ugyan más, de a külföldön élő magyar közösséghez fűződő kapcsolata sokkal intenzívebb. Az egyetemi évek, az életre való előkészület, az egzisztencia kiépítése és az élet kínálta lehetőségek kihasználásának az ideje. Talán az élet megnyitottabb korszaka: kifelé tele belső, bevetésre váró energiával. Az életből megtérengetett magyarnál mindig kérdezhetjük, az élet küzdelmének nyomait látjuk-e rajta, vagy a magyar természet sajátosságát olvassuk-e ki a viselkedéséből. Az egyetemistánál az utóbbit könnyebben kielemezhetjük. Erről a kérdéstről érdekes volna valamelyik egyetemi lelkész tollából egy statisztikai adatokkal és lelkipásztori tapasztalattal összeállított részletes beszámolót olvasni.

Egy eléggé jellemző részletterületről, a tanulmányok félbeszakításáról is találunk a MPE kérdőívében hozzászólásokat:

- Egyik lelkipásztor 25 egyetemistáról tud, aki nem fejezte be tanulmányait. Oka - szerinte - nem az anyagiak hiánya, nem a nyelvi nehézség, nem a tehetséghiány vagy a rossz viselkedés, hanem lélektani: elszigetelve érzik magukat és depresszióban szenvednek.

- Egy másik vélemény szerint 60 % a nyelvi nehézségek miatt, 40 % az előtanulmányok vagy a kitartás hiánya miatt hagyta félbe az egyetemi tanulmányait.

- „20-25 egyetemista nem fejezte be tanulmányait nyelvi vagy anyagi okból” - írja egy másik magyar lelkész.

- Ismerősei közül „30 egyetemista abbahagyta a tanulmányokat nyelvi nehézség miatt, csak három anyagi okból.”

Az idézetek azt mutatják, hogy kinek-kinek más az élménye. A külföldi magyar papság már évtizedek óta intézményesen igyekszik segíteni az egyetemistákat. Az itt végzett papi szolgálat különösen az utóbbi időben jelentős: gondolunk itt az egyetemi lelkészek munkájára és a magyar papok által szervezett, épített, vezetett egyetemi otthonok szolgáltatásaira. Némelyik nagyobb tradícióval rendelkező otthon, mint pl. a löveni Mindszenty-Home, kis emigrációs kultúrközponttá nőtte ki magát. Nyolc tanársegédet és az egyik afrikai állam miniszteri tanácsosát számíthatja végzettjei közé.

Itt jegyezzük meg, hogy a MPE 18. füzetében leközölt, a Nemzetőr-ből átvett magyar egyetemisták statisztikájából néhány egyetemista csoport kimaradt. Sajnos, a rendelkezésünkre álló forrásokból a kimaradt adatokra vonatkozólag nem lehetett semmilyen meghatározott időpont helyzetét tisztázni, ezért a kiegészítő részletek közlésétől eltekintettünk.

A magyar lelkipásztor a közvetlen közelből szemléli hívei küzdelmét a beolvadás problémájával. Amit lát, nem mindig megnyugtató.

- „Nagy iramban történik a beolvadás. Az idősebbek még magyarok, a fiatalok már csak igent és nemet tudnak mondani.”

- A befogadók igyekeznek a második generáció beolvadását azzal meggyorsítani, hogy oda hatnak, veszítsék el kapcsolatukat az első generációval. Ilyen meggondolásból a szülői ház károsnak tartott befolyása alól is igyekeznek kivonni a fiatalokat.

- A félig beolvadtak nem igénylik a magyar alapon való szervezkedést, de igenis a személyes kapcsolatot a magyar pappal.

- „A már itt született magyarságot nem lehet ugyan magyarnak nevelni, de ha szükséges, kiállanak ők is a magyarság mellett. Számítani lehet rájuk, noha nem öntudatos, de valami belső, szinte megmagyarázhatatlan magyarságukra.”

- „Sok újság jön Magyarországból. Legtöbbször az otthonmaradt szülők fizetnek elő rá. A Magyarországon kiadott könyveket is meg lehet venni aránylag olcsón.”

- „A magyarok sokat és szívesen olvasnak magyar sajtóterméket”.

- „Minden magyar újságot elolvasnak, a kommunista pártlaptól a náci újságokig. Egymás között cserélgetik, de előfizetni nem szeretnek.”

A külföldi magyar társadalom legszerencsétlenebb rétegét az antiszociális elemek képezik, akik sok munkát adnak a lelkipásztornak. Nézzünk egy jólsikerült jellemrajzot az egyik beszámolóból:

- „Az igazi érték közé sok szemét is van keverve. Az egész magyarságnak csak egy kis töredéke szemétember, de ez nagyobb és több munkát ad, mint a többi kétszer véve. Aki becsületesen dolgozik, annak van szépen berendezett lakása, rendben van a családja: soknak van autója, sőt háza is. De itt vannak kódorgó szemétemberek, akik néha este tízkor jönnek fel hozzám, hogy szerezzen nekik éjszakára szállást és valami meleg ételt, mert már két hónapja egyáltalán semmit nem dolgoztak és nincsen egy fityingjük sem. Miért nem dolgoztál? Nem volt kedvem! - hangzik a válasz. Nekem meg szinte ahhoz volna kedvem, hogy odavágjam: akkor ott egyen meg a fene, ahol vagy! De ilyet Jézus sem mondana a helyemben. Azért igyekszem én is mást mondani, valami vigasztalóbbat. Ha pénzt adok neki, tudom, hogy öt percen belül elissza. Ezekkel az emberekkel valami egységes célra vezető eljárást kellene bevezetni. Az a meggyőződésük, hogy akik becsületesen dolgoznak, kötelesek eltartani azokat, akik nem akarnak dolgozni. Ha kinyitják a szájukat, dűl belőlük az alkoholgőz, lerongyolódtak és arcátlanok. A rendes magyarok messziről kikerülik őket, mint a pestist. ”

#### A KÜLFÖLDI MAGYAR LELKIPÁSZTORKODÁS KARITÁSZ JELLEGE

A karitatív feladatok jelentőségét már érintettük néhányszor. Csupán fontossága miatt említjük fel újra. Az ugyanis a benyomásunk, hogy a karitász jelleget a szórvány és az idegen világ mellé harmadik tényezőként a külföldi magyar lelkipásztorkodás fő ismertetőjegyei közé lehet számítani. Ha a lelkipásztor megtéríti a villamosjegy árát a diákoknak, hogy el tudjanak jönni a közös szentmisére, ha családiházépítési-akciót szervez, ha beteg- és börtönlakókat látogat, mindig karitatív feladatot végez. A téma közismert, nem szükséges szót vesztegetni rá. Ime illusztrációul néhány idézet:

- „Nagyon sok szociális problémával kell a papnak foglalkoznia: munka, lakás, betegség, kijárás a hivataloknál. ”

- „Ruha, cipő, élelmiszer, bútor-osztás minden második héten. ”

- Betegek, börtönök látogatása, állás és lakásszerzés, munkanélküliség és betegség esetén a hivatalos ügyek intézése, tolmácsolás, fordítás, nyelvkurzus szerepelnek a temivalók között.

- „Azt csináltam, ami lehetett a tanulás mellett: a kórházban lévőkhöz mentem, kereszteltem, házat szenteltem, alamizsnát koldultam és elvittem a rászorulóknak. Ha esett, ha fűjt, a legtöbbet gyalog jártam, míg egy magyar család megajándékozott egy kerékpárral. Így valamivel gyorsabban megy. ”

- „A bevándorlási hivatal révén segítjük az újonnan érkezetteket a kezdeti nehézségek leküzdésében. Adott esetben közvetítünk a népjóléti szervek felé, főleg a gyermekvédelem területén. ”

- „A magyar egyházközségnek csak alkalmi karitatív tevékenysége van, mert ezt a munkát a város 18 egyházközségének közös irodája végzi.”

- Szociális munkák: lakásszerzés, munkaszerzés, család- és beteglátogatás. Szervezés alatt van egy szociális gazdasági szervezet.

- „Szervezem a magyarok egymásközötti segítségét, mert a helyi karitatív szervektől nem lehet segítséget kapni.”

## A MAGYAR LEKIPÁSZTORKODÁS MINT A PAP SZEMÉLYES MUNKÁJA

A MPE kérdőíve nem terjedt ki a lekipásztor „privát” problémáira: pl. mennyire könnyedén, milyen kedélyvilággal viseli az Úr igáját, megvane lekipásztori módszereivel elégedve, avagy véleménye szerint mivel lehetne előmozdítani a magyar lekipásztorkodás eredményességét stb. Mi itt ezt a személyi és módszer-kérdést is előhozzuk. Az előbbit azért, mert a beszámolókbán sokszor előjött, a másodikról meg úgy gondoljuk, hogy a téma érdekli olvasóinkat.

Ellentétes papi élménnyel, a feladat nagyságának és önnön erőtlenségének megélésével minden lekipásztor találkozik. Ez a tudat a külföldi magyart pasztoráló papot valósággal szorítóba veszi. Ezért találó a kifejezés, hogy az emigrációs lekipásztorkodás misszionáriusi munka. A legnehezebb ebben a kétpólusú feszültségben, hogy nem lehet se elkerülni, sem megszüntetni, mert a tények hozzák magukkal. Négy csoportba lehetne osztani a megoldásokat, ki hogyan viszonyul ehhez a gyakorlati papi élményhez. Az állásfoglalást el lehet túlozni az egyik vagy a másik pólus felé, meg lehet kísérteni a problémákat nem ismerők megalégedettségével leéledgelni az életet és végül lehetséges megélni a feszültséget, meghagyni a maga helyén és elviselni türelemmel. Fejtsük ki pár szóval a négy típust.

Az első az a lekipásztor, aki megpróbálja csak a feladatát, a lelkek iránti felelősséget nézni. A feladat túlhangsúlyozása eltereli figyelmét a kegyelem szerepéről, főlé céloz a tényleges lehetőségeinek és boldogtalan, ha nem sikerült „elgondolását” megvalósítani. Szemrehányásokkal halmozza el a rábízottakat és panaszkodik, hogy értelmetlen a munkája, mert nincs eredmény.

Az „aktív” típus ellenpólusának gondolatvilágát a feladat reménytelen-sége köti le. A nehézségek aránytalan átélése elveszi tetterejét. Nem tudja megértetni önmagával, hogy a kevesebb bűnért, a kevesebb nyomorért is érdemes kemény munkát magára vállalnia.

Aki a belső feszültséget azzal akarja felszámolni, hogy odaszegődik valamelyik túlzáshoz, a valóságot összetettsége miatt nem fogja megérteni,

szükségképpen azt fogja hinni, hogy az élet „kitol” vele, pedig csak az történt, hogy helytelen állásfoglalásával kimozdította belső értékmércéjének súlypontját a középől. Ebben a perspektívában ott is szándékosság-félet lát (az élet „kitol” vele), ahol csupán az élet általános törvényszerűsége alakítja az eseményeket.

A „nyugalomban maradás” maga még természetesen nem egyenlő az erénnyel. A hivatalnok hűségével is lehet papi életet élni, anélkül, hogy bensőleg különösebben résztvenne a színpalak mögött zajló drámában. Az egyházi hivatalnok megoldása volna a harmadik típusú felelet a problémára. Hogy elkerülje a küzdelmet, megalkuszik, amíg csak bűn nem fenyegeti. Ezzel mentesíti magát a gyötrelemtől, de el is zárja magát az élet mélyebb megismerésétől.

A negyedik típus az a „középen maradó”, aki bensőleg megéli a feszültséget mindkét irányban és nem száll vitába vele, nem akarja letagadni vagy kiküszöbölni, hanem a valóság iránti tisztelettel elviseli. Ahol a helyzeten változtatni szeretne, ott sem az elégedetlenség és türelmetlenség stílusában fog hozzá a munkához, hanem iparkodik a változás előfeltételeit megteremteni.

Minél intenzívebb és minél személyesebb a két belső pólus feszültsége, annál több belső fájdalommal jár annak elviselése. Csoda-e, ha recsegnek-ropognak néha a belső eresztékek, mikor úrrá igyekszünk lenni a fel-támadt viharon? Ki nem érezte már magában, hogy oda tudná csapni egész munkáját, amit eddig épített és még építeni remélt, csakhogy kiszabadítsa magát ebből a személytelen szorításból? Hányan jutottak valódi tragédiába, mert a türelmük kifogyott s megkíséreltek olyan módon segíteni magukon, amelyet a papi keretek már nem bírnak el?

Lássunk most néhány idézetet, ahol a beszámolókból kifejezetten a papi élet „privát” oldala kerül az előtérbe.

A magyar pap is menekült:

- „A lelkipásztorkodás nagy veszélye nálunk a bizonytalanság és a folytonos változás. A lelki hullámvás a menekült sors velejárója és ez a papoknál is jelentkezik.”

Az előjáróknál nincs mindig megértés:

- „Az illetékes egyházi, de főleg szerzetes előjáróknál tapasztalható egy irányzat, hogy kivonják embereiket a magyar menekült lelkipásztorkodásból.”

- „Az újmenekülteknek szentelem minden időmet. Fájdalmasan érint, hogy két magyar papot kivontak a magyar pasztorációból, pedig legalább 15.000 katolikus magyar él szétszórtan a városban és csak ketten foglalkoznak velük.”



Kevés eredményért is keményen meg kell dolgozni:

- „Igen sok fáradságot igényel utánajárni, hogy magyarjaink megmaradjanak katolikusnak, hogy gyermekeiket katolikus iskolába járassák és hogy katolikus templomban esküdjenek.”

- „Hogy ne vesszen el teljesen az egyetemi fiatalság, és ne súlyyodjen teljesen erkölcsi normákat nem ismerő materializmusba vagy a szektásságba, föltétlenül szükséges volna egy vagy két magyar ház felállítása.”

- „A lelkeszi munkaidő és munkaprogramm: reggeltől estig fogadások, látogatások a kórházban, börtönben, ifjúsági otthonban, levezetés, kíségetés.”

Nemtörődömség a hívek részéről:

- „A megyémben lakó magyarok közül kb. 600 tart valamilyen formában kapcsolatot a lelkéssel. A másik 600-nak nincs semmiféle kapcsolata a lelkéssel.”

A menekült magyar pap sorsa olyan, mint menekült híveié. Ime egy példa:

- 1946-ban hivatalos küldetéssel külföldre jön, hogy kolduljon az elhagyott gyermekek számára. 200 konferenciát tart, magyar lelkigyakorlatot ad három országban. Amikor 1952-ben a hazafelé irányuló munka lehetetlenné válik, a helyi pasztorációba állítják be. 1956-ban rábízzák 1500 menekült lelki és anyagi ügyét. Egy baleset és operáció újra kivonja a magyar munkából.

A papi életnek szintén „privát” területe a magyar papi közösség kérdése. A papi közösség iránt igen nagy az igény. Ez majdnem minden adandó alkalommal kifejezésre jut magánbeszélgetés kapcsán éppúgy, mint közösségi határozatokban. A MPE kérdőívein is találunk ilyen megnyilatkozásokat:

- „A magyar papoknak az alázatosság és az apostolság szellemében össze kell dolgozni és gyakran, de legalább évente egyszer találkozniuk kell egymással.”

- „Sok a küzdelem az emberek megtérítésében. Szinte emberfeletti! Hálás vagyok a Papi Egységért, mert csüggedéseimben sokszor új erőt meríttek belőle. Talán alkalmam lesz... egyszer elbeszélgetni paptestvéreimmel.”

- „Jó hogy jön a Papi Egység, mert bizony eléggé egyedül vagyok.”

- „Örömmel olvasom a MPE-t. Buzdítást ad és szellemi kapcsolatot terem a most szétszórta élő, dolgozó magyar papokkal, visszatekint a múltra és a jelenben készíti a jövőt. A MPE szándékára szívesen ajánlok fel 10 miseintenciót első szándéokra. Talán ezzel kissé segíteni tudom a lapot anyagilag és lelkileg is. Hálásan köszönöm fáradságukat a lap megküldésével.”

- Egy misszionárius írja: „Hálásan köszönöm a MPE-t. Örömmel olvasom. Előfizetni sajnos nem tudok rá. Ha továbbra is tudják küldeni, itt mellékelem a címemet.”

- „Jóleső érzés tudni, hogy vannak paptestvérek, akik érdeklődnek, számon tartanak, sőt frásaikkal segítenek minket.”

- „A multkorai MPE-ben rátaláltam egy ismerősöm nevére, szeretnék neki írni. Megkérem a MPE-t közvetítsék neki leveletemet, mivel a címet nem tudom s ha várok, sok idő telik el.”

- „A paptársamnak küldött MPE-t, mivel ő meghalt, átadtam az egyik itt tanuló magyar teológusunknak.”

A magyar papi közösséggel kapcsolatban érdemes felemlíteni, hogy a hivatások verbuválásában a papi utánpótlás érdekében sajnos vajmi kevés történik nálunk. Jó volna ezzel még a papi közösség érdekében is foglalkozni, mert a fiatalság a papi közösségbe is színt, mozgást visz, mint a gyermek jelenléte a családba.

Befejezésül foglaljuk össze benyomásainkat: miáltal lehetne a külföldi magyar lelkipásztorkodást az adott lehetőségek között eredményesebbé tenni.

1. A negatív kritika lehető kiküszöbölése. Ez inkább gyöngf, mint épít, mert nem ott hoz létre feszültséget, ahol a valóságban is ellentétek feszülnek, hanem a személyek között, pedig ott együttműködésre volna szükség. Hiábavaló bonyodalmakat okoz, erőket köt le, amiket másutt fel lehetne használni.

„Érdekes, hogy ebben az országban sok paptársam (nem magyarokról van szó) megelégszik az itteni katolikus élet kritikájával, de a fejlődéshez nem járul hozzá építő munkával” - írja az egyik beszámoló.

2. A lelkipásztori helyzet számszerű felmérése. A falusi plébánosnak, mivel híveit személyesen ismeri és hosszú időn át él közöttük, karterék nélkül is fejében van minden szükséges adat. A magyar lelkipásztor helyzete változékonyabb és bonyolultabb. Az új lelkipásztornak nincs ideje 1-2 évig „kiismerni” az övéit, nincsen módja utánanézni a dolgok állásának, emberei nincsenek annyira szemé előtt, hogy előbb-utóbb minden hozzátartozó fontos dologba beleboulana, ha nem kutat külön utána. Csak a lelkipásztori adatok rendszeres felkarterékozása tehermentesíti a lelkipásztort az állandó fejtöréstől és teszi lehetővé, hogy figyelmét a napi ügyektől az átfogóbb szempontokra irányítsa. Érdemes volna közösen kidolgozni egy karterék rendszert a magyar lelkipásztorok használatára, jól bevált hasonló célú rendszerek alapján és önköltségi áron rendelkezésre bocsájtani. Így meg lehetne spórolni egy csomó kísérletezést.

Arra az ellenvetésre, hogy hogyan csináljon a magyar pap karteréket,

mikor a papi munka is felülhaladja erejét, azt lehetne válaszolni: Az idő-rabló gépies munkát nem szükséges személyesen végezni, de minél több, átfogóbb a munka, annál szükségesebb a szervezés. A kérdés nem így hangzik: lelkipásztorkodás vagy kartotékozás, hanem így: a lelkipásztori fel-lé-lősség megengedi-e, hogy becsületesen dolgozzunk ott, ahol munká-ba botlunk s a többi feladatot sorsára hagyjuk. Nem kötelességünk-e, hogy szemünkkel mindig az elveszni induló századik bárány után kutassunk? Hivatásunkhoz tartozik, hogy az egész terepet szemmel tartsuk, hogy véd-jük magunkat látóhatárunk beszűkülése ellen s mindig legyen okunk, ha kevésbé fontos ügyekre nemet kell mondani.

A lelkipásztori adatok feldolgozásában mintául szolgálhatna Svájc. A svájci magyar lelkészek időnkint kiadott beszámolója pontosan tájékoztat a katolikusok elhelyezkedéséről, a vallásos eseményekről, a magyar mi-sék idejéről, a lelkészek fizetéséről, munkaköréről stb. A beszámoló se-gítségével azonnal meg lehet mondani pl. a Svájcba utazó magyar egye-temistáknak hol, mikor talál magyar misét, milyen telefonon érheti el X.Y. ottani lelkészt, aki az összes további kérdésben pontos felvilágosf-tást tud adni.

A külföldi magyar pasztorációnak valóban szüksége volna egy egy-házi információs központra, amely országok közötti szinten gyűjtené a lelkipásztori adatokat s ellenszolgáltatásul a beküldött helyi adatért minden lelkipásztornak hozzáférhetővé tenné az egész világon szerteágazó magyar lelkipásztorkodás adatait.

3. A paphiány okozta nehézségek csökkentése. Főleg két lehetőséget kellene megvizsgálni: Milyen körülmények között tudnának a nem lelki-pásztorkodó magyar papok bekapcsolódni a sokrétű pasztorációs munkába és lehetne-e „vándorló szakembereket”, összevont intézményeket beállf-tani speciális vagy párhuzamosan haladó munkák elvégzésére.

A magyar pap személye külföldön szociológiai szempontból olyan fon-tos, hogy hiába van másirányú lekötöttsége, a magyarok felkutatnak és megkönyékeznek minden magyar papot. A pap is érzi, hogy ő népének papja és ha csak mód van rá, szívesen vállal kiségtést a magyar paszt-torációban. Az alkalmi bekapcsolódás azonban rendezett lelkipásztori üzemet tételez fel. Ha egy előadást elvállaló, alkalmilag kiségtető pap-nak egyszerre csak „nyakába szakadnak az ügyek”, máskor óvatos lesz, ha magyarok hívják.

A kiségtés másik problematikus pontja a honorárium ügye. A lelkipásztorkodásban, dolgozók kölcsönösen kiségtik egymást, a honorá-rium kérdése ilyenkor nem is merül fel. De ha a meghívott magyar papnál

a munkaterület különbözősége miatt nincs mód a viszont-kisegítésre, az útiköltségről, a honoráriumról is tárgyalni kell.

Végül: szóljunk időben, ha kisegítésre van szükség. A lelkipásztorkodással rendszeresen nem foglalkozó papnak komoly nehézséget jelenthet, ha megkéri hirtelen kisegítésre. Időbeosztását, munkautemét nem szívesen rángatja senki, hacsak nem elkerülhetetlenül szükséges. Azonkívül a kisegítőnek több munkájába kerül az előkészület mint a lelkipásztornak.

4. A hívek bevonása. A lelkipásztorkodás szövány jellege azt kívánja, hogy önállóságra, öntevékenységre neveljük híveinket. A hívek bevonása a nem szorosan papi munkába ma minden szempontból az idők szava. Munkatársak kinevelése azonban nagy energia befektetést kíván. Innen a gyakori kísértés, hogy mindent magunk csináljunk, mert ez egyszerűbbnek látszik. A munkatársak kinevelése - az Evangéliumból is láthatjuk - sok fáradságot, türelmet, meg nem szolgált sikertelenséget jelent. De arra is jó illusztráció az Evangélium, hogy a munkatársakon keresztül nagy feladatot is meg lehet oldani.

5. Szervezési módszerek kidolgozása a magyar lelkipásztorok részére. Az egyesületeknél már utaltunk a magyar individualizmusra, amelyet a szervezőnek figyelembe kell vennie. A szociológiai strukturáltság vázolásából is lehetne támpontot meríteni szervezési módszerek kiválasztásához. A szervezés módszereiről azonban sokkal többet lehetne beszélni: pl. a lélektani, szociológiai összetevőkről. Ezek ismerete egy csomó felesleges erőfeszítéstől, sikertelenségtől óvhatja meg a szervezési munkára kényszerülő lelkipásztort. A külföldi magyar papok között vannak nagyszerű szervező egyéniségek, akiknél mind a tapasztalat, mind a hozzáértés megvolna a kifejezetten lelkipásztori szervezés módszerének a kidolgozásához.

6. A magyar emigráció pasztorálisának a kidolgozása. Az olyan nagyszabású munkaterület, mint a külföldi magyar lelkipásztorkodás, ha tudatosan szembe akar nézni feladatával, nem nélkülözheti az elméleti előmunkálatokat a pasztorációs módszerek terén sem. Ha az emigrációban megjelenő történeti, történetbölcseleti, néplélektani írások azt tárják eléink, hogy a magyarságnak sajátos belső alkata és hivatása van, a pasztorálisnak is ki kellene dolgozni a sajátosan magyar vonásokat a maga területén.

A magyaroknak leginkább fekvő megoldást nem kényszerülne minden lelkipásztor maga kitapogatni. Az általános alapok kidolgozásával bizonyos érett stílushoz lehetne juttatni a külföldi magyar lelkipásztorkodást s egész biztosan az otthoni egyházi életnek is nagy szolgálatot tenne ezzel a külföldet járt magyarság.

András Imre SJ

### A SZENTATYA ZÁRÓBESZÉDE

a zsinat első ülészakájának végén

Mindenekelőtt emlékezetünkbe idézi, hogy a II. vatikáni zsinat első ülészakája a Boldogságos Szűz anyaságának az ünnepén kezdődött és a Szeptelen Fogantatás ünnepén végződik, azon a napon, amelyen IX. Pius megnyitotta az I. vatikáni zsinatot. Ez az időbeli találkozás arra látszik utalni, hogy amint az Egyház sok más nagy eseménye, úgy ez a zsinat is a Boldogságos Szűz anyai oltalma alatt játszódik le.

A Szentatya a zsinati atyák és a saját maga szívét-lelkét eltöltő gondolatokat és kívánságokat három pontban foglalja össze: 1. milyen volt a zsinat kezdete, 2. eddigi lefolyása, 3. mit várhatunk a zsinattól?

#### I. A ZSINAT KEZDETE

„Még élénken él emlékezetünkben - mondta a pápa - az a fényes megnyitó ünnepség, amelyhez fogható nem volt az Egyház történetében. Az egy, szent, katolikus, apostoli Egyház örök küldetésének a ragyogó fényében, épületének megingathatatlan szilárdságában, intézményei meggyőző és vonzó erejében” mutatkozott be a nagy világ előtt. Majd hálásan emlékezik meg az államfők képviselőiről, akik a megnyitáson résztvettek és mindazokról a milliókról, akik nagy érdeklődéssel kísérték végig a zsinat megnyitásának az ünnepségét.

Aztán a zsinat első ülésére tér ki. „Az első ülés lassú és ünnepélyes menetével mintegy megnyitója a zsinat nagy művének; ez volt a bevezető, hogy az atyák teljesen beleélhessék magukat földadatukba, amelyet ez a nagy ügy a Gondviselés rendelkezéséből rájuk ró.” Szükséges volt, hogy a távoli országokból az örök Rómába összesereglett testvérek érintkezésbe lépjenek egymással, lássák egymást, megismerjék egymás fölfogását és közöljék egymással tapasztalataikat.

„Könnyen érthető, hogy egy ily nagy gyülekezetben hosszabb időre volt szükség, hogy létrejöhessen a megegyezés olyan dolgokban, amelyek - a szeretet sérelme nélkül - eltérő fölfogásokhoz vezethettek. Ezen ugyan nem kell csodálkozni, de azért egy kissé aggasztotta a kedélyeket.” Ez az isteni Gondviselés intézkedésével történt, hogy az igazság teljes fényében ragyogjon föl, és hogy ország-világ előtt nyilvánvaló legyen Isten fiainak a szabadsága, amely megvan az Egyházban.

A tárgyalások nem véletlenül kezdődtek a liturgikus tárgykörrel. Az Isten és az ember közti viszony nagy fontosságú, és a kinyilatkoztatás, az apostoli tanfőhivatal szilárd alapján kell állnia, hogy liturgikus megnyilvánulása a lelkek üdvére szolgálhasson. Éppen ezért alapos megfontolásra volt szükség, amelyen nem érzik az a fölszűnesség és kapcsolódás, amely néha az emberek egymásközti viszonyát kísérni szokta.

„Még más öt tárgykör is sorra került, amelyeket a zsinat megvitatott. Azt hisszük, hogy az ilyen döntések igen hasznosak, mert ezek alapján majd szabatosan és véglegesen meg lehet fogalmazni az egyes rendelkezéseket, úgy hogy méltán lehet arra következtetni, hogy jó alapul szolgálnak azokhoz a kérdésekhez, amelyeket majd még meg kell tárgyalni.”

## II. A ZSINAT TOVÁBBI MENETE

A pápa figyelme ezután a jövő munkáira irányult. A hazatérő püspököktől először is azt várja, hogy híveiket megerősítik a bizalomban, a szeretetben és hogy vele együtt buzgón kérik Istent a zsinat további sikeréért.

„A zsinati közös munka nem szünetel, ellenkezőleg, a ránk váró munkák nehezebbek és fontosabbak, mint amilyenek a többi zsinatok szünetbeli munkái voltak. De nagy előnyünk, hogy a modern kor vívmányai megkönnyítik az érintkezést a nagy földaton dolgozók között.”

A zsinat további előkészítésének a megkönnyítésére új bizottságot is szervezett a pápa. „Ennek a bizottságnak a feladata lesz a következő hónapok munkáit segíteni és irányítani, meg a zsinat egyes bizottságaival folytatandó tárgyalásokban mintegy erős alapot rakni, hogy a zsinat szerencsésen befejeződhessen. Zsinatunk tehát a következő 9 hónap alatt szünetelteti ugyan az üléseit, de azért nagy energiával halad tovább a megkezdett úton.” Az egyes püspökök feladata lesz a velük közölt és még közlendő anyag alapos átgondolása, hogy így a következő ülészek biztos léptekkel, zavartalanabban és gyorsabban haladhasson előre. Nagy előnyt jelentenek az eddig szerzett tapasztalatok. Azért remélni lehet, hogy a jövő évben, amikor a tridenti zsinat befejezésének 400 éves évfordulóját üljük, Krisztus születésének örömnapiján a nagy mű befejezést nyer.

## III. MIT VÁRHATUNK A ZSINATTÓL?

A pápa nagy várakozással tekint a zsinat elé és nagyon óhajtja, hogy megvalósuljon a gondolat, amelyre a zsinat meghirdetésénél utalt. Bár még nincsenek megállapítva a végrehajtás normái, mégis szívesen gondol a Szentatya a várható eredményekre. Azt kívánja, hogy ezekben ne csak a katolikus híveknek legyen részük, hanem áradjanak szét az egész kereszt-

ténységre, sőt a nemkeresztényekre is, akik méltán dicsekedhetnek elődeiktől örökölt ősi kultúrájukkal. „Nem kell félniök az evangélium világgosságától, mert az evangélium - amint az elmúlt századok folyamán is történt - nagyban hozzájárulhat vallásos érzületük és kultúrájuk csfráinak a kifejlesztéséhez.”

Ha majd itt lesz az ideje, az Egyház működésének minden területén meg kell valósulnia mindannak, amit a zsinat elhatározott: kell, hogy mindenki készségesen engedelmeskedjék az Egyház irányításának és parancsainak. „Ez az igazán nagy föladat meg fogja követelni a püspököktől, hogy egyesült erővel sürgessék a helyes tan hirdetését és a zsinat határozatainak a végrehajtását. Használják föl erre a célra mindkét klérus segítségét, a vallásos intézmények és a világiak tevékenységét is.”

„Igy aztán kétségtelenül föl fog virradni az új pünkösd hajnala, amely az Egyházat új lelki erővel fogja gazdagítani, és az Egyház az ő gazdagságát anyailag fogja szétárasztani az emberi ténykedés minden területére. Tovább fog terjedni és növekedni Krisztus királysága a világon, még jobban fog visszhangzani a megváltás örömhíre a földön, nagyobb becsületben fogják tartani Isten jogait, megerősödik a szeretet és a jóakarató embereknek megígért béke.”

## A PÁPA LEVELE A ZSINATI ATYÁKHOZ

(Kelt 1963. jan. 6-án este)

A karácsonyi ünnepek elmúltával a pápának, de szinte az egész emberiségnek gondolatai, szavai, vágyai ismét a vatikáni zsinat ügye felé irányulnak. A Szentatya a zsinati atyákhoz intézett levelében („Mirabilis ille”) a közbeeső nyolc hónap teendőire hívja fel figyelmüket.

I. A pápa a bíborosi testületből egy új bizottságot szervezett, amely célszerűbben rendezi és szabatósabban meghatározza, tekintetbe véve az egész zsinat rendjét és célját.

II. Állandónak kell lennie az összeköttetésnek a zsinat központi intéző bizottsága és a zsinati atyák között. A pápa föladata megadni a zsinati munka általános irányelveit, és a zsinat határozataira az utolsó döntő és szentesítő szót kimondani, a püspököké és a többi zsinati atyáké előterjeszteni és megvitatni a határozati javaslatokat, azokat kellő formába önteni, végül a pápával együtt aláírni. A püspökök, a sollicitudo pastoralis részesei, szenteljék gondjukat továbbra is a zsinat nagy ügyének, maradjanak egymással is összeköttetésben és serényen feleljenek a központi bizottság kérdéseire. Hogy munkájuk gyorsabb és eredményesebb legyen, vegyék igénybe egyházmegyéik néhány kiváló papjának és szerzetesének közreműködését is.

III. A klérus és a világiak összmunkájára nézve is van a Szentatyának egy-két megjegyzése. Sok buzgó világi javasolja, hogy a zsinat úgy magán, mint nyilvános használatra új in formul ákat hozzon be. Erre - legalább a jelenben - nincs szükség. Igyekezzenek ezeket minél buzgóbban kihasználni és ezzel is Isten áldását kiesdeni a zsinatra.

IV. Végül ne feledjük, hogy a zsinat elsősorban az Egyház tagjait tartja ugyan szem előtt, de ha csak az Egyház érdekeire gondolnánk, a pápa fölfogása szerint nem felelnék meg Krisztus akaratának. Hiszen mit is írt a szeretett tanítvány? „Ő engesztelő áldozat bűneinkért; de nemcsak a mieinkért, hanem az egész világ bűneiért is.” (1 Ján. 2, 2) És: „Az igazi világhosszág, amely minden embert megvilágosít, a világba jött.” (Ján 1, 9)

Ezért Aranyaszájú Szent János szerint: „Ne feledjétek, testvérek, hogy nemcsak a saját életetekről, hanem az egész világról kell számot adnotok.” (In Matth. XV.) Kell, hogy mindazok, akik velünk együtt hivatva vannak, hogy ugyanabban a hitben és ugyanabban a krisztusi akolban elnyerjék üdvösségüket, lássák a mi őszinte és lelkes törekvésünket, amellyel a teljes igazságot akarjuk megismerni és megvallani.

---

### *FRUCTUS CONCILII: A ZSINAT GYÜMÖLCSEI*<sup>1</sup>

Furcsa cím: a zsinat gyümölcsei! Hogyan beszélhetünk a zsinat gyümölcseiről, amikor még csak az első ülészak ért véget, s amikor úgyszólván még semmi döntés sincs, amelyet a zsinati atyák és a Szentszék a világ közvéleménye elé tárt volna. Mindenki tudja, hogy a munka erős ütemben folyik tovább: püspökök jönnek-mennek Rómába a világ minden részéből és készítik az anyagot a második ülészakra. Okosabb lenne várni, s a gyümölcsookról semmit sem szólni, míg a zsinat munkája be nem fejeződik.

Igaz, a cím furcsa. Az is igaz, hogy még nem minden gyümölcs érett meg, sőt még annak a nagyobbik része sem. Azt sem tudjuk pontosan, még mi lesz a gyümölcse. Ennek ellenére, az Egyház nagy találkozájának már most is van hatása, s valamennyire fel lehet már mérni az eredmény nagyságát.

---

<sup>1</sup> Zsinati beszámolóinkat a szerző betegsége miatt csak a következő számban folytathatjuk. Helyette örömmel közöljük római megfigyelőnk értékes fejtegetését a zsinatnak máris mutatkozó gyümölcseiről. (Szerk.)



Arról a néhány gyümölcsről akarok beszámolni, amely már kitörölhetetlenül meglátszik az Egyház életén. A kép nem lesz teljes, nem is lesz tökéletes, de adhat valami újat azoknak, akik szívesen hallanak arról a megújulásról, amely XXIII. János pápa szerint a zsinat elsőrendű célja. Sorraszedem tehát azokat a gyümölcsöket, amelyek már most szembeötlenek, amelyek vagy megértek, vagy még erőben vannak.

## 1. LELKIISMERETVIZSGÁLAT AZ EGYHÁZBAN

Miután a pápa meghirdette a zsinatot, kért minden püspököt és minden katolikus egyetemet, hogy vizsgálják meg s írják meg a Szentszéknek: mi az, ami ítéletük szerint megújulásra szorul az Egyházban. A vasfüggönyön kívül nem volt olyan része az Egyháznak, ahol ne tették volna mérlegre azt, ami mulandó és változó az Egyház életében, s ne kérdezték volna, mi ebben az, ami segíti az Ige hirdetését s az Isten nagyobb szeretetét, s mi az, ami ősi és akadály az Evangélium útjában. Ezt a lelkiismeretvizsgálatot minden egyházmegyében, minden teológiai főiskolán elvégezték, a szerzetesrendekben, s a római kúrián is. Az eredményt nem tudjuk, de több kötetben kinyomtatva megkapták azok, akiknek a zsinatot elő kellett készíteniük. XXIII. János pápa a zsinatot az Egyház megújulására szánta. Az őszinte magábanzés előtte, s a hibák megvallása már önmagában is olyan érték, hogy a legjobb biztosíték a megújulás felé s igazában a zsinat első gyümölcse.

## 2. MÉLY APOSTOLI VÁGY

A nagy lelkiismeretvizsgálatnak egyik eredménye az, hogy szembe kell néznünk a valósággal: a keresztény országokban sem mindig döntő az Egyház szava, a pogány világba pedig úgyszólván alig jut el. Krisztus parancsa és a küldetés, amit tőle kaptunk, pedig az, hogy az Evangéliumot minden népnek hirdetni kell. Innen a mély vágy, amely most annyira tudatosává válik az Egyházban: az Igét hirdetni kell mindenütt, minden elérhető eszközzel s olyan módon, hogy az emberek meg is értsék azt. Ez az apostoli vágy rögtön odavezet, hogy vizsgálat alá vesse az apostolok eszközeit: megfelelnek-e a modern világ követelményeinek, vagy régi dolgok maradványai, amelyek inkább akadállyá lettek? Használunk-e minden eszközt, amelyet a fejlődés, a tudomány elénk ad, vagy megragadunk kicsinyes formákban, jogi formulákban, nem értve az idők szavát? Innen következik a vágy: használni a legjobbat és a legjobban, hogy minden embert elérjen az Isten szava.

### 3. VÁGY A BELSŐ MEGÚJULÁSRA

Komoly apostoli élet s bátor kezdeményezés nem lehetséges belső béke és megújulás nélkül. Innen van a vágy az Egyház belső életének a megújítására.

Ez a vágy mindenre kiterjed: az Egyház imádságos életének a megújítására a liturgiában, az egyházi tudományok további elmélyítésére, a papság képzésére, a szerzetesi életnek a modern körülményekre való jobb alkalmazására, az Egyház belső szervezetének és kormányzásának a megújítására. Sok előírás amely szerint ma élünk, évszázadokkal ezelőtt készült, s ideje lenne, hogy megváltozzék, s ezzel a Szentléleknek a munkáját jobban segítse, s alátámassza.

### 4. A PÜSPÖKÖK TALÁLKOZÁSA

A zsinat alatt többször hallottam püspököktől: milyen hasznos számukra az, hogy saját nemzetbeli kollégáikkal két hónapon át együtt élhetnek. Ha eddig találkoztak is egymással, soha sem tudtak hosszabb időt együtt tölteni, hogy gondjaikat, terveiket alaposan és részletesen megbeszéljék. Most itt Rómában alkalmuk volt arra, hogy az otthoni ügyeket is megvitassák, és az egységet a püspöki karban még erősebbé tegyék. Ezt elősegítette az a körülmény, hogy sok országnak a püspökei nagyrésztben, néha kivétel nélkül együtt laktak: ugyanabban a szállodában vagy ugyanabban a kollégiumban. Ebből sok jó fog származni az illető országra. Mennyivel nagyobb jót jelent azonban az egész Egyházra nézve, hogy az összes püspökök itt találkozhattak. Két angol püspök meghatódva mesélte, milyen mély benyomást tett rájuk, amikor egy horvát püspök elmondta a nehézségeket, amelyekkel neki meg kell küzdenie. Egy szintén európai püspök említette, hogy életében először érezte meg igazán, mit jelent a délamerikai paphiány: egy délamerikai volt a szomszédja a zsinati üléseken, és volt alkalom gondolatcserére. Az is többször megtörtént, hogy egy nemzetnek a püspökei más nemzetbelieket is meghívtak a találkozójukra. Főleg a franciáknak voltak ilyen nyitott-ajtajú találkozók. Ezek a találkozások mind maradandó barátságot és jóindulatot eredményeztek. Az Egyház egysége így megerősödött.

### 5. A PÜSPÖKI HIVATAL FONTOSSÁGÁNAK A MEGÉRTÉSE

A kinyilatkoztatás gazdagsága annyira nagy, hogy egyetlen nemzedék sem tudja azt teljesen kimeríteni. Minden század egyre mélyebben érti meg az Isten gondviselése, az idők és az emberek szükségletei szerint. A tizenkilencedik század teológiájának egyik gyümölcse az volt, hogy Szent Péter hivatalának, a pápaságnak a fontosságát megértette

és teológiai formában kifejezte. Ez a fejlődés az első vatikáni zsinaton érte el a csúcspontját, amikor a pápai tévedhetetlenség tanát a zsinat ünnepelesen kihirdette. Természetes, hogy utána a hittudósok figyelme a pápaság felé fordult, s annak a méltósága, hatalma központi helyet foglalt el az írásokban és az előadásokban. De az Egyház nem a pápaságnak az egyetlen oszlopán nyugszik, hanem mintegy kettős alappillére van: egyik a pápaság és a másik a püspököknek a hivatala, akik az apostolok utódai. A püspöki méltóságról azonban nem sok szó esett az utóbbi évtizedekben. Néha úgy látszott, hogy a püspök az egyházmegyében nem több, mint a pápa követe és képviselője. Ez azonban nem így van. A püspököket a Szentlélek állította az egyházmegyék élére, hogy azokat a pápa hatalma alatt, de saját nevükben az Istentől adott hatalommal kormányozzák. Ezt a hatalmat érezték meg a püspökök a zsinaton újra és mélyen, amikor nem engedték, hogy bárki is befolyásolja a döntésüket és bárki is irányítsa őket Szent Péter utódján kívül. Az újságok sokat írtak a pápai Kúria és a püspökök többsége közötti ellentétről, de ez a valóság leegyszerűsítése volt. Jobb lenne úgy mondani, hogy a püspökök megérezték azt a hatalmat, amelyet a Szentlélek adott nekik, s mentek a maguk útján anélkül, hogy bárkivel is szemben akartak volna állni. Egyetlen gondjuk csak az volt, hogy azt tegyék, ami jobb az Egyháznak. Ennek a következménye az lesz, hogy a püspökök sokkal erősebb ütemben fognak résztvenni az egyetemes Egyház ügyeinek a támogatásában és a kormányzásban, mint eddig. Ez nem csökkenti a pápa hatalmát. A püspököket ő nevezi ki, ő adja nekik a küldetést, de amikor a hivatalt megkapták, a Szentlélek közvetlenül segíti őket. A gyakorlati következménye ennek az, hogy az Egyházban kisebb lesz az ügyek központosítása Rómában, s több szabadságuk lesz a püspököknek, mint eddig volt.

## 6. A LITURGIA MEGÚJÍTÁSA

Ez olyan gyümölcs, amely már csaknem beérett. A zsinati atyák lényegében elfogadták a liturgia megújítására tett javaslatokat. Még néhány részleten folyik a munka, a döntés végleges formáját a második ülészak fogja megszavazni, de már eleget ismerünk belőle, hogy azt mondhassuk: a reform nagy jelentőségű. A liturgiában helyet fog kapni nemcsak a latin, hanem az egyes népek anyanyelve is, hogy mindenki a saját anyanyelvén hallgassa az Isten ígését. A reform nagylelkű, de ugyanakkor mérsékelt is. Az egyes nemzetek vagy népcsoportok püspöki kara hatalmat fog kapni, hogy maga döntsön arról: mi a legjobb megoldás a földnek azon a részén, ahol ők kormányozzák a hívő népet. Azt azonban ne várjuk, hogy amint a második ülészszaknak vége lesz, azonnal új formát ölt az Isten tisztelete:

a mise, a breviárium, a szentség-kiszolgáltatás stb. Bármilyen reform jön is, az nem lehet szakítás a kétezeréves hagyomány kincsével, hanem olyan lesz, mint új oltás a régi fában: akkor termi a legszebb gyümölcsöt, amikor a régi erő egyesül az új hajtással. Tehát a hagyományt a zsinat fejleszti, de meg nem tagadja. Időbe fog telni, amíg hozzáértő tudósok az új könyveket átdolgozzák: a misekönyvet, a breviáriumot, a szertartás-könyveket. Gondolom, hogy még tíz év is elmúlik, amíg a megújulás minden templomot elér, s mi papok új formában mondjuk a napi imádságot. De a munka már megindult s remélhetőleg gyorsan fog haladni előre.

## 7. JÓAKARAT A KATOLIKUSOK ÉS A NEM-KATOLIKUSOK KÖZÖTT

A zsinat összehívása már az Egyház egységének a helyreállítása jegyében történt. Azonban minden nyugodtan gondolkozó ember tudja, hogy ez nem máról holnapra fog történni. Sok protestáns lap arról írt: itt az ideje, hogy a katolikus Egyház beismerje, nem ő Krisztusnak az egyetlen igazi Egyháza. Ez természetesen ki van zárva: ilyen értelemben nem lehet egyesülésről szó. Az Egyház megtartja az isteni hitet az egyetlen igazságban, amely minélunk van, de ez nem zárja ki azt, hogy isteni szeretetet ne mutasson minden ember iránt, legyen az protestáns, zsidó vagy bármilyen más hitű és vallású. Ez az a jóakarát, amelyet a protestánsok és sokan mások is megéreztek, s amelyben nagy XXIII. János pápának a személyes érdeme, akinek egyetlen gondja, hogy szeretetet mutasson minden emberi személy iránt még akkor is, ha úgy látszik, hogy az illető nagyon messze van az Isten országától. A nem-katolikus megfigyelők, akik a Vatikán költségén voltak itt Rómában a zsinat alatt s látták annak munkáját, mind hálával és tisztelettel beszélnek a pápáról s a katolikus Egyházzal. Ez önmagában nagy dolog s lehet jobb dolgoknak az előszele.

## 8. ÚJ LENDÜLET A SZENTÍRÁSKUTATÁSBAN

A zsinat alatt az egyik legfontosabb kérdés a szentírástudománynak a fejlődése volt. Ez az a szak, amely az utolsó ötven évben többet haladt, mint az előtte levő ötszázban. Az oka ennek az, hogy igen sok új történelmi felfedezés került napvilágra, amelyek új fényt vetnek a Szentírárra. Ma sokkal többet tudunk Ábrahámról, Mózesről és a zsidó nép életéről, mint néhány évtizeddel ezelőtt. Jobban megértjük azt is, mi a Szentírás egyes könyveinek az üzenete Isten népéhez. Sok áldozatos munka van e haladás mögött, de mint mindig, a haladást nem könnyen értik meg azok, akik nem követték lépésről-lépésre a kutatást és nem ismerik azt az önzetlen munkát, amely az új eredmények mögött van. Ezért történt, hogy közvetlenül a zsinat előtt súlyos vádak hangzottak el azok ellen, akik igyekeztek jobban megérteni az Isten szavát. A vádak annyira súlyosak voltak,

hogy néha a hit elhagyásáról és a fiatal papság szellemi megrontásáról beszéltek. Egyesek, a zsinaton kívül álló személyek, olyan messzire mentek, hogy frást küldtek a püspököknek, kérve az új irány elftélését. Amikor a zsinati atyák a kinyilatkoztatás forrásáról beszéltek, a Szentfrás problémája is ott volt: a szavak mögött. A kinyilatkoztatásról a zsinat elé terjesztett javaslat ha nem is ftélte el az új módszert, azt nem fogadta el, s szelleme szerint inkább ellene volt. Ezt a tervezetet több mint 1300 püspök vetette vissza kb. 800 ellenében. Ezzel hallgatólagosan megerősftette a katolikus tudósokat abban a munkában, amelyet végeztek (bár több más oka is volt a séma visszautasftására) s hagyta, hogy menjenek tovább abban az irányban, amelyet már XII. Pius is jóváhagyott. A kérdés még nem zárult le, de egy biztos: még erősebb lendület várható a szentfrás tudományban, s eddig nem is sejtett szépségek fognak elének tárulni a Biblia szövegéből.

## 9. A HITTUDOMÁNY ÚJJÁÉLEDÉSE

A zsinat hivatalosan a Szent Péter templomban folyt. Minden reggel ott gyűltek össze a püspökök, szentmisét hallgattak az Egyház különböző ritusai szerint s ott mondták el a fontos, hivatalos beszédeket. Délben egy óra körül az ülés bezárult s a zsinati atyák szétszóródtak a város minden irányába. A délután hivatalosan szabad volt, a valóságban azonban akkor is pezsgett tovább a munka. A püspökök kisebb bizottságokban üléseztek s tervezeteket készftettek elő. Másuti az egész világról idejött, legjobb hittudósok tartottak előadásokat a zsinati atyáknak. Tagadhatatlan tény: szinte minden püspök újra átment egy rövid teológiai átképzésen. Ők az Egyház tanftói, de egyikük sem gondolt arra, hogy ne kérjen tanácsot azoktól, akik állandóan a hittudománnyal foglalkoznak. Az eredmény: sok égető kérdés került a napirendre, amelyet püspökök és tudósok egymás között meg tudtak vitatni. Ennek a találkozásnak a gyümölcse, hogy új és teljesebb színben jelenik meg minden igazság, s az új színben ott van a tudósok kutatása és az Egyház pásztorainak a tapasztalata. Nem kétséges, hogy ez nagy lendületet ad a hittudománynak, s a zsinat után olyan fejlődést fog felmutatni, amelyet eddig régen nem láttunk.

## 10. NAGY MOZGALOM ELINDITÁSA

Egy zsinatot sohasem szabad csak magában nézni. Az nemcsak arra a két évre terjed ki, ameddig ténylegesen tart. Minden nagy zsinat az Egyházban új életnek volt a forrása s új mozgalmat indftott el, amelynek a hatása évszázadokra terjed. A tizenhatodik században volt a tridenti zsinat, de a szelleme lassan behatolt minden mai katolikus iskolába és plébániára, minden püspöki irodába és a római Kúriára. Az első vatikáni zsi-

nat nem sokat hagyott hátra írásban, de a hatása mérhetetlen volt, több, mint amit írásba lehet foglalni. Az akkor Rómában levő püspökök kérték a liturgia megújítását. A zsinatnak erre nem volt ideje és módja, de századunk elején X. Pius megvalósította az első nagy megújítást. Ugyancsak az első vatikáni zsinat atyái kérték az egyházjog reformját, de nem tudták azt végrehajtani. Amit elmulasztott a zsinat, azt megtették utána a pápák. Ilyen értelemben minden zsinat hatalmas szellemi mozgalmat indított el az Egyházban, amelynek az erejét még felmérni is alig lehet. Minden zsinat olyan mint egy forrás, eleinte csak kis pataknak látszik, de idővel hatalmas folyóvá duzzad, amely országokat, nemzeteket és évszázadokat termékenyít meg. Minden okunk megvan arra, hogy reméljük, ez a zsinat is ilyen nagy folyóvá árad. Egyelőre csak néhány döntést fogunk látni, de amikor a történész századok múlva visszanéz, talán az lesz az ítélete, hogy ez a zsinat volt az, amelyik elindította az Egyházat új hit-hirdető munkára a régi és modern pogányok milliói között. Emberileg ez merész állításnak látszik, de nem volt-e merészség arra gondolni, hogy tizenkét zsidó halász, vámos vagy másnemű foglalkozású ember meg fogja rendíteni a pogány világ alapját. Itt nem emberi dolgokkal állunk szemben, nem is emberi okossággal, s az, aki kiöntötte az Isten Lelkét a tizenkettőre, árasztja azt ma is útódjaira s elindíthatja az Egyházat új úton, új pünkösöd felé. János pápának kemény szavai voltak a zsinat megnyitó beszédében a kishitűek és a kételkedők irányában: ők nem ismerik az Isten erejét. A hit és a remény azt kívánja, hogy bizzunk a zsinat sikerében, amelyet végsőfokon a Szentlélek hívott össze. A szeretet azt parancsolja, hogy imádsággal és áldozattal a zsinati atyák mellé álljunk, mert ők is gyarló emberek, akiknek törekeny edényben félve kell az Istentől kapott kincset hordozniuk.

+

Eddig tart a beszámoló a zsinat gyümölcseiről. Mint mondtam, ez az írás nem teljes: van és lesz sok más gyümölcse, amelyről nem szóltam. Nem teljes azért sem, mert nem beszéltem azokról a nehézségekről, amelyek minden munkában, mégha az Isten földi munkája is, szüntelenül felbukkannak. Ilyen is van bőven. De ez így volt mindig, mióta Péter és Pál elindultak az apostoli útra. Az Egyház két oszlopa mindig egy volt a hitben, de néha megesett, hogy nem egyformán gondolkoztak a gyakorlati dolgokban. A két apostolon át azonban Krisztus Lelke vigyázott az Egyházra, s isteni és emberi dolgokon át vezette oda, hogy a világot megszentelje és megváltsa. A Szentlélek éppen úgy őrzi és vezeti ma az apostolok utódait, mint magát a tizenkettőt.

Órsy László SJ

## A keresztények egysége és a II. Vatikáni Zsinat

Bea bíboros látogatása Koppenhágában

(Saját tudósítónktól)

„A keresztény egység ügyének utazó diplomatája”, a közel 82 éves szetretreméltó öreg kardinális jan.24 és 28 között sűrű programmal telített látogatásra jött a dán fővárosba. A bíboros 24-én este érkezett meg repülőgéppel. A repülőtéren az apostoli delegátus, Dr.Heim érsek, a koppenhágai kat.püspök Dr. T. Suhr és a német követ Dr. H. Berger fogadták.

25-én reggel a kardinális privátaudiencián volt a dán királynál, IX.Frigyesnél. Egy ebéden a dán és svéd katolikus püspökök, két protestáns püspök, két protestáns esperes, Prof. Skydsgaard és a német követ vettek részt. Aznap este volt a bíboros nagy előadása „A keresztények egysége és a II.Vatikáni Zsinat” címmel. Az előadás a város egyik legnagyobb termében hangzott el (Old Fellow Palais), ahová kb.1100 résztvevő fér be. Az érdeklődés olyan nagy volt, hogy sokaknak már nem jutott hely.

Az esti előadáson részt vettek: a koppenhágai, stockholmi és az osloi kat.püspökök, az új osloi segédpüspök és az apostoli delegátus, dán részről Frue Bodil Koch egyháziügyi miniszter a kormány képviselőjében, a koppenhágai evangélikus püspök, sok más vezető személyiség és végül a német követ. Az előadás végén a koppenhágai ev.püspök köszönte meg a kardinálisnak a szereplését. „Krisztusban kedves testvéremek” szólította, és ezzel fejezte be szavait: „Mi Önt, Kardinális Úr, csak tisztelni tudjuk.”

26-án d.e. résztvett a Kristelige Studenterbevegelses aarlige Roskilde-möde-jén, ahol kb. 200 diák és több professzor előtt tartott előadást. „A Szentírás az a kötetlék, amely minket egyesít. Tanulmányozzák a Szentírást studiumuk alatt”, „Félnünk kell a tévedéstől, de szeretnünk kell a tévedőket. Tiszteljük, becsüljük és szeressük egymást” - mondotta többek között a bíboros a diákoknak, akik közül többen kérdéseket tettek fel neki. Egy privát látogatáson úgy nyilatkozott, hogy a Roskilde-i möde-n való részvétel volt Koppenhágában legszebb élménye. - Az előadás után meglátogatta a Roskilde-i székesegyházát a helyi esperes vezetésével. - Szombat este az apostoli delegátusnál volt fogadás, amelyen a külföldiek közül külön megemléstettek a lundi ev.érsek jelenlétét.

Másnap, vasárnap a kardinális meglátogatta Professor Skydsgaard Ökumenikus Intézetét. Már Rómában megismerkedett Prof. Skydsgaarddal, aki a II.Vatikáni Zsinat első szakaszán a skandináviai egyházakat képviselte. A déli időt rendtársai körében töltötte a jezsuiták Niels Steens kollégiumában. Négy órakor Koppenhága papjaihoz és apácáihoz szólt, míg este öt órakor főpapi szentmise volt, amelyet T. Suhr koppenhágai kat.püspök ce-

lebrált, a szentbeszédet pedig Bea bíboros mondotta. A 900 személyt befogadó templomban rengeteg érdeklődőnek nem jutott már hely.

A visszhang az egész városban igen jó volt. A kardinális maga ezt „csodának” mondotta. Interjuit mindenütt közölték fényképével együtt. Két közvetítés volt a televízióban, három a rádióban: A Roskilde-i németnyelvű konferenciát teljes egészében közvetítették.

#### BEA BIBOROS KOPPENHÁGAI ELŐADÁSÁNAK RÖVID VÁZLATA

Bevezetésében Istennek világos kívánságát hangsúlyozta, hogy a keresztények egységének az előmozdításán dolgozzunk. A Szentlélek parancsa ez, amellyel szemben csak engedelmesség lehet a válaszuk. - Igen nagy esemény volt a 40 nem-katolikus megfigyelő jelenléte a II. Vatikáni Zsinaton, bár ez csak kezdet, de örömteli kezdet. Sok ima és áldozat előzte meg ezt az önmagában nagyjelentőségű találkozást. Külön megemlékezett az üldözött egyház áldozathozataláról.

... az első kiábrándulás. Amikor XXIII. János pápa meghirdette a II. Vatikáni Zsinatot, sokan úgy gondolták, hogy a pápa egy uniót hív össze, amelyen katolikusok és nem-katolikusok az újraegyesülés súlyos problémáit tárgyalják meg. Később tisztázódott, hogy a pápa erre nem gondolt. Ő általános zsinatot hívott össze az egész katolikus egyház számára. Nem-katolikus körökben ez átmeneti kiábrándulást okozott. A kardinális szerint most utólag világosan látszik, hogy jobb volt ily „egyesülési zsinattal” nem kísérletezni. Ha egy ilyen zsinat meghívsul, csak újabb sebeket okoz és a lelkeket egymástól még jobban eltávolítja.

... A keresztények egységét szorgalmazó Titkárság létesítése Bea bíboros vezetése alatt 1960 júliusában igen nagy lépés volt katolikus részről az „elszakadt testvérek” felé. A kardinális szerint ennek a Titkárságnak a felállítása „a pápa szeretetének és jóakarátának a jele a nem-katolikus testvérek iránt.” Protestáns körökben is nagyon jó volt a visszhang, mert megértették, hogy így van egy beszélgetési lehetőség a katolikus Egyház felé. A Titkárságnak jelenleg 40 szakképzett tagja van, akik az elmúlt években 25 nagy előadást tartottak 6 különböző országban. Bea bíboros maga 1962 folyamán 25 nagy interjút adott a sajtó számára a keresztény egység fontos kérdéséről. Nagy és hosszú utazásokat vállalt magára, hogy erről a kérdéstről beszéljen pl. Berlinben, Angliában, Párizsban. Megemléktette, hogy előkészítés alatt van egy út Athénbe, egy pedig Amerikába (két protestáns egyetem meghívására). A meghívások száma oly nagy, hogy mindegyiknek eleget tenni lehetetlen. - Közben a nem-katolikus Egyházak képviselői közül többen tettek látogatást Rómában: Dr. Fisher az anglikán egyház akkori feje, Dr. Craig a skót egyház vezetője,



Dr. Lindenberger, egyik amerikai prot. egyház képviselője és a legújabb jelentés szerint a pápa febr. 8-án kihallgatáson fogadta Rev. Leslie Davison-t, az anglikán methodista Conferentia elnökét.

... a zsinat, mint a lelkek találkozásának a kitűnő alkalm a. Sok nem-katolikus közösségben imádkoztak a II. Vatikáni Zsinat sikeréért. Igen nagy esemény a 40 nem-katolikus megfigyelő részvétele a zsinaton. A zsinati megbeszélések anyagát ők éppúgy megkapták, mint a zsinati atyák. Megjegyzéseiket, esetleges terveiket közölhették a Titkársággal, megbeszéléseket folytathattak a zsinati atyákkal, úgy hogy a kardinális szerint a nem-katolikus megfigyelők részvétele egyszerűen megváltoztatta a zsinat légkörét. A nem-katolikus Ökumenikus Mozgalom titkára, Dr. Visser 't Hooft egy alkalommal így nyilatkozott: „A megfigyelők tulajdonképpen nem is csak megfigyelők többé. . .

A nem-katolikus megfigyelők többször tettek megjegyzést arra az egységre, amely a zsinati atyákat a hit lényeges kérdéseiben jellemzi és ugyanakkor arra a nagy szabadságra mindazon kérdéseknek a tárgyalásában, amely miatt a zsinatot összehívták.

... az eddigi gyümölcsök. A Keresztények Egységét szorgalmazó Titkárság két ágra oszlott. Az egyik a keleti nem-katolikus Egyházak felé igyekszik a baráti kapcsolatokat kiépíteni, a másik a „protestáns” gyűjtő nevet használó egyházak felé. - A zsinat mindenkiben megerősítette azt a tudatot, hogy minden keresztény együvé tartozik. . . A kardinális az „egység után való égő vágyról” beszélt.

... a jövő kilátásai. A bíboros, mint eddig minden alkalommal, becsületesen kijelentette, hogy a katolikus Egyház nem mondhat le egy igazságról sem, amely meggyőződése szerint a keresztény nyilatkozatás lényegéhez és teljességéhez tartozik. Az Egyház ereje korunkban éppen az ezen a téren mutatott egység, biztonság és határozottság. - A kereszténység lényegét nem érintő kérdések azonban szabad megbeszélések tárgyai lehetnek.

Igy pl. a katolikus Egyház tisztelettel kezeli a történeti egyházak specialitásait, tiszteletreméltó tradícióit. Ezekben a nem lényeges kérdésekben az elv, hogy „a gazdagság a sokszínűségben nyilatkozik meg”, valóban elfogadható.

A további munka végzésére munkamódszereket kell kidolgozni. Ez egyesek és közösségek feladata, amit nagy lelkiismeretességgel és hozzáértéssel kell végezni.

A profán élet területén, pl. szociális és kulturális kérdésekben minden kereszténynek a legmesszebbmenő megértésre és együttműködésre kell már most is törekednie.

Befejezésül néhány reflexió: a kardinális előadása, annak stílusa és módja, példa kell legyen minden jóakarató kereszténynek. Lehet beszélni a meglevő - sajnálatos - különbségekről keresztény csoportok és egyházak között; de ennek is megvan a maga stílusa, amely nem térhet el a legfőbb parancstól, a szeretet parancsától. Az egyik amerikai újság a zsinat alkalmával így foglalta össze a keresztények kötelességét: „Vissza a régi igazságokhoz és el a régi gyűlölködéshez.” Hála Istennek, a kicsinyes lelkület, az evangélium szellemétől távol álló gyanakvás, és gyanakvástudás idejét múlt és hiányzik mind a katolikus Egyházban, mind pedig a többi egyházakban azoknál, akik valóban felelősséggel hallgatják a Lélek parancsoló szavát...

Horváth Kálmán SJ

A Budapesti Eucharisztikus Kongresszus 25 éves jubileumát ünnepeljük május végén. A lelkipásztorok ezt kegyelmi szempontból áknázzák ki.

Mi a Kongresszusról a következő számban fogunk megemlékezni.

Már most felhívjuk kedves olvasóink figyelmét, hogy ezen jubileum alkalmából az európai magyarság szept. 15-én, a Fájdalmas Szűzanya ünnepén Mariazellbe közös nagy zarándoklatot rendez.

### HAZAI HELYZET

„A sebzett vad a rengetegben  
Kínjának hangot ad:  
De magát az elnyomott magyarnak  
Kisírni sem szabad.”

A II. Vatikáni Zsinaton résztvett magyar ordináriusok útján a Szentatya üzenetet küldött a magyar néphez. Az Osservatore Romano ezekkel a szavakkal vezette be a szózatot: „A Szentatya a következő üdvözlő szózatot intézte Magyarország egész népéhez, különösen szeretett katolikus fiaihoz. Ezt azon a napon adta át a nemzet püspökeinek, akik résztvettek a II. Vatikáni Egyetemes Zsinat munkáin, amikor Rómát elhagyták.”

„A Második Vatikáni Egyetemes Zsinat összejövele alkalmat nyújt nekünk arra, hogy Magyarország egész népét üdvözljük és különösképpen atyai szeretetünket és jóakaratomkat nyilvánítsuk a Katolikus Egyház fiai iránt. Tudják meg e nemzet keresztényei, hogy Mi szünet nélkül gondolkunk rájuk, gondjukat viseljük és hogy állandó, meleg imádságunkkal mindennap Istennek ajánljuk őket. Bárcsak megörvendeztetne az Egyetemes Zsinat legközelebbi ülésén Minket a nemzet többi püspökeinek is a jelenléte és bár a katolikus ügy helyzetéről jó híreket hozhatnának onnan. Ettől a reménytől eltelve adjuk az Úrban Magyarország mindenegyes egyházmegyéjének, papságának és a hívő népnek szeretettel apostoli áldásunkat, mint az örömet hozó béke reményének és a keresztény hitvallásban való állhatatosságnak a zálogát.”

A Szentatya üzenetét a magyar Püspöki Kar újévi körlevele tette közzé, azonban már kommentárral, amely így hangzik: „A Szentatya szeretetének és jóindulatának a jelét hálás szívvvel fogadtuk. Azok a magyar ordináriusok, akik személyesen kétszer is megjelenhettek nála a II. Vatikáni Zsinat alkalmával, megnyugvással hallgatták ajkáról a szavakat, amelyekből szeretet, elismerés és bizalom áradt a magyar nép, különösen pedig a magyar katolikus hívők felé. Adja az Isten, hogy az Egyház feje továbbra is jó híreket kaphasson innen a magyar katolikus egyház tevékenységéről, az állam és az egyház viszonyának a további kedvező fejlődéséről. Imádkozunk, hogy az Úr tartsa és éltesse Szentatyánkat, adjon

neki békés és boldog újszpendőt és hogy örvendhessen az általa összehívott zsinat szerencsés befejezésén és áldásos eredményein.

Az áldásos eredmények között gondolunk nem utolsó sorban a népek békés együttműködésére. Rómában a Szent Péter Bazilika aulájában, ahol a világ legkülönbözőbb nemzetiből állandóan átlag 2200 püspök tanácskozott, úgy éreztük, hogy a jelenlevő zsinati atyákat áthatotta a Szentatya álláspontjának az igazsága és szépsége. 'Ne azt keressétek, ami elvlaszt, hanem ami közelebb hoz benneteket.' Ezt az álláspontot akarjuk képviselni továbbra is, egyetértésben híveinkkel, népünkkel és kormányzatunk képviselőivel. Pozovit álláspont ez, amely közös tevékenységre serkent népünk, hazánk és az emberiség érdekében... "

Nyilvánvaló, hogy a püspöki karnak az állam és az egyház jóviszonyáról regelő kommentárját hozzá kellett ragasztani a Szentatya üzenetéhez és így került be a Szentatya szavaihoz fűzött megjegyzésbe a valóságos helyzetet eltorzító mondat: „Adja Isten, hogy az egyház feje továbbra is jó híreket kaphasson innen a magyar katolikus egyház tevékenységéről, az állam és az egyház viszonyának a további kedvező fejlődéséről.”

De nézzünk csak egy párat azokból a „jó hírekből”, amelyekkel a magyar püspökök Rómába mentek. Néhány hónappal ezelőtt a Népszabadság ezt írta: adminisztrációs eszközökkel folytatjuk az egyház elleni harcot. A tavasz folyamán 64 papot üldözött el a plébániákról az Állami Egyházügyi hivatal. Október közepe táján 53 paptól vonták meg a működési engedélyt. A sok zaklatás közepette a papok idegei felőrölnének, összeroppannak. Október első péntekére virradó éjszaka például a győr-szombat helyi káplán felakasztotta magát. A rábapatonai esperes, kiváló pap, felvágta az ereit. A dénesfalvi plébános idegileg összeroppant. Az albertfalvi plébánost, Bernáth Elemért három évre fűlték el, mert egyházközségének a hívei ajándékokkal kedveskedtek neki... Az ország meglévő szemináriumaiiban kb. 200 kispap tanul, holott legalább ezernél kellene lennie. Az állami ellenőrök a jelentkezőket rendszerint elküldik, távöltartják a szemináriumoktól.

A Rheinischer Merkur, Nyugatnémetország egyik legtekintélyesebb katolikus lapjának a munkatársa az ősz folyamán Magyarországon járt. Személyesen akart meggyőződni az egyház ottani helyzetéről. A december 7. számában hosszú cikke számol be a benyomásairól. Címe: „Kirche mit Galgenfrist”... A halálra fűlt Egyház. Ha cikkének ilyen címet adott, akkor csak azért, mert sajnos sehol sem talált jó híreket. Amint írja, a kommunisták egyházpolitikájának a lényegét talán legjobban megvilágítja a rendszer főideológusának, Kállai Gyulának a moszkvai Kommunist című folyóiratban megjelent cikke. Kállai megállapítja, hogy a vallásos

világnézet a szocializmus építése közben még sokáig fennmarad. Az Egyházzal való viszonyunkat ebben az időszakban úgy kell rendeznünk, hogy a szocializmus építését az Egyház ne akadályozza, hanem támogassa.

Egy mértékadó katolikus egyházi vezető szerint, - mint frja a német újság munkatársa - a rendszer által nyújtott csekély anyagi támogatás az a nyakunkra kötött selyemzsinór, amelyet a rendszer bármikor meghúzhat és anyagilag megfojthatja az Egyházat. Hogy nem teszi, ez kizárólag a nép keresztény magatartásának köszönhető, amely nem hajlandó a hitét megtagadni. Nagyon vizsgálódó a tudósítónak az a közlése, hogy amerre csak feltette a kérdést: „Történnék-e kilépések az Egyházból?” - mindegyik ugyanazt a választ kapta: senki sem lép ki az Egyházból.

Dr. Hans Karwe, az újság tudósítója elmondja azt is, hogy a Szent István bazilikában résztvett egy vasárnapi szentmisén. Mintegy kétezer hívfő térdreborulva fogadja a pap áldását, de amint az orgona utolsó akkordjai elhangzanak, a hívek pillanatok alatt eltűnnek a mellékutcákban. A főváros különböző részeiből jönnek össze. Nem akarják, hogy a besúgóok felismerjék őket. A bazilika előcsarnokában papírból, fából, plébából, és üvegből készült szegényes kegytárgyakat lehet kapni. Nincs rendes anyag egyházművészeti célokra.

A magyar zsinati atyák december 12-én érkeztek vissza Budapestre. A Keleti pályaudvaron történt ünnepélyes fogadáson az Állami Egyházügyi Hivatal is képviseltette magát. Kovács Vince püspök köszöntötte az érkezetteket: „Van egy kedves gyermekkori emlékem, az én galgavölgyi kis szülőfalumból. Amikor a búcsúsok hazaérkezését jelezték, az otthonmaradottak a templomból lobogókkal mentek elébük és amikor összetalálkoztak, meghajtották egymás felé a lobogókat és most már együtt haladtak a templomba litániára és hálaadásra. Innen is ment egy zarándoklat két hónappal ezelőtt igencsak messze útra. Mindegyikünk szíve velem, mert mindnyájunk nevében mentek. . . Örvendező együttérzéssel fogadjuk a kereszténység középpontjából hazatérő testvéreket és mondjuk velük együtt hálaimánkat, amelyet áttüzesít a boldog érzés, hogy ott lehetek Rómában és hogy épségben hazajöhettek erre a magyar földre, amelynél kedvesebb nincs nekünk a világon. . .” Hamvas Endre válaszában többek közt ezeket mondta: „Az Apostoli Szentszék vendégei voltunk, amelynek nagylelkűsége felülmúlta minden elképzelésünket. De a világi hatóságok is nagy figyelemmel voltak irántunk. Külön kell megemlékeznünk római magyar követségünkről, amelynek vendégszeretetét ismételtén élveztük és amely minden szükségünkben készséggel állt a rendelkezésünkre. A római magyar papság meleg együttérzése és szeretete pedig teljesen elfeledtette velünk, hogy idegenben vagyunk. . .”

A magyar zsinati résztvevők, akik mindig maguk fölött érezték Damokles kardját és a rendszer szemét, visszatérve, nyilatkozataikban sűrűn bele kell szőjék a kormányzat dicséretét. Hamvas Endre egy interjú alkalmával Saád Bélához fordulva ezeket mondta: „Abból a nyilatkozatból, amelyet Önnek adtam Rómába indulásunk előtt, sem elvennem, sem hozzá tennem nem kell. Értékes és előnyös az, hogy az egyház és az állam között jó a viszony. Mondottam akkor is, mondom ma is, hogy ez nem jelenti a problémamentességet. Ez azonban természetes. Csak a légtérben nincsen probléma, az eleven életnek ez a velejárója. Éppen arra való az egyház és állam közötti jó viszony, hogy kölcsönös igyekezettel a felmerülő problémák oldozgatásán munkálkodjunk... Magatartásunknak három tényezője volt és marad: egyházhűség, hazafiság és tevékeny békeakarat.”

+

## A MAGYAR ZSINATI ATYÁK RÓMÁBAN

A magyar püspököknek már október 8-án kézbesítették a pápai főkamrásmester „igen sürgős” jelzésű levelét. A Szentatya másnap délelőtt fél tizenegykor fogadta őket. A Szentatya egészen megható módon fejezte ki örömét, hogy magyar zsinati atyákat fogadhat. Másodszor november 25-én este fél hatkor fogadta őket. A Szentatya ajándékait az első ülészak bezártakor repülőgép vitte Bécsbe a magyar zsinati atyák után. A Szentatya küldött nekik tíz püspöki gyűrűt, kétszáz misekönyvet, nagyszámú breviáriumot, rózsafüzéreket és kegytárgyakat. Egy kelyhet és két miseruhát pedig már személyes tisztelgéstükör kaptak az ordináriusok.

Az osztrák püspökök nagyon nagy szeretettel voltak a magyar zsinati atyák iránt. Valamennyien hivatalosak voltak az osztrák püspöki kar által rendezett fogadáson és az osztrák követ fogadásán is. König bíboros olyan figyelmes volt, hogy András-napkor felkereste Hamvas Endre püspököt, hogy jókívánatait fejezze ki neki.

Segni köztársasági elnök fogadásán Hamvas Endre, a római fővárosi tanács fogadásán pedig Kovács Sándor volt hivatalos. Száll József római magyar követ is fogadást és ebédet adott a tisztelőknek.

A skandináv apostoli delegátus magyarul szólította meg Hamvas püspököt és átadta neki hívei üdvözlését. Mivel sok a magyar híve, kedvükért maga is tanul magyarul. A washingtoni érsek szintén tolmácsolta a magyar hívek üdvözlését. Az első vasárnapi ebédmeghívást a zsinati atyák a fatimai püspöktől kapták, akinek a titkára magyar. A goriziai érsek vacsorára hívta meg őket hivatkozva arra, hogy ő is tulajdonképpen magyar születésű.

A római magyar papság a pápai magyar egyházi intézetben nov. 15-én meleg ünneplésben részesítette a zsinati atyákat. Dr. Zágon József pápai prelátnak mondotta az üdvözlő beszédét: „Tizennégy év után ismét örven-dezhetünk magyar püspökök látogatásának Rómában. 1948-ban éppen Dr. Hamvas Endre megyéspüspök járt utoljára az Örök Városban. Az eltelt esz-tendőkhöz sokszor gondoltunk vágyakozva egy ilyen mai napra. Szere-tett hazánkon kívül mi is igyekeztünk jó hírnevet szerezni a magyar név-nek és a magyar népnek. A külföldön élő magyar papság számos munka-területen fejti ki képességeit az Egyház és a haza javára. Magában Rómá-ban, pápai egyetemeken, szentszéki hivatalokban, lelkipásztori téren, kü-lönféle egyházi bíróságokon töltenek be állásokat. Zarándoklatok ugyan nem érkeznek, mindamellett a magyar apostoli gyóntatói tisztség szerepe ma sem szünetel. Mindenki, aki kint él, olthatatlan szeretettel gondol ott-honra, az otthoniakra és mindenki hivatásának megfelelően dolgozik a ma-gyarságért. Főpásztorainknak hűséget és szeretetet ígérünk. Kérjük őket, tartsanak meg minket szeretetükben.”

Az üdvözlő beszédre Hamvas Endre csanádi püspök válaszolt. Köszönetet mondott a találkozás örömszerzéséért és biztosított mindenkit a szere-tet kötelékének a fenntartásáról.

+

Scheffler János szatmár-nagyváradai püspök 10 éve halt meg a nagyenyedi feyházban. Bernard J. Sheil csikágódi érsek az évforduló alkal-mából ünnepélyes requiemet mondott.

+

A néprajzkutatók Kúnszentmiklóson találtak egy 74 éves embert, Szap-panos Lukácsot, aki még el tudja mondani ősi kún nyelven a Miatyánkot. A velencei kódex, a Codex Cumanicus őrizte meg az utókor számára több más vallásos tartalmú szöveggel együtt az ősi kún nyelvnek ezt a hiteles emlékét. Szappanos Lukács a kódex szövegétől kissé eltérő kiejtéssel mon-dja el kún nyelven a Miatyánkot. Az Észak Kaukázusban, Nalcsikban, a magyar rádió adását meghallották és megértették az ima szövegét. Egy kis népcsoport, a kumikok, néhány ezren, még ma is ezen a nyelven-be-szélnek. Az Úr imádságának a segítségével találta meg ez a kis nép ezer évvel ezelőtt nyugatra vándorolt rokonait.

+

A Szent István Társulat kiadásában most jelent meg Liptay Györgynek „Zsoltárkulcs” című több mint 600 oldalas műve, a zsoltároskönyv szó-kincsének és kifejezésanyagának a latin-magyar gyűjteménye.

### Scitovszky János püspök

pécsi püspök megtámadtatása és prímási kinevezése  
1849-ben

„Fő-Méltóságú Herczeg Scitovszky János úr, Magyarország Prímása” érdekes levelet kapott 1851. február 16-án nagyságos Bogyay Lajos, császári és királyi kormánybiztos, Zala megyei főnök úrtól. A levél így szólt:

„A gyászos emlékü forradalmi korszak végvonaglásában Főméltóságod magas személyén némelly vakmerő túlbuzgók által elkövetett erőszakos merény keserű érzéssel lepte meg minden jó érzelmű honfi keblét, s ez annyival sújtóbb lón reám nézve, minthogy Zala megyének fiai közül aljasultak le némellyek s rabló módjára orv-kezeiket Herczegséged magas személyére tenni elég galádok voltak. A magas kormány által e megye kormányzásával megbízva első teendőim közé számítottam e galádság kipuhatolásával a tetteseknek nyomára jönni s őket a büntető igazság kezei közé szolgáltatni, de minden felhasznált erély mellett is csak a múlt hó elején sikerült a főcinkost kézre keríteni, kinek vallomása után a másik két gonosztevőnek nevei is már tudva vagynak.

A ténynek körületi Főispán úr ő Méltóságához lett feljelentése után e helyről nyert utasítás nyomán vagyok hátor Fő Méltóságodat mély tisztelettel felkérni, hogy az elkövetett merény érdemében a körülményes adatok közlésével engem értesíteni kegyeskedjék:

A gonosz tett elkövetésében mennyire volt Herczegséged magas Személye veszélyeztetve?

Követtek-e el a vakmerők valamely személyes sérelmet?

A vagyon-bátorság ellenében az érdekeltek mennyire vétkeztek?

Minthogy állítások szerint Fő Herczegségedtől nyert pénzt csak ajándékkép tarták, való-e ezen állítás?

Mely pontok értelmében Herczegséged kegyes nyilatkozatát legmélyebb tisztelettel kikérve fogadja Fő Méltóságú Herczeg őszinte hódolatom nyilvánítását. - Bogyay Lajos sk.” (Prímási Levéltár. Archivum Eccl. Acta Scitovszkyana. Cat. C. fasc. I. No. 740)

A prímás nem is késlekedett sokáig a válasszal. Már négy nap múlva, bőjtelő hó 20-án megküldötte a következő levelet, miután a fogalmazványt sajátkezűleg gondosan átjavította, kiegészítette:

„Nagyságodnak folyó hó 16-án 740. sz. a. kelt becses megkeresése foly-



tán nagyon szerencsém ezennel a kérdésben forgó megtámadtatásom rövid vázlatát adni.

1849-ki Április Hó 26-kán reggeli fél hat óra körül Nagy-Kanizsáról - hol éjjeli szállásom vala - Ranolder János akkori udvari kanonokkal posta lovakon kiindulván már jó órát haladtunk, midőn egy utánunk jövő, s elénkbe nyargaló köcsiről 4-5 felfegyverkezett egyént leugrani s kocsinakat körülvenni, lovainkat megállítani rémülettel tapasztalánk. Tüstént legényemet, ki a kocsi előbakján ült, tulajdon szekerekre parancsolván egy közülök melléje ült, ők pedig Kossuth guerilláinak, s elfogatásomra, a fölkelő táborhozi kfsértetésemre kiküldötteknek állták magokat s ezen céljaik kivitelére kész erőszakoskodásukat fölfont puskájuk csőinek ránc szegezésével tanúsították. Majd az úrról, melyet követni szándéklottam, nyilatkozatom ellen, ugyan azon postalovakon (mennyire emlékezek) Rajk nevű falúba vittek, s a Hg. Batthyányi egy főtiszte házánál leparancsoltak és egy szobába utasítottak s az ajtó eleibe állított fegyveres férfi által őriztettek.

Be jöven közülök 2-3 kijelentették, hogy minden poggyászaikat meg kell vizsgálniok s frásaimat a Kanizsán összevitt I. (Itélő) Székhez vinnők.

Ennek utána kocsimról minden ládákat behozván, mindent fel kellett nyitni - ki szedvén minden irományaimat összeszedvén nékiek által adni s ezeket közülök ketten v. hárman (úgy mondták) megvizsgálat végett Kanizsára vitték.

Ezek után azon házban lakó egyént megkértem, hogy számomra rövid ebédet készítsen, kinek szobájába bemenvén, a két rabló velem az asztalhoz ült s evett, az előszobában hagyván fegyverüket.

Dél után az udvarra is kibocsáttattam ugyan, de soha ór nélkül nem hagyattam. Alkalmam lévén kanonokkal szólni, meghagytam, hogy akár mi áron váltsuk meg magunkat, mert a huszárom megsúgta, hogy megölni készülnek s néki egy aranytányért ígértek. Kanonokom s köztük folyt egész estig az alkudozás, azonban vissza jött egy irományaimmal, melyeket szobámba beküldött azon jelentéssel, hogy az ítélet későbbben jövend. Végtére mintegy 8-9 órakor este a szabadulási váltságdíj fölött folytatott egyezkedés úgy dűlt el hogy az ötezer pengőforint helyett, melyeket sokáig sürgettek, kétezer pforinttal megelégedtek - ezeket felvették és elmentek. Én pedig ott töltvén az éjjelt, korán reggel Sz. László felé vettem utamat.

Mi már a fölvetett kérdéseket illeti: személyem mennyire lett légyen veszélyeztetve? - részint az előadottakból kitetszik - részint abból ki fog világlani, mint Sterz János akkori (most Pécsen a püspöki lakban lakó) huszárom, ki előtt szabadabban nyilatkoztak a támadók, vallani fog.

A fölhozottakon kívül egyéb személyes sérelmet nem követtek el, sőt velemi beszédközben megexcellenciáztak.

A 2000 pforint nem ajándék, hanem hosszas alkudozások által megállapított váltságdíj volt.

Egyébként ezennel kinyilatkoztatom, miként az az erőszakoskodóknak megbocsájtván ellenük semminemű követeléseket támasztani vagy föltartani számdékomban nincsen.

Végre. . . \* (Primási Levéltár. Arch. Eccl. Acta Scitovszkyana. Cat. C. fasc. I. No. 680/1851)

A levél nemcsak tartalmánál fogva nyújt érdekes bepillantást a korabeli eseményekbe, hanem Scitovszky egyéniségére is bőven enged következtetni.

A hagyományos eddigi történetírás túlzottan sötét színekkel ecsetelte a prímás személyét, magyar-ellenes beállítottságát, forradalomellenességét, ami pedig nem felel meg a történelmi hűségnek. Erre már Hermann Egyed is rámutatott (A magyar katolikus papság az osztrák katonai diktatúra és az abszolutizmus idejében. Gödöllő. 1932), míg osztrák részről Max Hussarek (Die Verhandlung des Konkordats vom 18. Aug. 1855) említi. Mert tagadhatatlan ugyan Scitovszky császárhű beállítottsága, de ugyanakkor kétségsbe nem vonható a jelen esetben is megnyilvánuló mindenkinek megbocsátani és segíteni kész jóindulata.

Scitovszky e megtámadtatásakor oldalkanonokja, Ranolder János, a későbbi veszprémi püspök társaságában Bécsbe igyekezett. Ott ugyanis ápr. 30-tól jún. 17-ig az osztrák püspökök püspökkari értekezletet tartottak, amelyen mint megfigyelő vett részt Scitovszky pécsi és Haulik György zágrábi püspök.

Scitovszkyt a tárgyalások menete nem nagyon érdekelhette, mert iratai közt rávonatkozó feljegyzések nincsenek. Csak az értekezlet könyomatos határozatai találhatók meg és egy névsor, a megjelentek nevével, rangjával, püspöki székhelyükkel. Ez viszont annál fontosabb. Mindeneségység név ceruzával van megjelölve, megpipálva, amely azt jelenti, hogy felvette velük a személyes kapcsolatot. Mert bámulatosan értett minden helyzet kihasználásához. Nemcsak úti élményét, menekülését beszélte el, hanem hatásosan maga mellé állította az ott összegyűlt főpapokat. Megnyerte rokonszenvüket s nyugodtan dolgozhatott régi álma megvalósulásán: a prímási szék elnyerésén.

És Scitovszky ebből a szempontból is valóban ügyes diplomata volt. Pápi pályafutása törés nélkül felelt fölfele. 1785. november 1-én született Bélán, Abauj megyében, ahol apja kántortanító volt. A főlemit Jolsván, a gimnáziumot Rozsnyón végezte. 1804-ben lesz rozsnyói kispap, 1808-ban

már a szépművészet és bölcelet doktora és 1813-ban a pesti egyetemen a teológiai doktorátust is megszerzi. 1809. nov. 5-én szentelik áldozópappá s mindjárt a rozsnói liceumban a matematika és a bölcelet tanára, 1811-ben Rozsnón teológiai tanár, 1824-ben ugyanott kanonok, 1827. aug. 17-én rozsnói megyéspüspök, ahonnét 1838. nov. 19-én átment a pécsi püspöki székre. (Mendlik Ágoston: IX. Pius római pápa és a magyar püspöki kar, Pécs 1864, 35-39)

Ez a nagy pályafutás természetesen titkokat is rejt magában. Scitovszky pl. nemességét püspökkinevezésekor szerezte meg. Még 1861. ápr. 19-én is azt írta neki egyik ismeretlen tisztelője, hogy „egy nagyonis elviselt magyar ágens”, Légrádi 1000 forintot akar kizsárolni egy Scitovszky-levéllal, amelyben Zsófia főhercegnőtől kanonoki stallumért esedezik még teológiai tanár korában. Valamint Szántófy Antal kanonok „birtokában volna két nagyon kompromittáló levélnek, melyeket Eminenciád őhozzája a forradalom idejében sajátkezével frott.” (Prímási Levéltár. Arch. Eccl. Acta Scit. Cat. C. Fasc. VIII. sine No. - Scitovszky különben mindenütt tartott fizetett ügynököket szolgálatában, így Bécsben is.)

A prímási kinevezéshez az alkalom kitűnőnek mutatkozott, mert a kinevezett prímás, Hám János elvesztette a kamarilla bizalmát (hiába fogadta az új császár, Ferenc József tüntető szfévellyességgel Olmützben), míg ő nagyon ügyesen viselkedett a forradalom alatt. Most Bécsben sikerült teljesen megnyerni Bach, a mindenható miniszter kegyeit, amiben bizonyára jelentős szerepet játszott megtámadtatása és menekülése is. Az bizonyos, hogy amikor a püspökkari tanácskozások után 1849. július 17-én Hám János szatmári püspököt az esztergomi érseki és prímási kinevezésről lemondatták, még ugyanaznap Bach miniszter megtette a császárnak előterjesztését, amelyben egyedül Scitovszkyt javasolta. A császár azután 21-én Schönbrunnban valóban ki is nevezte prímásnak.

Scitovszky - aki közben visszatért székhelyére - volt olyan óvatos, hogy előbb tiszta levegőt teremtett magának. Még Hám lemondó levelének másolatát is megszerezte. Ezt különben Bach küldötte el neki felterjesztésével együtt, amikor 28-án a kinevezésről értesítette. Az előterjesztés így szólt:

„Legkegyelmesebb Uram! - A magyar birodalmi prímássá kinevezett szatmári püspök, Hám János felszólított, hogy ezt a méltóságot és a vele kapcsolatos anyagi javakat Felsőged lábaihoz helyezze. Ő ezt minden további nélkül megtette, és a kívánt kérvényt, a mellékelt feltétel nélküli lemondást bemutatta, aminek tartalma ellen nincs mit kifogásolni.

A prímási méltóság visszaadása által Felsőged abban a helyzetben van,

hogy a magyar prímás kijelöléséről mind az állam, mind az egyház javára és boldogulására magas bölcsesége szerint akadálytalanul rendelkezhetik.

Mivel egy prímás helyzete Magyarországon mindig nagy egyházi és politikai tevékenység kiindulópontja volt, és minthogy jelenleg is tőle kell kiindulnia az első kezdeményezésnek az egyházi és állami kapcsolatok új-járendezésére, azért a személy kijelölésekor a legnagyobb elővigyázatra van szükség. Az egyház és állam a jelenlegi feldúlt és végzetes helyzetében a kormány csak akkor lehet nyugodt, ha a prímásságot egy olyan ember kezében tudja, aki teljes biztonságot nyújt arra nézve, hogy ő az ügyeit rendíthetetlen hűséggel szolgálja, és aki képes jellemével, rátermettségével, tudásával, személyes súlyával és tekintélyével ezt erőteljesen előremozdítani s erre nemcsak kész, hanem képes is. Egy ilyen főpapot, aki ezeknek a feltételeknek tökéletesen megfelel, szabadjon nekem a pécsi püspök, Nagy-kéri Scitovszky Keresztelő János személyében Felségednek tiszteletteljesen bemutatni. Ő tanultságával, valláshű életével, komoly jótékony lelkületével, rendíthetetlen hűségével Felséged és a legmagasabb császári ház iránt, nemkevésbé kemény bátorságával annak megvédésében, amit igaznak ismert fel, nemes családi származásával nagy becsben áll az országban. Hatvanadik életévét alig lépte túl, jó egészségnek örvend, mely hosszú időre szóló erőteljes tevékenységet enged remélni. Magyarul, németül, szlávul (ti. tótul) beszél. Szellemének és szívének említett előnyei okozták, hogy a minisztérium már most is igénybe vette tanácsát az elintézett püspöki székek közeli betöltésénél, ezek kijelölésében, amit ő különben éppen olyan nagy elővigyázattal, mint kelendő tapintattal tett meg.

Mivel a jelen esetben további javaslat nincs előírva, hiszen elég hogy IV. Hadrián pápa mondása alapján - „Volo dare homines beneficiis, non beneficia hominibus” (a javadalmaknak akarok embert adni, nem az embereknek javadalmat) megtaláltuk azt az embert, akiben megvannak az előnyös feltételek, hogy a prímási méltóságot az egyház és állam javára betöltheti és be is akarja tölteni, azért engedtessek meg nekem, hogy a jelenlegi magyar hierarchiát, amely sem állását, sem hivatását nem töltötte be kötelessége szerint, hallgatással mellőzzem. Hiszen a két utóbbi prímási kinevezésnél szóba hozott főpásztor, gróf Nádasdy Ferenc és Palugyay Imre is ugyanolyan hibákban leledzenek, mint a többiek, ha nem nagyobbakban. Lonovicsról Felséged máris döntött. Így a legalázatosabb javaslatra szorítkozom: hogy Felségedet arra indítsam, hogy a pécsi püspököt, Nagykeri Scitovszky Ker. Jánost esztergomi érsekké és Magyarország prímásává kinevezni méltóztassék.”

Bach a felterjesztést a kinevezéssel és saját jókívánásaival együtt azal küldötte meg Scitovszkynak, hogy tüstént utazzon fel hozzá Bécsbe. (Prímási Levéltár. Arch. Eccl. Acta Scit. Cat. C. fasc. V. No, 2) Együttal a kinevezésről a teljhatalmú polgári helytartót, báró Geringer Károlyt is értesítette. (Országos Levéltár, K. K. Stadthaltere i für Ungarn, 1849. Geringeri Lvtár. 686. lt. sz.)

Az ember ezek után azt hinné, hogy Scitovszky azonnal útnak eredt és hódolattal köszönte meg Bach kegyességét. Pedig nem úgy tett. Csak aug. 6-án írt levelet a mindenható miniszternek, amelyben elnézést kér a késedelmes válaszáért: a posta 8 napot késett és betegségére való tekintettel az utazás alól egy heti haladékot kér. Scitovszky ugyanis értett hozzá, hogy semmit el ne siessen, semmit el ne áruljon. Ugyanebben a levélben pl. azt írja: „egész bensőm megrázkódott a gondolatra: most ebben a viharos időben... ezt az igen magas, fontos méltóságot magamra öltetni.” Majd tovább: „Adjon a mindenható Isten erőt nekem, hogy legalább részben megfeleljek hivatásomnak, hogy a közjót előmozdíthassam”. (Prímási Levéltár Arch. Eccl. Acta Scit. Cat. C. fasc. V. No, 2)

Scitovszky tehát a prímási méltóságot azzal az előre megtett ígérettel vette át, hogy új alapokra fekteti a magyar egyházpolitikai életet. Ebben az értelemben válaszolt a polgári helytartónak, Geringernek is aug. 25. -i jókívánásaira: „A Mindenható hallgassa meg Méltóságod őszinte jókívánatait és a magyar katolikus egyház újjászervezésére adja meg bőszéges áldását.” (Országos Levéltár Geringeri lvt. KK. Stadthaltere i für Ungarn 1849. 1849/1470. sz.)

A prímási kinevezést Haynau is sietett szegedi főhadiszállásáról hírüln adni magyar, német, horváth nyelvű falragaszok útján aug. 3-án. (Egy példány van a Scitovszky iratok között. Prímási Ltár, Acta Scit. Cat. C. fasc. V. no. 2) Ez pedig jellemző az önkényuralomra, mivel ekkor még meg sem történt a szentszéki megerősítés. Ezt Scitovszky csak aug. 26-án kérte a Szentatyától e szavak kíséretében: „timor et tremor veniunt super me - ne deficiam in via!” (Prímási Lvt. Arch. Eccl. Acta Scit. Cat. C. fasc. I. No. 1011/1853)

Scitovszkynak egyébként magyar érzelmét - tót származása ellenére - nem lehet kétségbevonni. Dr. Teleki József, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke, 1853. márc. 18-án írja: „A tudományok magyar nemzeti Academiájának Igazgató Tanácsa ismerve Eminenciádnak a nemzeti nyelv és tudományosság iránti buzgó szeretetét... megürült igazgatói tagi helyére... Eminenciádat választotta el.” Mire a prímás válaszában többek között ezeket írta: „Ami a magyar tudományosság és irodalom pártolását és előremozdítását illeti, ettül igénybe vett segédkezemet soha megvonni

nem fogom. . . " (Prímási Lvtár. Arch. Eccl. Acta Scit. Cat. C. fasc. I. no. 1011/1853)

Az új prímásnak mindezek után csak a jókívánságokat kellett fogadnia. Elég sokat is kapott, főként az osztrák püspököktől. Különösen meleg hangút Schwarzenberg herceg, bíboros, prágai érsektől és Rauscher bécsi érsektől. 1852-ig mint adminisztrátor a pécsi püspökséget is megtartotta, hogy az esztergomi bazilika építésére nagyobb anyagi fedezete legyen. Prímási fényes székfoglalását azonban csak 1850. jan. 6-án tartotta meg. Erről beszámol a Religio 1850. jan. 10. -i száma.

A reprezentációhoz Scitovszky nagyon értett. Határozott fellépése, nagyvonalú egyénisége, pompaszerelete mindenütt feltűnést keltett és idehaza, de főleg külföldön olyan megbecsülést szerzett magának, mint magyar egyházfejedelemnek, amelyet csak kevés elődje tudott magának kivívni. Bíborosi kinevezésekor (1853. márc. 7) nemcsak az ország előkelői, főpapjai, az osztrák püspökök gratuláltak neki, hanem csaknem valamennyi bíboros, lett legyen akár európai, akár tengerentúli; III. Napoleon és felesége, a spanyol király, Viktor Emmanuel, a bajor uralkodó és mások.

De hogy a nagyvonalú élet mellett egy hívő az esztergomi vármegyeház két szentképét siralmas állapotban látja, abban nincs semmi különös. Mint írja: „Ezen hanyagság Eminenciádat bélyegzi, ki olyan felesleges fényűzést vész, amit sok elhagyott árvák és özvegyek valóban sinlenek.” (Prímási Lvtár. Arch. Eccl. Acta Scit. Cat. C. fasc. VIII. 1861. ápr)

De hogy a névtelen levélírónak sincs egészen igaza, azt az esztergomi bazilika máig is fényesen igazolja.

Adriányi Gábor

---

Kedves Főtisztelendő Úr!

A „Magyar Papi Egység” folyóiratáért az 1962. évre kijelölt négy intenciót szívesen vállalom. A szeretettel megírt cikkekért hálás vagyok, munkájukat nagyra becsülöm. Kár, hogy a brazilok magyarul nem értenek. A gombamód elszaporodott, össze-vissza szerkesztett hitbuzgalmi lapocskák összehasonlítása révén tanulnának valamit. Sajnos, a litografált oldalakat én sem olvashatom lámpafénynél. Pedig mennyi „puncta”-anyag van bennük! Isten adjon a kiadónak több anyagi erőt.

Braziliában alig van néhány magyar pap, de mind érték. A pannonhalmi bencések gyönyörűen összetartják a magyarság elitjét. Jól esik hallani ezeket a magyaroknak is a szép véleményét a „Magyar Papi Egység”-ről.

Krisztusban szeretettel a nyolcvanéves

Dr. Wild Endre minorita v. OFM Conv., Igreja de S. Francisco de Miss.

## MOSOLY APOSTOLKODÁS

Hogyan kerültem Japánba?

Hol is kezdjem?

Még Turinban hallottam teológiai tanulmányaim alatt egy rionegrói szalézi misszionárius beszédjét. Kedvem lett volna mindjárt vele menni, hogy ott dolgozzam. Prófétáskodó álmok!

1935-ben hallok az esztergomtábori lelkigyakorlatunkon tartományfőnökünk - jelenleg a Szalézi Társaság egyetemes lelkiigazgatója - Antal János atyánk szavait: „A főelőjárók misszionáriusokat keresnek. Bárkit elengedek. Tudom, egy misszionáriust a Gondviselés három más hivatással pótol.”

Beadtam a kérelmem. A kérdésre „hová?”, három pontban feleltem: 1.) a braziliai magyarokhoz, - köztük nem kell 42 éves fejjel új nyelvet tanulnom - 2.) a braziliai „vadakhoz”, - náluk talán 6-800 szóval is boldogulok, a hivatalos nyelvet, a latin-olasz-ronok portugált nem sok tördéssel elsajátíthatom; 3.) ahová az előjárók küldeni akarnak.

Egy év múltán hivat Antal atya és közli: „Kérelmed teljesül. De nem oda kerülsz, ahová te kérted magad, hanem...” - szavába vágtam: Japánba! - „Igen, oda.”

Ez volt kinemmondott titkos vágyam. Még kisdíákkori csodálatom és szeretetem tárgya. Akkor láttam Késmárkon az orosz-japán háborúnak még néma, de annyira beszédes filmjét. A mokány japán katonák hősiességét ezer veszély közepette mutatta be. Port-Artur ostromát, ahol a híres parancsnok két fiát áldozta fel a haza oltárán. A japánok váll-vállon mászták meg, hullahegyeken ostromolták a falakat. A csatamezők mély gödörökkel voltak tele, bennük hosszú, hegyes cövekek: azok nyársalták fel az oda bezuhant katonákat. Sohasem tudtam felejteni... Később olvastam: a japán nép az ázsiai népek (szemita, indo, maláji stb.) között a legközelebbi rokona az uralaltáji magyarnak, s a magyar a finnekkal és egyes kisebb oroszföldi törzsekkel az európai (latin, germán, szláv stb.) népek közt a japánok egyetlen rokona.

De hogyan kérjem magam közel félévszázados fejjel Japánba? Nem vakmerő bizakodás, beképzeltség, szinte istenkísértés arra gondolni, hogy még megtanulhatom a nyelvét: azt az őseredeti „yamato”-ból és a kínai

eredetű szavakból alkotott nyelvüket, nem egy, hanem háromféle frásukkal, sokezer frásjegyükkel?

Az engedelmesség jegyében mégis kettőzött örömmel indultam 1936. szept. 23-án a Délivasutról Turinba és onnan az ünnepélyes, felejthetetlen misszionárius-bűcsúztatás után Brindisiből a Viktória hajón Japán felé. - A vonatunkon zsidó ifjak-leányok utaztak Palesztinába. Sokan kísérték ki őket az állomásra. Akkor persze nem gondoltam, hogy 22 év múlva a már kivívott, megalakult Izrael államukban tanúja lehetek a csodálatos fejlődésnek és munkájuknak, amit honfitársaikkal új hazájukban végeztek. (Reméljük, erről a kalandról még bővebben ír a szerző. Szerk.)

Útitársam és kiségtőrendtársam Nagy József volt, aki azóta Japánban kitűnő nevet szerzett, a nyomdász- és szedőmesterségről nagy szakkönyvet írt, - úgy tudom - az elsőt japán nyelven. A hajóúton Singapurban elvesztettük csoportvezető fejünket: a kínai partraszálló vízum megszerzésére szállt ki. Hajónk egy órával előbb indult, hogy a velünk utazó olasz követ idejében érkezhessék Manilába az ünnepélyes fogadtatásra. Így mi „fej nélkül” utaztunk tovább. A partraszállás engedélyét repülő hozta utánunk Shanghaiba, ahol hajót kellett váltanunk. Fejünket csak Tókyóban kaptuk vissza, ahová nov. 24-én érkeztünk.

Shanghaiban a híres emberbarát és szentéletű Lo-Pa-hong meg két fia ministrált szentmiséinken és vendéglét meg sokfogásos kínai reggelivel. Lo-Pa-Hong később merénylet áldozata lett. Az égben bizonyára számos lelki fia fogadta, akiket nagy intézeteiben és többezerágyas kórházaiban mentett meg az örökélet számára, avagy a vesztőhelyen a kivégzés pillanatában keresztelt meg a közeli nantaoi fegyház udvarán.

A japán nyelv elsajátítása. Magyar-japán kultúrkapcsolat.

Japánban a studentátumunkban, ahol latinul-olaszul filozófiát, matézist és egyháztörténelmet tanítottam, napontként három órát volt szabad japánul tanulnom a kínai eredetű jegyeket. Több megárgathatót volna, amint meg is ártott némely túlmohó tanulóknak. Volt akinek félévig nem volt szabad tanulnia, még olvasnia sem, olaszul sem.

Egy év alatt tanítómmal, Maeda úrral átvettem az elemiiskolák hat osztályának az olvasókönyveit közel 2000 jegyével. De szomorúan tapasztaltam, hogy a hároméves kisnebuló jobban beszélt, többet értett, pedig egy jegyet sem tanult, egy könyvet sem olvasott... Sebaj! Többszöri csüggedés és új nekilendülés után törtem magam előre a kínai jegyek dzsungeljében... Karácsonyra bemagoltam Momotaró épületes meséjét: hogyan



győzte le és foglalta el az Ördögök szigetét. Jó mesterem segítségével írtam és felolvastam a szentbeszédet is három hónap után, de a rádiót még hat év múlva sem értettem, bár már sikerült úgy-ahogy beszélnem, gyónatnom.

Tókyóban megismertem Imaoka Dzsucsiró urat, a külügyminisztérium tisztviselőjét, aki 9 évig volt Magyarországon. Megszerette népünket, nyelvünket, könyvet írt magyarul róla. Ez az ismeretség döntő befolyással volt arra a tevékenységre, amely az intézetünk napi- és órarendes munkáján kívül folyt és amely éppen a Magyar Papi Egység érdemes szerkesztőjének érdeklődését felhívta és arra indította, hogy e sorok írását kérje. Imaoka úrral és Habán Jenő követségi sajtómegebizott, egyetemi m. tanár, valamint Metzger Ferdinánd sajtótudósító urakkal a magyar követ elnöke alatt a magyar-japán kultúrkapcsolatok jegyében kezdtünk dolgozni. Megalapítottuk a Japán-magyar ifjúsági kultúrkapcsolatok társaságát. Ennek keretében terjesztettem be egy tanulmányt e kapcsolatok fejlesztéséről: ifjúsági könyvek fordítása, cserélése, üdvözlő beszédek, himnuszok, énekek két nyelven való vétele és cserélése, rádióbeszédek, levelezési kapcsolatok elősegítése, kis és nagy szótárak készítése; diákcsere, látogatások, stb.

A japán történelem nagy alakjairól, a népszokásokról, mondavilágról szóló képes olvasókönyveket kezdtem fordítani és hazaküldeni, Metzger úr nagyszótáron dolgozott. Imaoka úr nyelvtant és kisszótárt adott ki, az Ember tragédiáját, és a János Vitézt fordította le. Évek haladtával Bangha Béla és Tóth Tihamér munkáinak a fordításába fogtam japán tanítóm és jó rendtársaim segítségével. A katolikus újságban magyar népi szokásokról írtunk.

Japánnak 1940-ben ünnepelt 2600 éves jubileuma alkalmából hirdetet nemzetközi pályázaton a „Japán kultúra elemei”-ről írt tanulmánnyal vettem részt olasz nyelven. Ezt Mgr. Cimatti stilizálta át és klerikusaink első japán fordítását két japán pap barátom csiszolta, végül tanítómesterem vetette pályaműhöz méltó papírra. Olaszul írtam, mert nem találtam magyart, aki az eredeti fogalmazás szövegének japánra való fordításában segített volna. Sem Imaoka, sem Metzger úr nem értek rá. - E tanulmányban többek közt a magyar keresztény nemzeti és a japán kultúra közös pontjait emeltem ki. A japán nacionalisták féltették a katolicizmustól a népi és nemzeti fennállást, a függetlenséget. Ezt igyekeztem alaptalannak mutatni a kicsiny magyar és ír nép ezeréves fennállásának a példájával. Persze a tanulmány katolikus jellege miatt nem nyerhette meg a túlzó és főleg katonai körök tetszését. Ők a 2600 éves japán állam létét és erejét a kínai-japán és az orosz-japán háborúk győzelmeire hivatkozva a százado-

kon át kipróbált és bevált császárímádás fanatikus követésére alapozták. Az 500 pályamű közül az első sikert egy másik magyar mű aratta hivatalosan, amely a sintoizmust magasztalta. - Művem célja az volt, hogy az eszme, az igazság ismertté legyen és erjesztést kezdjen. Ám Tókyó érseke és a japán Internunciatus, - ma Doi és Marella bíboros nem tartották időszzerűnek a mű kiadatását a háború forrongó napjaiban. Szerény megjegyzéseimre, hogy nem tartok a következményektől, figyelmeztettek: nemcsak magánszemély, hanem pap, az Egyház tagja vagyok és a következmények másra is kihathatnak. Jó papbarátom is meghajolt és elállt a közléstől.

A kultúrkapcsolatok jegyében Tókyó egyik legelőkelőbb, legnagyobb elemi iskolájában a kultuszminiszter ajánlatával japán és magyar üdvözlő beszédet, himnuszt tanfóttunk, vettük hanglemeze és küldtük haza. Rádióban üdvözlöttük az otthoniakat. Nyomatattunk „Levelet a Felkelő Nap Országából”, remélve erkölcsi és anyagi támogatást, rokonszenkveltést a japán-magyar ifjúsági barátság érdekében. Talán ez közelebb hozhatja a japán ifjakat a magyar keresztény szellem megismeréséhez és megkedveléséhez. És ekkor...

Kitört a Háború! - Mosoly - apostolság!

A magyar posta levélként kezelte a küldött nyomtatványt és vagy súlyosan bírságolva értek célhoz, vagy visszaküldték. Aztán megszaktadt az összeköttetés.

A japán hivatalos, főleg katonai körök ellenszenvvel kezelték a külföldieket. Korlátozták tevékenységi, mozgási szabadságukat is. A misszionáriusok működésében a császárímádásra alapított vak engedelmisségre, a hadi szellemre is kedvezőtlenül ható dolgot láttak.

Az ifjúságot az idegenektől való tartózkodásra nevelték. „Óvakodj a kémektől!” „Ne állj szóba velük!” Ha valaki azt kérdezi: hol van az apád? hány testvéred van? mit esztek otthon? az kémkedik: Japán katonai helyzetét, tartalékját, hadi készségét akarja tudni és az ellenségnek hírülni adni. A japán-magyar kultúrkapcsolatokból nem maradt más, mint csak magánkezdeményezésű, egyéni, a pillanatnyi helyzetből adódó és ahhoz alkalmazkodó lehetőség. Majd a háború után...

Reggelenként, amikor biciklin szentmisézni mentem, lehetőleg az iskolák közelébe vettem az utam. A fiúk az idegen, még hozzá feketeruhás-reverendás pap láttára elfutottak, elbújtak. Lehetetlen volt, hogy szóba álljunk egymással. De nem is akartam. Talán szfv- és lélekbéli kapcsolatba kerülhetünk egymással - amely a szemek és a j k a k n e m a m o s o l y á n keresztül keres és találhat megértést, rokonszenvet; gyanut,

félelmet, előítéletet oszlathat el? Hogy juthatnék a fiúk közelébe? Mit tegyek?

Jó édesatyám nagy, ezüst-aranyérmes bélyeggyűjtő volt. 25 év alatt 100.000 bélyeget áztatott, szárított és vizsgált át, nagyfőüvegejével ke-  
resve a specialitásokat. Ebből az átvizsgált anyagból küldözgetett nekem  
Japánba. Biciklin futtamban azokat szórtam a fiúkra és robotgattam tovább.  
Erre felfigyeltek, különös volt a sok repkedő „pillangó”. Először csak kí-  
váncsian nézegették, csodálták, ám nem mozdultak. „Lehetetlen volna  
a jeget megtörni?” Egy napon azonban megvárták, míg elég messze ke-  
rültem tőlük; félszemmél hátrakukkantva láttam, amit annyi ideje vártam:  
a fiúk előbújtak rejtekükből, a bélyegekhez sompolyogtak, szedegették...  
Nem röpiratok, nem is olvashatóak, frásuk is furcsa. Nincs mit félni tő-  
lük, hiszen csak apró, ártatlan, színes bélyegek, messzeföldről valók. A  
következő alkalommal már nem futottak el: kapkodva, vetélkedve sze-  
degették a kis apróságokat. Még láttamra is. Rövidesen már elém siettek,  
lesték, kérdezgették, ki vagyok? Persze nem álltam meg. Ám a biciklin  
hátlapján ott látták intézetünk nevét japán „katagána” frással: Don Bosco.  
Ezután már ezzel a kiáltással futottak felém, sőt utánam is: Don Bosco!  
Don Bosco! Fátyolos lett a szemem. Amikor rájuk néztem, örömmel, há-  
lással, vidáman, bizalmasan mosolyogtak: az előítélet, a gyanú, a gyű-  
lölet jege megtört, felolvadt. Már nem voltam mumus, szörnyeteg. A  
szemek, a mosoly néma szaván értették meg egymást. Az ő örömük volt  
az én nagy örömöm. Így mentem el több iskola mentén. Ha megálltam  
egy pillanatra az udvar kapujánál, hozzám futottak - a tanfőök nagy cso-  
dálkozására és egyesek megrökönyödésére. Olykor behívtak az iskolába is.  
Jelen lehettem az előadáson. Megcsodáltam fegyelmüket. - De nem eről-  
tethettem ezeket a kiváltságokat. Tartottam a gyanú, féltékenység ördög-  
től. Valóban: egyszer észrevettem, hogy a fiúkat eltiltották tőlem. Be-  
mentem az igazgatóhoz és tisztelettel kérdeztem: miért idegenkednek tő-  
lem? Elismerjük, - válaszolta - hogy meg tudja nyerni az ifjúságot, de  
mi célja van vele? Semmi rossz, - mondtam -. Örömmel látom a fiúk  
örömét, szeretem az ifjúságot. Rendalapító atyánk példája, öröksége ez.  
- No de mégis... Megértettem, a fiúk már nemcsak az övék kizárólagos-  
an, mert tudnak másnak is örülni. Barátságban váltunk el. De a rokon-  
szenv közeledett a napi politikától, idegfeszültségtől, hadi helyzettől meg-  
szabott határig.

Egy napon meghívót kapok a kerületi rendőrségre. A központ-  
ból két nagyember jött kihallgatásomra. Négy óráig faggattak. Gondoltam,  
miért. Azt akarták tudni, kém vagyok-e? Mit akarok a gyerekekkel? Mi  
a politikai nézetem, a hadi helyzetről való véleményem, mit szólok a csá-

szárimádásról? „A császárt, - a Tennőheikaát” tisztelem, részletekre nem terjeszkedhetem. Nem beszélem úgy a japán nyelvet, hogy e fontos kérdésről hibátlanul felelhessek. Önök sem értenek meg engem. A hadi helyzetről azt tudom, amit a helyi újságok mondanak. Bámulom a japán katonák hősiességét, sikereit. Imádkozom értük. Ami a fiúkat illeti, mi rossz van abban, hogy szeretem az ifjúságot? Örülök örömeimnek.” Volt, aki a szeretem szóra nevetni kezdett. Sajnos megértettem: a szereteten mást értett, mint mi a keresztény erkölcs szerint. Ám itt is, négy óra után jóviszonyban engedtek haza, de a mosolybeli, néma kultúrkapcsolatnak vége lett. Megvígasztalt, hogy a céloim elértem: a fiúk - még pedig sokezeren láthaták, hogy a feketeruhás idegen nem olyan mumus, mint amilyenek mondták. Az a misszionárius-szenkijósi nem olyan szörnyeteg, akitől félniük kellene.

Hogy minek mondták és mennyire ijedeztek tőle, azt az egyik napon szemléletesen tapasztalhattam. Történetesen az egyik iskola mellett karikáztam el. A hazatérő fiúk rémülten futottak előlem. Nem engedhetem, - gondoltam - hogy e félelem a szívében maradjon. El kell érnem őket, hogy lássák, nem vagyok veszélyes számukra. Gyorsítottam, a fiúk pedig még ijedtebben, jajongva rohantak. Megálltam előttük, szó nélkül félénk szemükbe mosolyogtam. Megkönnyebbülten viszonozták. - Később hallottam, mi lehetett rémületük oka: azt mondták nekik: e feketeruhás misszionáriusok nyájassággal, ajándékokkal rabolják el a gyerekeket, szemüket kiszedik és azzal gyógyítják a betegeiket. Persze mi is rémülten szaladtunk volna el ily szörnyetegek elől.

A háború tombolásával mozgási szabadságunk is korlátozódott. Példárá: szemem kezelése. (Félévig nem mondtam breviáriumot se.) A 20 kilométerre levő Yokohamába kellett mennem német orvosunkhoz. A helyi rendőrségelőírta: mikor, mely úton kell mennem és visszatérnem. A következő alkalommal már nem engedélyezték. Említettem követ urunknak: másnap rendőr hozta az engedélyt. Aztán újabb nehézséget támasztott a rendőrség.

Más példa. A kultúrkapcsolatok révén megismerkedtem egy japán családdal. Örömmel készültem meghívásuknak eleget tenni, amikor egy lapot kapok: sajnálják, de ne jöjjenek. A japán családok 18-18-as csoportokba „kumikba” vannak szervezve, felelős fejjel. Minden idegen látogatóról be kell számolniuk. Kémgyanús. Rendőr ellenőrzi őket. Ha nem jelentik előre a látogatást, a szomszédoknak kell tenniük: mindenki felelős mindenkiért. - E szervezés emlékeztet a 300 év előtti keresztény üldözés idejéből az ötös csoportokra. Ezzel a rendszerrel tudták sikeresen kiirtani a már milliós kereszténységet. Csak a szívek mélyén maradt meg az emlé-

ke és bukkant ki 200 év múlva az egész kereszténység csodájára és örömére Nagassakiban, ahol a 26 vértanú keresztje állott.

A kultúrkapcsolatok kapcsán egyik értékes emlékem: a minisztérium és az iskolavezetők jóindulata révén nemcsak adogathattam a fiúknak béléget, hanem magyarázhattam is. Így a turulmadaras-szentkoronás, a parlamentes-királyi palotás, a harcoló honvédes, arató, repülő, nagyemberes, Szent István jubileumos, Boldogasszonyt ábrázoló képeket. Ez utóbbiakat az akkoriban diák császárfinak, Akihito főhercegnek is felajánlhattam és örömmel hallottam: szívesen fogadta.

Búcsú Japántól. Az új haza: Kína felé...

1944-ben a szellemi és fizikai vesztégyár még érezhetőbben érvényesült. Ipariskoláink igazgatóját internálták, egyes rendtársaink már csak a közeli kórházat látogathatták. Minden külső tevékenység megszűnt.

Imaoka úr közvetítésével a Keio-egyetemen adhattam magánórákat a magyar nyelvből, egyetlen tanfolyamomnak. Ez a munka is megszűnt. Kultúrkapcsolati üléseket se tartottunk.

Ez időben ért a shanghai szaléziaknak és a magyaroknak sürgető meghívása. Segítséget kértek. Ott a japánok nem fojtották el az apostoli munkát, sőt elősegítették, éppen azon kultúrkapcsolati utak-módok jegyében, amelyekről a tanulmányomat beterjesztettem. Persze nem éppen a japán-koreai, meg a japán-kínai kultúrkapcsolatokra gondoltam.

A shanghai magyar konzulunk, Hudec László úr hívott meg a magyarok lelki gondozására. A szalézieket abban segíthettem, hogy a japán meg szálló hatóságok előírása szerint kínai kispapjainkat japán nyelvre taníthattam.

Igy értem 1944-ben Kínába, a „háború tartamára”... Közel 8 évi intézeti és üléstermi belső és uccai külső munka után, miután annyira-ameny nyire sikerült megtanulnom ezt a rettegett nyelvet, hogy belevágjak a még bonyolultabb, 4-9 tónussal beszélő, jó fület-hallást igénylő kínai nyelv tanulásába.

A nagy bombázások előtt két héttel utaztam el Japánból, búcsúztam zeg-zugos uccáitól, szalézi intézeteink, plébániáink immár elárvult falaitól, no meg hűséges, több ezer kilométert befutott biciklimtől és ütöttkopott reverendámtól. Szegény ruhám biciklin robogó-lobogó korában be-beakadt küllőkbe, láncba, fogaskerekbe, ki-kilyukadt, el-elszakadt és én Uram bocsá! örömmel nézegettem, gyógyíftgattam sebeit. Szinte szent büszkeséggel hordozgattam tovább foltozásból eredő „forradásait”...

A bombázások kellemetlenségeit már Kínában élvezhettem. Japánban már csak kém-számba mehettünk; rendtársainkat kitelepítették a hegyekbe,

ahol fűvet ettek világtól elzártan, elfeledten. Mi meg Kínában jó kavic-  
csos rizst, amit „piráta”=kalóz jötevők jóvoltából tudtak gondozóink elő-  
teremteni.

Itt hallottam meglepődve, hogy rendtársaim közül egyesek azt hitték,  
Kínába azért mentem, mert menekülnöm kellett, mint kémnek. Ez telje-  
sen téves: az egyházi és világi hatóságok tudtával és engedélyével indul-  
tam el, még a helyi hatóságokkal is jóbarátságban, akik azelőtt a japán-  
magyar munkáról nem akartak tudni. Szerencsére fiaimtól, akikkel csak  
néma kapcsolatban álltam, semmit sem hallhattak, ami kémgyanút táp-  
lálhatott volna. Békén hagytak. Különben se itt, de talán még másutt se  
lehetnék. Nem egy kém-gyanús tűnt el „öngyilkosság” látszatával. Persze  
a katonai rendszer itt se tréfált, mint egyebütt más keresztény országban  
sem. Létkérdésről, élet-halálról volt szó. Aki nem mérlegelte a határt,  
meddig mehet el a kémgyanúság veszélyes, aknázott területén, könnyen  
annak áldozata lett, ha tévedésből, ártatlanul is. Dehát ne „dramatizál-  
juk” a dolgokat. A végletek érintkeznek; ellenkezőjébe eshetünk: a ne-  
vetségességbe. - Lehet hogy egyesek dramatizálás nélkül is túlegyűgű-  
nek, egyszerűnek, lemosolyogni valónak látják ezt a „mosoly”-apostolko-  
dást. Különösen talán azok, akik a munka érdemét, sikerét a keresztelé-  
sek számában keresik. - Az élesztő és kovász munkája se látszik rögtön.  
Prohászka elmékedéseiben olvasom: ... „a betlehemi gyermek tette: el-  
változtatta a világot. Mint vízben a cukor, tűzben a vas, s a napsugár-  
ban a jég megolvad, úgy olvad el kezei között s édes tekintetétől a ke-  
mény, a jeges, a vasas világ... Ó Uram... folytasd művedet... bennem  
s körülöttem” (Elm. V. kiadás, 1930. 102. oldal) Őt követte Don Bosco a ne-  
velési módszereiben; az első lépés a lélek megnyerése az, amivel a fes-  
tők, szobrászok, írók Don Boscot jellemzik: Derűs, mosolygós arcával, jó-  
ságos tekintetével, amely bizalmat, rokonszenvet ébreszt.

Lehet, hogy valaki túlzottnak látja ennek a kihangsúlyozását. Igaz,  
túlzott lehet ama eredmények mellett, melyeket nagy anyagi áldozatok,  
könny, verejték s véráldozatok árán sikerült elérni. Elnézést kérek, ha én  
mégis a mosoly-munkát is jelentősnek látom. Az önszeretet sugalja ezt?  
Avagy a lelkek szeretete? Avagy mind a kettő? A jó Isten a megmondható-  
ja. Imát kérek, hogy bocsánatát nyerhessem s ő tegye jóvá, amit nem jól  
tettem.

Egyéb missziós munkákról nálamnál jobb, illetvekeesebb forrásokból nyer-  
hetnek olvasóink értesülést. A japáni háború előtti missziós munkáról, an-  
nak csodálatos fejlődéséről, a nehézségek leküzdéséről különösen Msgr.  
Cimatti, a japán szalézi tartomány alapítója s egyéb szaléziak. jelentései-  
ből a „Szalézi Értesítő”-ben tájékozódhatunk. A háború után a romokból

helyreállító, újrakezdett munkáról, a nagy fellendülésről szintén ő és utódai Don Tassinari és Don Dalkmann tartományfőnökök munkáiból, értesüléseiből nyerhetünk felvilágosítást. Nagy fellendülés, sok keresztelés a munka jutalma és eredménye, ha nem is számolhatnak be arról, amit sokan a császárkultusz megszűnése után reméltek ti. a japán népnek tömeges megtéréséről. A háború utáni munkának sajnos nem lehettem sem részese, sem tanúja ebben a túlhosszúra sikerült levélben nem részletezhető okokból.

Erdő Ferenc SDB

### EGYHÁZÜLDÖZÉS A MISSZIÓKBAN

Az Egyház életerős fáján folyton új hajtások sarjadnak a pogány országokban. Hogy mennyi ima-, ember- és anyagi áldozatba, főleg mennyi isteni kegyelembe kerültek ezek a hajtások, annak csak az Isten a megmondhatója. És most kénytelenek vagyunk látni, micsoda pusztítást visz végbe egyes friss, reményteljes hajtásokon az üldözés. „Singularis ferus depastus est eam.” (Ps 79.)

Nem régen csaknem 6000 pap, több mint 7000 szerzetes nővér, kb. 11.500 hitoktató dolgozott Kínában a megtérésén; az Egyház 216 kórházat, 254 árvaházat és 4446 különféle iskolát tartott fenn. És mi maradt meg ebből? A misszió anyagi alapjait tönkretették, a külföldi hithirdetőket kevés kivétellel egész Kínában üldözték, néptörvényszék elé állították, bebörtönözték, kínozták, sőt halálra kínozták vagy kiutasították őket az országból. 1944-től 52-ig 105 kínai papot öltek meg, 1954 végén 4-500 kínai pap színlődött az internáló táborokban. A meggyilkoltak vagy a kínzások következtében meghalt papok és világiak száma a következő években jelentékenyen növekedett. Egy 600 milliós állam harca ez egy alig 3 és fél milliós kisebbség ellen! Feltűnő volt az üldözöttek és megkínzottak hősiesség magatartása.

Észak-Koreában a háború előtt mintegy 30-40 ezer katolikus élt 55 pappal, 31 kiséfűtő testvérrel és 81 nővérrel.

Igen szépen virágzó missziós terület volt Észak-Vietnam. 1949 előtt a hitújoncokkal együtt 1,111,554 katolikust, 1036 bennszülött és 216 külföldi pap gondozott. Feltűnően nagy volt a bennszülött nővérek száma: 2236. Hogy mi maradt meg ebből a szép evangéliumi vetésből, egyelőre nem tudjuk.

Szintén igen nehéz, sőt üldözésszerű a helyzet Sudan-ban. Napiren-

den vannak a jelszavak: államosítani a misszió iskoláit, nem engedélyezni a külföldi hithirdetők beutazását; elfogni a bennszülött papokat, pán-izlámizmus! A papok és tanulók tiltakozása a vasárnap eltörlése ellen 2-12 évi börtönbüntetést vont maga után.

Ugandában egy állítólagos pápai parancsot terjesztettek, amely szerint, ha a választásokon a katolikusok győznek, az összes nem katolikus templomokat le kell rombolni. A katolikusok vesztek, erre a katolikus iskolákat és templomokat rombolták le.

Kongóban a Lumumba- és Gizenga-pártiak üldözték az Egyházat.

Ghanában nagy aggodalommal tölti el az Egyházat a szélső jobboldali politikai irány.

Egyiptomban rendszeresen elnyomják az Egyházat és iparkodnak a híveket az izlám igájába hajtani.

Ceylonban a püspökök az állammal szemben elmentek az engedékenység végső határáig. Elhatározták, hogy a katolikus iskolákat állami vezetés alá helyezik. A katolikusok nehéz szívvel engedelmeskedtek. Eddig az eredmény éppen az ellenkezője annak, amit vártak. Egy héttel a bizalmi nyilatkozat megtétele után a kormány törvényjavaslatot nyújtott be, hogy csak ott szabad templomot építeni, ahol félmérföldnyi körzetben legalább 250 híve van az illető hitvallásnak és ha egy mérföldnyi körzetben belül más hitközségnek nincs istentiszteleti épülete. Mit jelent ez a katolikus kisebbség részére, nyilvánvaló. Az iskolatörvény tervezete szerint az egykori magániskolák összes épületeit és ingatlanait kárótlás nélkül kisajátítják.

Krisztus titokzatos testében „ha szenved az egyik tag, valamennyi együtt szenved vele”. (1 Kor. 12, 26) Az egy Lumumba meggyilkolásakor felhördült a kommunista világ. Mennyit törődünk mi, szabad országban élő papok és hívek, üldözött hittestvéreink sorsával?

## MISSZIÓS HÍREK

### A BENNSZÜLÖTT PAPSÁG SZÁMA ÁZSIÁBAN ÉS AFRIKÁBAN

Püspökök	1941	1951	1959	1962
Ázsiában:	14	31	66	93
Afrikában:	2	2	33	48
Papok	1918	1949	1957	1959
Ázsiában:	919	3474	5553	6497
Afrikában:	90	1080	1811	2082



Szeminaristák 1961-ben	Ázsiában	Afrikában
Kisszemináriumok:	120	151
Kisszeminaristák:	7.366	15.586
Nagyszemináriumok:	34	35
Nagyszeminaristák:	2.608	1.825

### MISSZIÓS TEOLÓGUSOK

A nagy nemzetközi papnevelő intézetben, az innsbrucki Canisianumban, jelenleg 24 „színes” teológus készül a papi pályára. Hazájuk: Ghana, India, Kamerun, Korea, Macao, Nigeria, Fülöp-szigetek, Tanganyika, Uganda és Vietnam. A tanulásban jól megállják a helyüket és a nehéz német nyelvet aránylag gyorsan sajátítják el. Zord éghajlatunkat elég jól bírják. Valamennyiért jótévedők fizetnek; általában a Canisianum volt növendékei mint plébánosok hitközségeikkel együtt. Ezek legtöbbször németországi, vannak svájciak, osztrákok és amerikaiak is. A nagy nyári szünidőre a jótévedők meg szokták hívni pártfogoltjaikat.

### NÉMET KATOLIKUSOK A LATIN-AMERIKAI KATOLIKUSOKÉRT

A múlt év adventjében a német katolikusok az „Advent-akció” keretében kerekén 26 millió DM-ot gyűjtöttek a gyenge lábon álló délamerikai katolicizmus felsegítségére. A jelentős összeg főleg szemináriumok építésére és szeminaristák tanítására szolgál. Az akció költségén 500 teológus tanul. A gyűjtést idén is folytatják, úgyhogy minden délamerikai pap havi 50 DM többlet segélyben részesülhessen.

### KIÉ LESZ A JÖVŐ?

Naponkint mintegy 274.000 ember születik és 148.000 hal meg. Tehát a világ népessége naponkint 126.000-el szaporodik. Fel lehet tételezni, hogy 100 év múlva az emberiség száma megkétszereződik: eléri a 6 milliárdot. Milyen hitvallást fognak ezek követni? A népszaporulat Európában a legalacsonyabb: 10 ezrelék. A legnagyobb Afrikában, aztán Amerikában (főleg Délamerikában), Ázsiában, Óceániában. Afrikában és Ázsiában elég nyomorúságosak az egészségi állapotok. Ha azonban az egészségügy náluk is fellendül, a gyermekhalandóság sokkal kisebb lesz és így még sokkal nagyobb lesz ott a népesség szaporulata. Az Egyháznak óriási erőfeszítésre van szüksége, hogy a népesség szaporodásával lépést tartson.

B. M.

### ÖRÖMMEL CSATLAKOZOM

Kedves jó Páter!

A 20. számhoz csatolt lapot, amely imahadjáratra szólítja fel a magyarokat, megkaptam. Örültem, mert nekem is régi vágyam és gondolatom volt ez. Régebben mindennap teljes rózsafüzért mondtam el a miszsiókért. Amióta 1946 okt. 18-án a internáló táborból kiszabadultam, szándékomat megváltoztattam és a rózsafüzért édes hazámért ajánlom fel.

Igen sok O'Connell Dániel-re lenne szükségünk, aki az ő rendíthetetlen hitével küzdene a magyar szabadságért. Az ő rózsafüzéres hite vívta ki annak idején az írek szabadságát. Tíz évig küzdött az angol parlamentben. Barátja nagyon kevés volt, de hite annál nagyobb. Egyszer a parlamentben egy, az írek szabadsága ellen irányuló törvény fölött vitatkoztak. Keresik O'Connelt. Nincs sehol. Végre megtalálják egy magányos teremben: egy sarokban a rózsafüzért morzsolja. Izgatottan hívják, elmondva, hogy miről van szó. Ő csak ennyit felel: Hagyjátok befejezneni a rózsafüzért. Ez többet tesz Írország szabadságáért, mint valami főnkelt meggyőző beszéd.

Körútjain se uszította soha háborúra az íreket. Mikor több falu összejött, hogy őt meghallgassák, beszéde előtt kiadta a parancsot: Térdeljetelek le! A nép szó nélkül letérdelt, ő pedig elkezdte a rózsafüzért imádkozni. Az ima befejeztével, amikor a szegény üldözött nép az ima segítségével megerősödött, így szólt hozzájuk: Esküdjetek meg, hogy készek vagytok megvédeni apáink hitét és Írország szabadságát! A kezek mind felemelkedtek és egy szóval kiáltották: Igen esküszünk, hogy megvédjük! Hűek leszünk őseink hitéhez és hazánkhoz!

Joggal mondhatjuk tehát, hogy a rózsafüzér küzdötte ki az írek szabadságát és tartotta fenn a hitét. Ezt a hitet az írek mindenütt megőrizték.

Garcia Moreno, Equator híres elnöke, szabadkőműves ármány áldozata, munkásokat vitt le az Egyesült Államokból. Egyik napon meglátogatja őket. Beszél velük hazájukról és kérdi őket, szeretik-e a Szűzanyát? Valamennyien ráfelelik: Igen, szeretjük. Ha szeretitek a Szűzanyát mondja ő, bizonyára szeretitek a rózsafüzért is? És minden különös bevezetés nélkül elkezd a szentolvasót imádkozni velük. Azt hiszem a szegény munkások több vfgsztalást kaptak ezzel, mint valami anyagi ajándékkal

vagy szónoklattal. Azóta sorsuk is változott: Amerikában nem száműzöttek többé, hanem állampolgárok, de nem felejtették el hazájukat és valóságukat.

+

Bárcsak a mi magyar testvéreink is így bíznának a Szűzanya segítségében. Az írek szenvedéséből egy jókora darab nálunk is van Magyarországon. A győri székesegyházban a Szűzanya könnyezett az ő szenvedő gyermekeiért. Legyen erős a hitünk és megvéd minket is.

Ne felejtjük el soha, hogy a mi elődeink is Mária hű gyermekei voltak. Milyen szép lenne, ha minden magyar pap a szentmiseje után a hálaadási imádságok közé beiktatná gróf Eszterházi Pál imáját: „Ad Magnam Hungarorum Dominam”. Latinul ott van a breviárium magyar propriumában. Én mindennap elimádkozom. Ha sok is volt a munkám, ennyi időt mindig szakítottam. A szeretet mindig talál időt. Ez az ima valóban őseink hitét tükrözi. Náluk a hit nem külsőség, megszokás („mert hát pogány nem lehetek”), hanem meggyőződés volt.

A felhívási lap elején ott van Nagy-Magyarország s az ellenség a kőgyő képében: a rózsafüzér és a kard vágja el a kőgyőt. Nagyon találó. A mi őseink a rózsafüzérrel védték Nagy-Magyarországot, amelyet mi elvesztettünk, mert nem harcoltunk hittel, rózsafüzérrel. Félek megemlíteni, de tudom testvéreimtől, hogy a tiszték az orosz fronton káromkodással intézték a rohamot.

Emlékezzünk csak Szavojai Jenőre és Lepantóra. Nagy harc lesz mondták, mert a generális nagyon imádkozza a rózsafüzért. Hunyadi kardján is ott volt a rózsafüzér.

Gróf Eszterházy Miklós nádor 1645 szept. 11-én írja László fiának, a vezekényi hősnek, 15-ik születésnapjára: Kedves Fiam! Születésed óta naponkint elimádkoztam érted a rózsafüzért. Fogadd most el tőlem 15. születésnapodra ajándékul ugyanezt a rózsafüzért azon áldáskívánatommal, hogy a legbecesebb ünnepi ajándékot adja neked édesatyád. Te magad fogod ezentúl ugyanannak a tiszteletére imádkozni, akinek téged 15 év előtt szenteltelek.

Őseink Mária szeretők és tisztelők voltak. Ha mi őket utánozzuk, nem teszünk mást, mint igazi, valódi magyarok leszünk és őseink méltó unokái, akik nem szégyenlették, hogy magyarok, de azt sem, hogy Mária gyermekei.

Egy élő példa áll előttem. Pakisztánból sok katolikus jött át ide. Gomez, D'Costa, Rosario stb. portugál misszionáriusok által megtérített katolikusok. Négyszáz éves katolikusok. Nem cseréltek hitet... Mi tartotta meg őket annyi éven át? A rózsafüzér. Ha este az ő körzetükbe megyek az

utcán, minden házból hallatszik a rózsafüzér. A szabály, amely alól nincs kivétel: a vacsora kész, a család megkezdi a rózsafüzért, azután elmonja az esti imát és csak azután esznek, isznak és mennek aludni.

Egy másik példa. A mi aspiránsaink Kerala-ból valók. Szent Tamás keresztényeinek leszármazottai. A malayi nyelvet beszélik. Minden évben egy Páter megye le és hozza fel őket. 11-12-13 évesek. Három napi út vonaton. A Páter maga mondja; én nem tudtam velük beszélni. Magam is csodálkoztam, ezek intézetben nem voltak, családjukból jöttek. Este lepihenés előtt mintha csak parancsszó hangzott volna el, egy elkezd a rózsafüzért és azután mintha csak intézetben lettek volna, csendben aludni tértek.

Szerezzük vissza mi is, amit nagyon is elhanyagoltunk: őseink hitét, a Mária tiszteletet és a rózsafüzér imádkozását.

Kedves jó Páter, befejezem levelem. A jó Szűzanya áldja meg kezdeményezését és vezesse diadalra. Én nem tudok mást tenni, mint folytatom a rózsafüzért szegény hazámért. Itt küzdök, fáradozok; engem is csak a jó Szűzanya segít, hogy el ne csüggedjek. Szeretettel üdvözlő testvére

in SSmo Corde Jesu

P. Varga Bertalan SDB, Nyugat-Bengália. India

+

Bertalan Atyának megköszönjük missziós és máriás lelkéből fakadt buzdítását. Az Imahadjárat szervezésében és megindolásában fel is használjuk. A magyarság életéből vett példáját szívesen megtoldjuk: egy kis szemlével a magyar történelemből (Nagyfalusy L.: Századok vallomása c. füzetéből vettük) és egy lelkipásztori kísérlettel. Talán mások is hozzászólnak és javaslatot tesznek: milyen módon lehetne népünk ezen családias imádságát híveinkkel újra megkedveltetni. (Szerk.)

## Népünk kedves imádsága: a szentolvasó

A 15. és 16. században alakul ki a rózsafüzér áhitatának mai formája. E korból való a Mátyás királynak tulajdonított rózsafüzér<sup>1</sup>. A protestantizmus ellen a katolikus visszahatásnak egyik leghatásosabb fegyvere a 16. század második felétől kezdve, főleg a lepantói diadal óta (1571) a rózsafüzér. A Mária-kongregációk nagy buzgalommal ismertették és terjesztették. Így pl. a nagy erdélyi fejedelem és későbbi lengyel király, Báthori Istvánnak mindennapos imádsága volt.<sup>2</sup>

<sup>1</sup> Balogh Ágoston Flórián: Beatissima Virgo Maria Mater Dei, qua Regina et Patrona Hungariorum (1873) 47-50.

<sup>2</sup> Magyar Kultúra 20 (1933) 312.

A 17. század elején, főleg az esztergomi egyházmegyéből kiindulva terjedt el egyre szélesebb körben a szentolvasó. Sok érdeme van a terjesztésben Kapi Gábor jezsuita atyának, aki nagy buzgalommal terjeszti e szép imamódot<sup>3</sup>, 1729-ben Vágsellyén rózsafüzér társaságot alapít, melyet aztán több társulat megalapítása követett.

Hogy a rózsafüzér imádság közkedvelté lett, abban igen nagy része van Pázmány Péter imádságos könyvének, amely a szentolvasót s a szentolvasó titkait már a mai sorrendjükben és összeállításukban hozza, és amely negyedfél századon át több mint 20 kiadást ért el.

A világiak közül a legkimagaslóbb e korban az Eszterházyak szentolvasós buzgalma. Eszterházy Pál nádor 1641-ben nemzeti zarándoklatot vezet Mariazellbe, amelyben a szentolvasó 15 titkát 15 jelképes, fehér, piros és aranysárga ruhába öltözött személy képviselte. Az 1716-ban Havas Boldogasszony napján a törökön aratott döntő fontosságú pétérvárad győzelmet XI. Kelemen pápa is főképp a szentolvasó-imádság erejének tulajdonította s a győzelem emlékére az egész Egyházban elrendelte az Olvasós Boldogasszony ünnepét.

Érthető, hogy ilyen előzmények után ebben a korban a szentolvasó a katolikus magyarság között mindenütt a legkedvesebb imádság lett. „Bármelyik jobbágy inkább telkétől válnék meg, minthogy szentolvasó nélkül maradjon,“ - mondja az egyik évkönyvíró.

„A szántó-vető ember a mezőre menvén a szentolvasót mondja, a pástorfiú nyáját legeltetve, de még a fonás alatt sem szünetel Mária dicsérete. Alig lehet látni egyes vidéken olyan embert, akinek ruhájáról ne lógna a rózsafüzér.“<sup>4</sup> A 18. században a falusi népnek rendes szokása lett, hogy szombatokint az egész család térdén állva imádkozta a rózsafüzért.

Még a hadivitézséget is Máriának tulajdonították e korban. Eszterházy Pál nádor tanúskodik róla, hogy az ő idejében a magyarok a Boldogságos Szűz olvasóját a fegyverükön viselték.<sup>5</sup> Nem csoda, hogy a nép képzelete ezt a szokást a legrégebb keresztény múltba vetítette vissza és úgy vélte, hogy már Szent László vitézi kardjának markolatát is rózsafüzér díszítette.

A 18. század „felvilágosodottsága“ ezt a buzgóságot nagyon lehűtötte, de a 19. század új buzgóságot hozott. Főként a lourdes-i Boldogasszony tiszteletének az elterjedése és a nagy XIII. Leó páratlan szentolvasós buzgósa tette újra ismertté és kedvelté a rózsafüzért meg a társulatokat.

<sup>3</sup> Balogh i. m. 334 skk.

<sup>4</sup> Regnum, 1940-1941: A Regnum Marianum állameszme, 287-88.

<sup>5</sup> Balogh i. m. 32.

Napjainkban pedig főként a Boldogságos Szűz fatimai jelenéseivel kapcsolatosan terjed el a szentolvasó imádkozása. Igaz, hogy még korántsem érte el azt a fokot, amely kívánatos lenne.

### RÓZSAFÜZÉR A TÁBORBAN

Ötvenhat őszen előljárdom egy magyar tábor lelkipásztori gondozását bízták rám. A Jugendheimből átalakított „láger” Tirol egyik szép fennsíkján feküdt, közel az Aacheni tóhoz. 150-160 fiatal magyar lakta. 30 leány, a többi 15-30 év közötti fiatalember volt, egy-két diák, a többsége azonban munkásifjú, és néhány parasztyerek. A táborvezető osztrák tanító volt, aki kitűnő pedagógiai érzékkel vezette a nem könnyű tábori életet.

Mégcsak kétszer jártam fenn magyarjaimnál, amikor ránkivirradt az Immakulata ünnepe. Merész tervvel indultam. Ma nemcsak délelőtti istentiszteletet tartok (szentmisével és prédikációval, ill. katekézissel), hanem a fiatalságot meghívom egy délutáni Mária-ájtatosságra. 30-40 rózsafüzér szorongott a tarsolyomban, de a szívemben elég nagy bizalmatlanság bújkált. Nem túl korai-e ez a vállalkozás? Hogy fognak reagálni erre a szokatlan meghívásra?

A szentmisén 60-80 között ingadozott a résztvevők száma. (Gondolom a katolikusoknak gyenge kétharmada) A táborparancsnokság részéről semmiféle nyomásnak sem voltak kitéve. Magam jártam végig a szobákat és érdeklődve - elbeszélgetve meginvitáltam őket a másnapi misére. Ezt találtam a legcélravezetőbb eljárásnak.

Az ünnepi mise után tehát előadtam kérésemet: eljönnek-e délután is egy kis ájtatosságra? A Szűzanya tiszteletére meg jövőjük érdekében. Még hozzátettem: remélem, nemcsak leányok lesznek itt. Este fél 6-kor meghúztuk a nagyterem harangját. Kicsit lassan és félénken sompolyogtak be az ajtón. De tizennyolcan-huszan összejöttünk. Több volt a fiú, mint a lány. Szétosztottam közöttük a magammal hozott rózsafüzéreket, egy osztrák nővérközösség ajándékát. Kezükbe veszik, megcsodálják. Nálunk ilyesmit most nem kapni - jegyzi meg az egyik leány. A fiúk közül valaki felsóhajt: kár, hogy utána majd vissza kell adni. - Nem kell visszaadni, ha szépen imádkoztok és megbecsülitek ezt az ajándékot.

Kicsit megmagyaráztam nekik az ünnepi alkalmat és a szokatlan imádság szándékát. A Szűzanya legyen édesanyátok a számkivetésben és oltalmazza meg az otthon maradtakat is. Egy bevezető Mária-ének után meg akarom kezdeni a szentolvasót. Egyszerre több helyről hallom a kérést:

De, Atya, először magyarázza meg nekünk, hogyan kell ezt imádkozni, mert nem tudjuk. Tehát előbb katekizálni kellett: A Miatyánkot még csak tudták, de a Hiszekegy már nagyon gyéren hangzott. Imakönyvvel segítettünk. A titkok magyarázatába belevittem valamit Jézus és Mária meleg lelkéből. Ők bizonyára szánakozva, de szeretettel néztek le erre a kis csapatra. Majd titokról titokra szállva, végigimádkoztuk a dicsőséges olvasót. A terem ugyan nem dübörgött az imádkozók hangjától, de dicséretükre legyen mondva, mindvégig hűségesen kitartottak. Este és a következő vasárnapokon is jöttek még hozzám: Atya, tessék nekem is adni a rózsafüzérből. - Hát dec.8-án hol jártál? - A kocsmában - válaszolja. De már sajnálom, hogy nem vettem részt. Hallom, milyen szép volt.

Február közepén megszűnt a tábor. Fiataljaim elosztó lágerba kerültek. Azután szétszóródtak a világ minden tája felé: Ausztráliába, Amerikába, Kanadába, és ki tudja még merre. Egyik másika talán még őrzi a maurachi tábor emlékét és a rózsafüzért, amelyet akkor útravalónak adtam.

Sok gondom és nem egy nehéz óráim volt ezekkel a hazátlan magyarokkal. De azért néhány meleg emléket is őrök róluk. A vasárnapi istentiszteletek, a „teológiai órák” (így hívtam a katekizmusoktatást) a különös kérdésekkel és még különösebb feleletekkel, a karácsonyi pásztorjáték (a szállást mutató „vaklány”, most már 2-3 gyermek édesanyja; karácsonyra szokott irogatni) néha fel-felelevenednek lelkemben. De nem utolsó sorban az a merész vállalkozás, amikor egy kis csoport apátlan, anyátlan fiatalat rávettem arra, hogy a legszebb Mária ünnepen a Tenger Csillagának udvaroljanak és égi Édesanyjuknak kedveskedjenek - a szentolvasóval.

Ó. M.

---

Egy Sacré-Coeur nővér írja:

Megkaptam a MPE füzetet. Nagyon köszönöm. Igazán nagy örömet okozott, hogy elküldték. Isten áldja Önöket ezért a jócselekedetért.

Egyedül vagyok itt és semmi hírt sem hallok hazulról. Pedig minél előbbre haladok a korban, annál inkább nő szeretetem kedves, súlyosan megpróbált hazám és minden hajdan ismert és szeretett személy iránt, akik hozzám hasonlóan hontalanok. Eszembe jutnak G. Thibon szavai: „Az embernek szüksége van hazára és irtózik a határoktól. Csak Isten ajánlhat fel neki hazát határok nélkül.” Számunkra Jézus Szíve a haza. Benne találtam otthonra. Ő a mi lakhelyünk, mert Ő a mi Istenünk.

Csak az aggaszt, hogy a füzetek küldése sokba kerül és én nem tudok fizetni. Nagyon fogok imádkozni, hogy a jó Isten küldjön sok jótévőt. . .

P. I.

A nappal szeme már hunyorog. Csak egy halk koraőszi szélmozgás választ el bennünket az esttől.

A kis városka csupa-fa-bokor-pázsit utcasora között, ezüstfenyők, platanok és tölgyek között a bóbiskoló házak ablakai már belül világosodnak.

A nap, mint valami óriási fészekrakó madár, lecsusszant mélyöblű otthonába, a végtelen tér láthatatlan ágai közé.

Ilyenkor újfajta élet indul meg: vacsora-pára keveredik a csukló virágok illatával. A falombok halk suhogása és az edénycsörömpölés hang-harmóniába olvadnak. Az öntözőcsövek a tikkasztó napvégen megfürdetik a kertek földbe gyökerezett színes és egyzöld növényeit.

## 2

Én most csak szemlélem ezt, kényelmes séra közben. Nem az élőkért járok az utcákon, halottakat keresek.

Holnap temetjük, s ma még a nevét sem tudom. Csak telefon szólt át a temetkezési vállalatától, hogy menjek ki a családhoz: ott ravatalozták fel a halottat, ott lesz az esti szentolvasó imádkozás is.

Megyek hát, a megjelölt utcát keresve, a sötétedő estben. Vízugarak permeteznek a kertekben. Egyre inkább elsötétednek az előbb még gyenge-vörös és halvány-lila napfénytől meg-megvillanó üvegtáblák.

Ezeket az utcákat még nem jártam, ezt a házat nem ismertem eddig. Ezeket az embereket, akikkel kezelek, most látom először.

És ezt a sovány, fehérarcú embert is itt a lila és fekete drapériák között. Életében nem láttam, csak most holtában állok előtte.

A krizantémok és égő gyertyák különös halottas illata tölti be a szobát. A villanyt lecsavarták, csak a libegő viaszgyertyák vetnek sárga fényt.

A szentolvasót imádkozom. Pontos, halk morajlással válaszolnak a térdelő családtagok, rokonok, ismerősök.

## 3

Ennyi sohasem látott idegen között csak a szentolvasó Miatyánkjai, az Üdvözlégyek és Jézus szenvedésének a titkai az ismerőseim.

Ám, ahogy peregnék az Üdvözlégyek, ahogy összevon bennünket a halott sápadt arca felett a Megfeszített értünk áldozott élete, egyszerre ismerős lesz mindenki. A meggyötört, de immár halálba simult testvér-arc, aki elaludt az Úrban. A meggyötört feleség-arc, amelyen a fájdalom és megadás hallgat. A megrendült rokonság, jóbarátok, akik ebben a percben csak arra gondolnak, aki előttük fekszik: a halottra. A halottra, akinek a lelke Isten színe előtt van. Érte könyörgünk s közben magunkért is aggódunk. Sze-



retnének és bízunk abban, hogy a halott megállja helyét az Isten színe előtt. Szorongásunkban benne vagyunk magunk is a kéréssel, hogy majd ha ideje jön, mi is...

Az ima, a bánat, a szorongás és a Megfeszítettbe vetett hit egybefog bennünket. Nem vér, ami nem mindig sok, de a lélek, ami sohasem kevés.

Idegenekhez jöttem, ismeretlen halottért imádkozni. Jóbarátok között vagyok, családtag.

4

Igy indulok haza. Ez a város sem idegen már. Ezek az utcák mostantól ismerőseim lesznek. Ezek az idegen emberek jóbarátok. Rám ismernek majd az utcán, vagy üzletben. A halott közeli rokonom. Ugyanaz a keresztség, ugyanaz a hit él bennünk.

5

A házak ablakai bőven öntik fényüket a sötétbe süppedt kertekbe. Az utcák fvlámpái kerek fényt vetnek a lehült szürke betonútra.

A csend olyan mozdulatlan, hogy a magam lélegzetét is hallom. A sötétség megtöri az ablakok fényében és az utcaereszteszövedések nagy fvlámpái körül.

A sövények mentén apró kis csillagok, szentjánosbogarak emelkednek csillogva, vibráló fényvel. Az égen elérhetetlen messzeségben másféle csillagfények lebegnek.

Magányosan ballagok a bársonyos est, a tisztaszép csend és a millió-csillogás estéjében.

Magányosan, mert mindig egyedül; sohasem egyedül, mert mindig rokonok között.

---

Már harmadszor kapom a Magyar Papi Egység folyóiratot, amelynek nagyon örülök. A jó Isten fizessen meg érte! Nagyon szeretném tudni, ki az én ismeretlen jótevőm, hogy kifejezhetném neki hálámat és köszönetemet. Igazán nagyon szép, nemes és mélyértelmű munka ez. Különösen a 21. szám elmékedései.

Ceylonban egyedül vagyok magyar. Már 25 éve itt dolgozom a kórházban 65 nővértársammal. Ferences Mária Missziós Nővérek vagyunk. Pesten a Hermina út 21 alatt volt zárdánk.

Jóságát mégegyszer megköszönve és áldását kérve mély tisztelettel:

Mária Witta nővér, Colombo, Ceylon

## HALOTTAINK

---

- Luptovics Kolos, volt ferences tartományfőnök, Esztergomban (69, 47)  
A templom kriptájában helyezték örök nyugalomra.
- Majosházi Győző ny. paptanár (78)
- Bálint László plébánoshelyettes, szalézi áldozópap (54)
- Wolmuth Imre püspöki tanácsos, ny. sídfoki plébános (72, 48)
- Dr. Biró Vencel a kegyesrend volt erdélyi főnöke, ny. egyetemi tanár dec.  
2-án Kolozsvárott (77). Temetése dec. 5-én volt a házsongárdi temetőben.
- Dr. Marczell Mihály apostoli protonotárius (79, 57)
- Kocsis Gyula ny. zalavári perjel Pannonhalmán (84, 67, 62)
- Prajner Pál kerületi esperes, sajtoskáli plébános (61, 37)
- Lőrincz Lajos szatmári egyházmegyes áldozópap, tb. kanonok, gimn.  
igazgató Komáromban (69, 44)
- Ágoston Rudolf Godefrid (47, 20)
- Marycz Győző ny. esperesplébános Makón (69)
- Németh Rudolf tb. esperes, Peresztég plébánosa (78, 55)
- László János Dániel bencés tanár, Pannonhalmán (85, 68, 61)
- Smied Lajos tb. esperes ny. csepregi plébános (77, 54)
- Sarlós Ferenc ny. babarci esperesplébános (74, 52)
- Szabó Lajos ludányhalászi esperesplébános, a Széher-úti kórházban (51)
- Gyöngyössy Imre tb. esperes, ny. plébános Vörösberényben (89, 65)
- Kovács János pápai prelátus Budapesten (85)
- Barcza Leánder bencés tanár (73, 55, 48)
- Horváth Simon bencés tanár (69, 51, 44)
- Gangyi Ferenc mezőhegyesi plébános (52, 27)
- Dr. Beöthy György prelátus-kanonok Nagyváradon (70, 48)

+

Elhűnyt paptestvéreinket foglaljuk mementőinkba!

### MARCELL MIHÁLY

(1883 - 1962)

„A fővárosi papság elitjéhez tartozott Marczell Mihály”, írta Nyisztor Zoltán „Ötven Esztendő”-jében néhány hónappal ezelőtt. Nehéz el is képzelni, hogy Marczell Mihály tevékenységét a halál lezárta. Mély megdöbbenést váltott ki a Magyar Kurir kiadása dec. 4-ről, hogy „Marczell Atya” nincs többé az élők között.

1883, aug. 12-én született az ősi esztergomi főegyházmegye területén, Dunaszerdahelyen. 1906-ban szentelték pappá. Két éves bécsi tanulmány után az Augustineumban Budapestre került, ahol - tábori lelkészi szolgálattól eltekintve és azon egy évet leszámítva, amikor az esztergomi érseki papnevelőintézetben lelkiigazgató és teológiai tanár volt, - áldásos papi működésével évtizedekig gazdagította a lelkeket.

A tragikus 1919. évben lett a pesti Szt. Imre kollégium igazgatója. Száz meg száz katolikus ifjú került ki a bölcs vezetése alatt hírnévben öregbedett intézetből, akik keresztényi, igaz magyar jellemfejlődésüket neki és a szellemétől áthatott prefektusainak köszönhették. Marczell igazgató úr tényleg a tyja volt a szentimrés ifjúságnak. Gondoskodott lelki, szellemi, fizikai igényeik kielégítéséről. A pesti Szt. Imre Kollégium főiskolai lelkigyakorlatai, az ott elhangzott előadások s a fiúk balatoni üdülsége külön-külön pontot érdemelne a megemlékezésben. Még kollégiumi igazgató korában habilitált a Pázmány Péter Tudományegyetem hittudományi karán, ahol 1936-ban nyilvános, rendes tanár lett. Előbb az erkölcsstani tanszékét töltötte be, majd Tóth Tihamér kettős örökébe lépett, az egyetemen mint a lelkipásztorkodástan professzora, a Központi Szemináriumban, mint kormányzó 1938-ban.

A világi egyetemi ifjúság nevelése után a papnevelőintézetben volt papi életének gyönyörű működési tere. Míg az új rendszer le nem váltotta kiváló őrhelyéről, egyéniségének maradandó bélyegét nyomta az ifjú leviták lelkébe. A Központi Szemináriumból kikerült fiatal papok lelkipásztori buzgósága a Marczell rektor úr vezette papnevelőintézet szelleméről tett mindenütt tanúságot.

Marczell Mihály, az elméleti és gyakorlati pedagógus, Szent Imre Kollégium-i igazgatósága, majd Központi Szeminárium-i rektorsága mellett még egy harmadik téren is működött, ő volt 1930-tól az Angolkisasszonyok Polgári Iskolai Tanárképzőjének igazgatója és szellemi irányítója is.

Irodalmi tudományos működésének legnagyobb és legmaradandóbb alkotása a 8 kötetes „Serdülő Élet”, melyben a hivatott szakértő éleslátásával boncolgatta az ifjúkor problémáit, lelkivívásának tüneteit.

Ha az imént felsorolt tevékenységi tereket hozzáadva a szélesgesztusí, mindég mély és tartalmas, szuggesztív erejű szónok működését forum externumként vesszük, akkor külön meg kell emlékeznünk Marczell atya forum internum-áról is, mely apostolsága istenáldotta területe volt. Sűrűn látogatott gyóntatószékébe, a tanácsért, lelki eligazításért hozzá fordulók nagy száma mutatja, hogy - különösen a magasabb intelligencia - mennyire nagyrabecsülte Marczellt mint lelki vezetőt.

Marczell Mihály maga mondta el egyszer egy növendékének önmagáról lelki beszélgetéssel kapcsolatban: „Minden reggel, amikor felébredek, első dolgom hogy megérintsem az éjjeli szekrényemen lévő feszületet mondván: 'Jelentkezem a napi szolgálatra'”. Ez a Marczell Mihály nincs többé, megkapta a behívót az örökös szolgálatra Isten választottjai közé. Ő is azok közé tartozott, akik elmondhatták magukról, mint Békefi Remig: „Ha megahalok, írják rá a sírkövemre: „Szerette a magyar ifjúságot”.

Nevét hálás imádsággal zárjuk emlékünkbe.

Have pia anima...

Magary Gyula

## BÍRÓ VENCEL

(1885-1962)

Szomorú hír érkezett el hozzánk az elmúlt év decemberében. Bíró Vencel piarista, ny. egyetemi tanár 77 éves korában, dec. 2-án Kolozsvárott meghalt. Korán, 15 éves korában lépett a piarista rendbe és az érettségi után Erdély fővárosában végezte az egyetemi éveit. Ott is kezdte működését mint köztanár és ami szokatlan volt a piarista rendben, ott is maradt élete végéig. Még alig volt 10 éves tanár, mikor Erdély román megszállás alá került. Bíró Vencel, az akkor már a Magyar Tudományos Akadémia által kitüntetett történész gyorsan felismeri, hogy nem átmeneti időszakba került a történelem folyása. A rendszerváltozás ugyanis súlyos nehézségek elé állította nemcsak az erdélyi magyarságot, de meglévő intézményeit is. Rendtársaival együtt magáévá tette azt a ma is időtálló bölcs mondást: „Most nem az a fontos, hogy mit veszítettünk, hanem az, hogy mi maradt meg.” A romániai piarista provincia megszervezésében neki nagy szerep jutott, (1925)

Csendes, magába mélyedő, szelíd tekintetű piarista volt, akiben a pap és tanár kalazanciusi harmóniában olvadt össze. A megérett jószág sugárzott egyéniségéből. Kerülte a fórumot, az első sorban való szereplést. Tudós, kutató historikus volt, aki legjobban érezte magát az erdélyi porták oklevéltáraiban vagy plébániák, kolostorok archivumában. Nemcsak Erdély problémákkal teli politikai történetét kutatta, hanem az erdélyi katolicizmus súlyos megpróbáltatásokkal teli életét is. Vagy 12 értekezésben, könyvben foglalta össze kutatásait, hogy a kisebbségben maradt magyarság okulására, vizsgálára és bátorítására szolgáljon a nehéz időkben. Az ő múltba nézése valóban a jelen erősítését szolgálta.

Kolozsvári tanítványai, tisztelői és hívei azonban nemcsak a történettudóst látták Bíró Vencelben, hanem a fáradhatatlan lelkipásztort is. A

gyakorlati katolicizmushoz vezette tanítványait és a keresztény eszmények szolgálatára készítette elő őket. Mintegy továbbfolytatója volt annak a szellemi áramlatnak, melyet a szentéletű nagy erdélyi püspök, Majláth indított el. Távoll állott tőle minden harcias megmozdulás. Ezért nem volt ellensége sem a másvallásúak, sem az új hatalom képviselői között. A szeretet leleményével kereste a nehéz időkben még 45 után is mindazt, ami összeköti és megbékéli az embereket. Apostoli lélek volt a legjavából. A jó szó hatalmával élt és a békétkeresés evangéliuma szólalt meg ajkán, mikor a szép, piarista barokk templomban exhortációt tartotta vagy a főtéri Szent Mihály templomban prédikált. Lelki beállítottságát nem zavarták a külső, hivatali változások. Korán lett gimnáziumi igazgató, majd rendfőnök, de még egyetemi tanár korában is a régi Biró Vencel maradt akár a szószeiken, akár a gyóntatószékben.

Magyarországon csak a szakemberek szűk köre tartotta számon kutatásainak eredményeit, de a bércei kis hazában ismerte mindenki. Ezért nem csoda, hogy hatalmas néptömeg kísérte a házsongárdi temetőbe. Hogy kik voltak többen e gyászoló tömegben, hálás diákok-e vagy a lelki igényeikben sokszor kielégített hívek-e, bizony nehéz megmondani. A leszárt barátok és munkatársak soraiban azonban szép számmal voltak nemcsak másvallásúak, hanem román nemzetiségi tisztelői is, kézzelfogható bizonyosságául annak, egyik rendtársa szerint, hogy Biró Vencelt egész életében a keresztény eszmények szolgálata mellett a színtiszta humanum vérezelte.

Bozi Ferenc SP

## BEÖTHY GYÖRGY

1893 február 23-án született Dánoson. 1915-ben szentelték pappá. Könyvtáros és levéltárosként kezdte működését, majd Váradvelencén és Békéscsabán volt segédlelkész és hitoktató. 1921-től gyulai majd debreceni helynökségi titkár. 1929-től a debreceni apostoli kormányzóság irodaigazgatója, az egyházi iskolák főtanfelügyelője és ugrai c. apát. 1939-ben nagyváradi kanonok. 1941-től nagyváradi irodaigazgató. 1947-ben pápai prelátus. A klasszikus nyelvek képesített tanára és egyházjogi doktor volt.

Működésének középpontja az egyházmegyei iroda volt, ahol pihenést nem ismerve, sokszor éjszakákat átdolgozott egyházmegyéje érdekében. Derűsen közvetlen melegségével, megnyerő segítőkészségével lett a paptestvérek „Gyuszi bácsija”. Hozzá mindenki hazament és a legnehezebb és kényesebb eseteket is nagy szeretettel tudta áthidalni. Az aula rajta keresztül valóban atyai házzá lett. A vidéki papok mindig hivatalosak voltak ebédre, mindenki számára volt tréfás jó szava, bölcs tanácsa. Alázatossá-

gát, mélységes hitét, egészséges valóságérzékét, megnyerő szeretetét és példamutató engedelmisségét csak a vele való többszörös találkozás órái világították meg teljes értékükben. Nagyvárad mai nehéz helyzetében is mindig felcsillant a Gondviselésbe vetett törheterlen hite. Búcsúzásában a főparancsolat fõnségét, a szeretet szépségét mintegy az örökkévalóság fényében látva hagyta pár szavas megható elhaló hangú tanításként örökségül paptestvérei számára. Február 2-án halt meg és 5-én temették a váradolási temető Haller kápolnájából. Az egyházmegyei hatóság és székeskáptalan nevében Bélteky Ferenc általános helynök tette közzé a gyászhiít.

### GANGYI FERENC

Utoljára 1942 õszén Kievbén az V/2 tábóri kórházban találkoztam vele. Nem sokkal azután, hogy Horthy kormányzó fia lezuhant. Az ifjú Horthy-felesége, aki ápolónõként mûködött a fronton, úgy tudom, tõle kapta az elsõ vígaszt. Jómagam a berdicsévi eü. oszlophoz kerültem akkor ki. Ő látott el sok jó tanáccsal. Ma is elõtem van az a szegény sebesült, akit Kievbén együtt látogattunk meg. Elvesztette mind a két szemét, mind a két karját. Mennyi szeretettel ápolgatta és nem hiába. Menyasszonya hû maradt hozzá és hozzáment feleségül. Ez a magyar leány kötelességének tartotta egy életen át kötözgetni annak a sebeit, aki a haza oltárán vérzett.

Gangyi Ferkó, aki két évvel járt fölöttem a szegedi szemináriumban, mindannyiunk példaképe volt. Mint tábóri lelkész is kitüntetésekkel jött haza. Prédikációs könyvét a tábóri lelkészek is nagy haszonnal tudták felhasználni. Izzó lelkiség és megalkuvás nélküli mágyarság volt minden sora. - Sarkadon született. Mint mezõhegyesi plébános halt meg nagy-nagy türelemmel viselt hosszas rákos betegségében. Hívei közé temették.

Marosi L.

---

### SZERKESZTÕI ÜZENET

Több reklamációval kapcsolatban megjegyezzük, hogy karácsonyi számunk fonots kéziratok késedelmes beérkezése miatt csak január közepén volt lezárható s a nyomda a legjobb igyekezet mellett sem tudta két és fél hétnél hamarabb elkészíteni. A könyvkötõi munka és a nagy téli vonat-törõdások folytán a kész példányok csak február közepén érkeztek Spittal-ba kiadónkhoz, aki nagy áldozatkészséggel 24 órán belül postázta a lapot.



